

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τμήμα Νομικής

NOM 540 Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων: Δρ. Θωμάς Παπαδόπουλος

Βαθμολογητής Β': Δρ. Νικήτας Χατζημιχαήλ

Θεματική Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας: Το Κέντρο των Κύριων Συμφερόντων του

Οφειλέτη στις Διασυνοριακές Διαδικασίες αφερεγγυότητας

Παρμαξή Ορθοδοξία

Αριθμός λέξεων: 18005

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΜΕΡΟΣ Α'	7
1.1 Γενική προσέγγιση των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας	7
1.2 Από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση στο Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL	7
1.3 Από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση στον Κανονισμό 1346/2000	8
1.4 Γενική Ανασκόπηση του Κανονισμού 1346/2000	10
1.5 Η λογική του κοινοτικού νομοθέτη πίσω από το ΚΚΣ	12
1.6 Οι αρχές καθολικότητας-ενότητας και εδαφικότητας-πολλαπλότητας	13
1.7 Η διαμόρφωση του Κανονισμού 1346/2000 στη βάση του μοντέλου της τροποποιημένης ή περιορισμένης καθολικότητας – Η σημασία της κύριας και των δευτερευουσών διαδικασιών (άρθρο 3 του Κανονισμού 1346/2000).....	15
1.8 Η έκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας που καθορίζεται από το άρθρο 3 του Κανονισμού 1346/2000.....	16
2. Το ΚΚΣ του οφειλέτη στα πλαίσια του Κανονισμού 1346/2000	20
2.1 Η τριπλή λειτουργία του ΚΚΣ	20
2.2 Εννοιολογική προσέγγιση του ΚΚΣ στη βάση του Κανονισμού 1346/2000	23
2.3 Ανάλυση του περιεχομένου της 13 ^{ης} αιτιολογικής σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000.....	25
2.4 Τοπικός προσδιορισμός του ΚΚΣ του οφειλέτη σε σχέση με τα νομικά πρόσωπα	27
2.5 Ο τοπικός προσδιορισμός του ΚΚΣ για τα φυσικά πρόσωπα.....	31
3. Οι αδυναμίες του Κανονισμού και η Πρόταση Τροποποίησης	33
3.1 Το ΚΚΣ του οφειλέτη	34
3.2 Άγρα δικαιοδοσίας (forum shopping)	35
3.3 Οι πολυεθνικοί όμιλοι εταιρειών	36
ΜΕΡΟΣ Β'	41
4. Κανονισμός 848/2015	41
4.1 Γενική Επισκόπηση του Κανονισμού 848/2015	41
4.2 Το ΚΚΣ του οφειλέτη στα πλαίσια του Κανονισμού 848/2015	43

4.3 Καταπολέμηση άγρας δικαιοδοσίας (forum shopping)	46
4.4 Προπρωχευτικές Διαδικασίες-Μητρώα Αφερεγγυότητας-Δευτερεύουσες Διαδικασίες	49
4.4.1. Προπρωχευτικές Διαδικασίες-Μητρώα Αφερεγγυότητας.....	49
4.5 Δευτερεύουσες Διαδικασίες.....	52
4.6 Οι Πολυεθνικοί Όμιλοι εταιρειών.....	54
5. Ευρωπαϊκή Νομολογία ως προς τον καθορισμό του ΚΚΣ του οφειλέτη	59
5.1 Υπόθεση Eurofood.....	60
5.5.1 Γεγονότα.....	60
5.5.2 Σχολιασμός ΔΕΕ	61
5.5.3 Σχολιασμός απόφασης	63
6 Υπόθεση Interdil.....	64
6.1 Γεγονότα.....	64
6.2 Σχολιασμός ΔΕΕ	65
6.3 Σχολιασμός απόφασης	66
7. ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΚΣ	67
8. ΕΠΙΛΟΓΟΣ/ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	69
9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση, πολλές επιχειρήσεις συνεχίζουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους σε ξένες αγορές.¹ Κατά τη συνήθη πορεία των εργασιών, μια πολυεθνική εταιρεία μπορεί να λαμβάνει γρήγορες αποφάσεις και να διεξάγει ομαλά και αποτελεσματικά επιχειρηματικές δραστηριότητες σε πολλές χώρες ταυτόχρονα. Ωστόσο, μια αίτηση πτώχευσης δύναται να τα αλλάξει όλα και σύντομα μια λειτουργική επιχείρηση να μετατραπεί σε μια χαώδης νομική οντότητα. Στο πτωχευτικό δίκαιο, ο στόχος είναι να μεγιστοποιηθεί η αξία της πτωχευτικής περιουσίας προς όφελος των πιστωτών και συνάμα να επιτραπεί στον οφειλέτη να ξεκινήσει μια καινούργια αρχή. Ειδικότερα, σκοπός είναι ο έντιμος οφειλέτης να ανακουφιστεί από το βάρος του καταπιεστικού χρέους και να του επιτραπεί να ξεκινήσει εκ νέου, απαλλαγμένος από τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που συνεπάγονται οι επιχειρηματικές αυχίες.²³

Μια εταιρεία καθίσταται αφερέγγυα ή αδυνατεί να πληρώσει τα χρέη της, όταν δεν είναι σε θέση να εξοφλήσει τα χρέη της όταν αυτά καταστούν ληξιπρόθεσμα και απαιτητά προς τους πιστωτές, με αποτέλεσμα να υπεισέρχεται σε διαδικασία πτώχευσης. Με άλλα λόγια, όταν το παθητικό μίας νομικής οντότητας υπερέχει του ενεργητικού, τότε δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας.⁴

Λίγα χρόνια μετά την οικονομική κρίση, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος αφερεγγυότητας του αντισυμβαλλόμενου μέρους, αξίζει να σημειωθεί ότι ένα τέτοιο θέμα δεν ρυθμίζεται μόνο από το εσωτερικό δίκαιο, αλλά και από το ευρωπαϊκό δίκαιο.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δραστηριότητες των πολυεθνικών επιχειρήσεων που ασκούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής η **ΕΕ**), έχουν όλο και περισσότερες διασυνοριακές επιπτώσεις, επιβάλλεται όσο και περισσότερο ο τρόπος λειτουργίας αλλά ακόμη και οι περιπτώσεις αδυναμίας εκπλήρωσης ενδοσυμβατικής υποχρέωσης έναντι του αντισυμβαλλόμενου μέρους, να ρυθμίζεται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Κατά συνέπεια, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη δημιουργία μιας Κοινότητας που

¹ Xenia Kler, 'COMI Comity: International Standardization of COMI Factors Needed to Avoid Inconsistent Application within Cross-Border Insolvency Cases' (2018) 34 Am U Int'l L Rev 430-431

² Williams v. U.S. Fidelity & G. Co., 236 U.S. 549, 554-55. (1915)

³ Jarred Leibner, 'An Executory Approach to Cross-Border Insolvencies' (2010) 64 U Miami L Rev 1171-1172

⁴ Xenia Kler, 'COMI Comity: International Standardization of COMI Factors Needed to Avoid Inconsistent Application within Cross-Border Insolvency Cases' (2018) 34 Am U Int'l L Rev 430-431

να χαρακτηρίζεται από ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη και η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς από την άλλη, απαιτεί την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας.⁵

Σίγουρα, για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, χρήζουν εφαρμογής νόμοι περί διασυνοριακής αφερεγγυότητας για τη ρύθμιση των διαδικασιών αφερεγγυότητας, ώστε τα περιουσιακά τους στοιχεία και χρέη να μπορούν να κατανεμηθούν δεόντως. Κατά συνέπεια, θέμα διασυνοριακής αφερεγγυότητας προκύπτει όταν μια νομική οντότητα διαθέτει περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη ή στην περίπτωση που η επιχείρηση υπόκειται στη δικαιοδοσία δύο ή περισσότερων κρατών μελών. Ο νόμος περί αφερεγγυότητας είναι επιφορτισμένος με την εξισορρόπηση των συμφερόντων των πιστωτών με τους μετόχους και τους πελάτες μιας εταιρείας και γενικότερα με το κοινό οικονομικό συμφέρον εκκαθάρισης μιας δυνητικά βιώσιμης εταιρείας.⁶

Προκειμένου οι διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας να καταστούν αποτελεσματικές, διατάξεις σχετικά με τη δικαιοδοσία, την αναγνώριση και το εφαρμοστέο δίκαιο έχουν συμπεριληφθεί σε Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς.⁷

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να αναδείξει την έννοια του Κέντρου των κύριων συμφερόντων (στο εξής το **ΚΚΣ**) του οφειλέτη υπό το φως των δύο ευρωπαϊκών Κανονισμών, τον ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 29ης Μαΐου 2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (στο εξής **ο Κανονισμός 1346/2000**) και τον Κανονισμό (ΕΕ) 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (στο εξής **ο Κανονισμός 848/2015**) και να επισημάνει τις κύριες διαφοροποιήσεις από τον πρώτο Κανονισμό στο νέο αναδιατυπωμένο Κανονισμό.

Ειδικότερα, για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ξεχωριστό οδηγό σχετικά με τις διαδικασίες αφερεγγυότητας αποτέλεσε ο Κανονισμός 1346/2000 του Συμβουλίου Περί των Διαδικασιών Αφερεγγυότητας, ο οποίος ενώ θεσπίστηκε στις 29 Μαΐου 2000, τέθηκε σε ισχύ στις 31 Μαΐου 2002. Ο Κανονισμός 1346/2000 ισχύει άμεσα σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής

⁵ Agata Adamczyk, 'Insolvency of an EU Company May be Declared by a Court of Another Member State' (2009) 2 Ankara B Rev 33-36

⁶ Xenia Kler, 'COMI Comity: International Standardization of COMI Factors Needed to Avoid Inconsistent Application within Cross-Border Insolvency Cases' (2018) 34 Am U Int'l L Rev 430-431, Travis Wofford, 'The Other Establishment Clause: The Misunderstood Minimum Threshold for Recognition' (2009) 44 Tex Int'l L J 665, Niranjana Menon, 'Insolvency of Intermediaries in Cross-Border Securities Holding Systems' (2017) 22 Unif L Rev 492

⁷ Agata Adamczyk, 'Insolvency of an EU Company May be Declared by a Court of Another Member State' (2009) 2 Ankara B Rev 33-36

Ένωσης, με εξαίρεση τη Δανία, καθώς δεν είχε συμμετάσχει στην έκδοση του Κανονισμού 1346/2000⁸ και εστιάζει στις διαδικασίες αφερεγγυότητας, επιτρέποντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών.⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 46του Κανονισμού 1346/2000¹⁰, η Επιτροπή όχι αργότερα από την 1^η Ιουνίου του 2012, δηλαδή με τη συμπλήρωση δέκα ετών από την εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000, ήταν υποχρεωμένη να υποβάλει αναφορά σε σχέση με την εφαρμογή του παρόντος Κανονισμού και ταυτόχρονα πρόταση για πιθανές τροποποιήσεις. Κατά συνέπεια, πρόσφατα και μετά από πολλές διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, επήλθε αναδιατύπωση του εν λόγω Κανονισμού, με τον Κανονισμό 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2015 Περί των Διαδικασιών Αφερεγγυότητας, ο οποίος ενώ θεσπίστηκε στις 20 Μαΐου 2015, τέθηκε σε ισχύ στις 26 Ιουνίου 2017¹¹.

Σε κάθε περίπτωση τόσο ο Κανονισμός 1346/2000 όσο και ο Κανονισμός 848/2015 υιοθετούν και οι δύο την έννοια του ΚΚΣ ως μηχανισμό προσδιορισμού του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας.

Περαιτέρω, μεταξύ άλλων, θα εξεταστεί ο βαθμός στον οποίο η έννοια του ΚΚΣ αποτυγχάνει ή επιτυγχάνει στην αποτροπή καταχρηστικών αγορών φόρουμ σε βάρος των πιστωτών, η μεγάλη αλλαγή που επέφερε ο Κανονισμός 848/2015 προσθέτοντας στο V Κεφάλαιο τα άρθρα 56 έως 77¹², που αφορούν την αποτελεσματική διαχείριση των διαδικασιών αφερεγγυότητας για τις εταιρείες μέλη ομίλου εταιρειών και τέλος ιδιαίτερη μνεία θα γίνει στις δύο ίσως σημαντικότερες αποφάσεις του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής *ΔΕΕ*), Eurofood¹³ και Interdil¹⁴.

⁸ Niranjana Menon, 'Insolvency of Intermediaries in Cross-Border Securities Holding Systems' (2017) 22 Unif L Rev 492

⁹ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

¹⁰ Άρθρο 46 του Κανονισμού 1346/2000 «*Όχι αργότερα από την 1η Ιουνίου 2012 και, εν συνέχεια, ανά πενταετία, η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έκθεση για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού. Η έκθεση συνοδεύεται ενδεχομένως, από πρόταση προσαρμογής του παρόντος κανονισμού.*»

¹¹ Αθανασίου Ι. Λία, Μιχαλόπουλος Ν. Γεώργιος, 'Το Δίκαιο της Διασυνοριακής Αφερεγγυότητας', εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη (2020), σελ. 129-130

¹² Αιτιολογική σκέψη 51 του Προοιμίου, Κανονισμός 848/2015 «*Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να διασφαλίζει την αποτελεσματική διαχείριση των διαδικασιών αφερεγγυότητας που αφορούν διαφορετικές εταιρείες μέλη ομίλου εταιρειών*».

¹³ C-341/04 Eurofood IFSC Ltd [2006] ECR I-03813

¹⁴ C-396/09 InterdilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interdil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA [2011] ECR I-09915

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. Γενική προσέγγιση των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας

1.2 Από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση στο Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL

Αναφορικά με την έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη, πρόκειται για μια αόριστη νομική έννοια, που για πρώτη φορά εμφανίστηκε στο δίκαιο της αφερεγγυότητας. Ειδικότερα, το 1995 είχε υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση αποκλειστικά για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας και αποτέλεσε τη βάση προσδιορισμού διεθνούς δικαιοδοσίας του κράτους μέλους, στο οποίο θα ξεκινήσει η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας.¹⁵

Σε μια τυπική διεθνής διαδικασία αφερεγγυότητας, διαφορετικά σύνολα πιστωτών διεκδικούν τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη σύμφωνα με τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες του εκάστοτε κράτους μέλους που εμπλέκεται. Αν και η επιχείρηση έχει καταστεί αφερέγγυα, δεν θα ήταν προς όφελος κανενός να κλείσει και ακολούθως να ρευστοποιηθούν τα περιουσιακά της στοιχεία. Ως εκ τούτου, η UNCITRAL, Επιτροπή Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών, ξεκίνησε μια εκτενή μελέτη σχετικά με την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων συνεργασίας σε διεθνείς πτωχεύσεις.¹⁶

Ειδικότερα, η πρωτοεμφανιζόμενη έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη από τα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης δεν άργησε να περάσει στο Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL, Επιτροπή Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών, στις 30 Μαΐου το 1997, ένα υπόδειγμα νόμου που συνέβαλε στην επίλυση ζητημάτων των διεθνών διαδικασιών αφερεγγυότητας, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών έννομων τάξεων.¹⁷ Στόχος ήταν η επίτευξη ενός παγκοσμίου οργανωμένου συστήματος που θα επέτρεπε την ελεύθερη κυκλοφορία των διαδικασιών αφερεγγυότητας.¹⁸

Η UNCITRAL ενέκρινε το Πρότυπο Νόμο, το οποίο μπορεί να γίνει κατανοητό ως «συμφωνημένο διεθνές μοντέλο για την ρύθμιση της εσωτερικής νομοθεσίας». Το Πρότυπο Νόμο χρειάστηκε περισσότερα από τρία χρόνια να συνταχθεί και είχαν εμπλακεί περισσότερα από

¹⁵ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 1

¹⁶ Jarred Leibner, 'An Executory Approach to Cross-Border Insolvencies' (2010) 64 U Miami L Rev 1174

¹⁷ Xenia Kler, 'COMI Comity: International Standardization of COMI Factors Needed to Avoid Inconsistent Application within Cross-Border Insolvency Cases' (2018) 34 Am U Int'l L Rev 431-432

¹⁸ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 16-17

36 κράτη-μέλη. Ωστόσο, λόγω του μεγάλου αριθμού των εμπλεκόμενων κρατών-μελών, το Πρότυπο Νόμου εφαρμόστηκε αποκλειστικά σε μεμονωμένες περιπτώσεις.

Το Πρότυπο Νόμου UNCITRAL περιέχει σε διάσπαρτα σημεία, τις έννοιες του ΚΚΣ του οφειλέτη και της «κύριας διαδικασίας». Στο εν λόγω νομοθέτημα, οι πιστωτές επιτρέπεται να υποβάλλουν αίτηση για διεξαγωγή κύριας και δευτερευουσών διαδικασιών, έννοιες που θα αναλυθούν σε μεταγενέστερο στάδιο, για την είσπραξη οφειλών, με την κύρια διαδικασία να διεξάγεται συνήθως στο τόπο του ΚΚΣ του οφειλέτη¹⁹.

Το Πρότυπο Νόμου της UNCITRAL ενώ παρέχει τις διασυνοριακές κατευθυντήριες γραμμές αφερεγγυότητας για τις συμβαλλόμενες χώρες, προωθώντας την αρμονία εντός των δικαστικών συστημάτων, παραλείπει να προσδώσει έναν πλήρη ορισμό του ΚΚΣ του οφειλέτη, προκειμένου να πετύχει τους στόχους του²⁰.

Στο σημείο αυτό, καλό θα ήταν να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι νόμοι περί διασυνοριακής αφερεγγυότητας στα πλαίσια του μορφώματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βασίστηκαν στο Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL, εφόσον η εννοιολογική προσέγγιση του ΚΚΣ του οφειλέτη στη βάση του Πρότυπου Νόμου δεν διαφοροποιείται ιδιαίτερα από αυτή που δόθηκε στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης και μετέπειτα Κανονισμού 1346/2000.²¹

1.3. Από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση στον Κανονισμό 1346/2000

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας ήταν η απόρροια ενός επιτυχημένου συγκεράσματος του Σχεδίου Σύμβασης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Σύμβασης της Κωνσταντινουπόλεως που προηγήθηκαν.²² Στις εν λόγω προηγηθείσες Συμβάσεις, η αντίστοιχη έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη που επιλέγηκε, ήταν το κέντρο διοίκησης του οφειλέτη (centre of administration-centre des affaires).

¹⁹ Niranjana Menon, 'Insolvency of Intermediaries in Cross-Border Securities Holding Systems' (2017) 22 Unif L Rev 492

²⁰ Xenia Kler, 'COMI Comity: International Standardization of COMI Factors Needed to Avoid Inconsistent Application within Cross-Border Insolvency Cases' (2018) 34 Am U Int'l L Rev 431-432

²¹ Jarred Leibner, 'An Executory Approach to Cross-Border Insolvencies' (2010) 64 U Miami L Rev 1174, Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 17

²² Γ. Μιχαλόπουλο, 'Διασυνοριακές κοινοτικές πτωχεύσεις' (2007) σελ. 53-81

Ήδη από το 1960, η ανάγκη για διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού δικαίου αφερεγγυότητας που θα υπερτερούσε των στεγανών των εθνικών έννομων τάξεων έγινε επιτακτική, με αποτέλεσμα τον Νοέμβριο του 1995, να καταρτιστεί το κείμενο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση σε σχέση με τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, αν και έγινε αποδεκτή από τα υπόλοιπα κράτη μέλη, η Αγγλία αρνήθηκε να προχωρήσει σε επικύρωση της και έτσι η προσπάθεια αυτή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας απέτυχε.²³ Ωστόσο, λίγα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα στις 29 Μαΐου 2000, αυτούσιο σχέδιο του κειμένου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης εμφανίστηκε υπό τον μανδύα του Κανονισμού 1346/2000²⁴, στον οποίο η έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη καθορίστηκε ως η βάση καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που θα ξεκινά την κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας.²⁵ Ο Κανονισμός 1346/2000 τέθηκε σε ισχύ στις 31 Μαΐου 2002 με σκοπό το συντονισμό των διαδικασιών αφερεγγυότητας στην Ευρώπη.²⁶

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση μετατράπηκε σε Κανονισμό, αλλάζοντας τη νομική της φύσης και αποκτώντας συνάμα το χαρακτηριστικό της άμεσης εφαρμογής. Ειδικότερα, ο Κανονισμός αποτελεί κοινοτική πράξη και στη βάση του άρθρου 288 ΣΛΕΕ²⁷ (πρώην 249 της ΣΕΚ) εκτός από δεσμευτικός στο σύνολο του, διαθέτει γενική και άμεση εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη.²⁸

Σημειώνεται ότι στη περίπτωση διαδικασίας αφερεγγυότητας με διεθνές στοιχείο, οι Κανονισμοί είναι έγγραφα των οποίων η εφαρμογή απαιτεί προτεραιότητα έναντι του εκάστοτε νομοθετήματος με εθνική προέλευση. Οι εν λόγω Κανονισμοί είναι αδιαμφισβήτητα από τα σημαντικότερα έγγραφα του Κοινοτικού Δικαίου, στον οικονομικό τομέα.²⁹

Ωστόσο, η έλλειψη ορισμού της έννοιας του ΚΚΣ τόσο στο Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL όσο και στο Κανονισμό 1346/2000 οδήγησαν το ΔΕΕ να αφιερώνει επιπλέον χρόνο επίλυσης

²³ Michel Menjucq, 'EC-Regulation No 1346/2000 on Insolvency Proceedings and Groups of Companies' (2008) 5 ECFR 135-147

²⁴ Κανονισμός 1346/2000

²⁵ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 18

²⁶ Wessels Bob, 'EU Insolvency Regulation and its impact on European Business', CESifo DICE Report 1/2006, p. 18

²⁷ Άρθρο 288 της ΣΛΕΕ «Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, τα θεσμικά όργανα θεσπίζουν κανονισμούς, οδηγίες, αποφάσεις, συστάσεις και γνώμες. Ο κανονισμός έχει γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.»

²⁸ Χριστιανό Βασιλείος Α., 'Εισαγωγή στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης', Νομική Βιβλιοθήκη (2010), σελ. 116-117

²⁹ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

των διαφορών του ΚΚΣ του οφειλέτη. Πολλές φορές, ακόμη και μετά τις διευκρινίσεις που παρέχονται από την νομολογία του ΔΕΕ, η έννοια του ΚΚΣ εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται ομοιόμορφα από τα εθνικά δικαστήρια στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.³⁰

Σίγουρα, ένας τυποποιημένος ορισμός του ΚΚΣ του οφειλέτη καθίσταται απαραίτητος για την αύξηση της αποτελεσματικότητας στα δικαστήρια.³¹

1.4. Γενική ανασκόπηση του Κανονισμού 1346/2000

Καταρχάς, το πρώτο άρθρο του Κανονισμού 1346/2000 αναφέρει πως ο παρών Κανονισμός θα ισχύει σε όλες τις συλλογικές διαδικασίες που προϋποθέτουν την αφερεγγυότητα του οφειλέτη³². Περαιτέρω, σημειώνεται ότι ο Κανονισμός 1346/2000 τυγχάνει εφαρμογής τόσο σε περιπτώσεις νομικών όσο και φυσικών προσώπων που κατέχουν σε συγκεκριμένη περίπτωση την ιδιότητα του οφειλέτη.³³

Καλό θα ήταν να τονιστεί ότι σε περίπτωση που το ΚΚΣ του οφειλέτη δεν βρίσκεται σε κράτος μέλος, ο Κανονισμός 1346/2000 δεν εφαρμόζεται και τυγχάνει εφαρμογής η διεθνής δικαιοδοσία, με τα αποτελέσματα των αλλοδαπών αποφάσεων σε θέματα αφερεγγυότητας να κρίνονται αποκλειστικά στη βάση του διεθνές ιδιωτικού και δικονομικού δικαίου, ως αυτό εφαρμόζεται από το εκάστοτε κράτος μέλος.³⁴ Επομένως, καθίσταται σαφές ότι οι πρόνοιες του Κανονισμού 1346/2000 ενεργοποιούνται μόνο σε περιπτώσεις όπου το ΚΚΣ του οφειλέτη βρίσκεται εντός της ΕΕ, με εξαίρεση τη Δανία, καθώς δεν είχε συμμετάσχει στην έκδοση του Κανονισμού 1346/2000 (Αιτιολογική Σκέψη 13 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000³⁵).

³⁰ Niranjana Menon, 'Insolvency of Intermediaries in Cross-Border Securities Holding Systems' (2017) 22 Unif L Rev 492

³¹ Xenia Kler, 'COMI Comity: International Standardization of COMI Factors Needed to Avoid Inconsistent Application within Cross-Border Insolvency Cases' (2018) 34 Am U Int'l L Rev 433

³² Άρθρο 1 του Κανονισμού 1346/2000 «Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις συλλογικές διαδικασίες οι οποίες προϋποθέτουν την αφερεγγυότητα του οφειλέτη, συνεπάγονται τη μερική ή ολική πτωχευτική του απαλλοτρίωση και το διορισμό συνδίκου.»

³³ Ian Fletcher, 'Insolvency in Private International Law' (n 3) 368

³⁴ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

³⁵ «Η Δανία, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου για τη θέση της Δανίας που προσαρτάται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, δεν συμμετέχει στην έκδοση του παρόντος κανονισμού και, κατά συνέπεια, δεν δεσμεύεται από αυτόν ούτε υπόκειται στην εφαρμογή του». Niranjana Menon, 'Insolvency of Intermediaries in Cross-Border Securities Holding Systems' (2017) 22 Unif L Rev 492

Επίσης, ο Κανονισμός 1346/2000 δύναται να εφαρμόζεται ακόμη και στις περιπτώσεις που το ΚΚΣ του οφειλέτη βρίσκεται σε έδαφος κράτους μέλους, ενώ το εγγεγραμμένο γραφείο ή το κεντρικό γραφείο του οφειλέτη βρίσκεται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.³⁶

Σκοπός του Κανονισμού 1346/2000, δεν είναι η ενοποίηση ή εναρμόνιση των εθνικών πτωχευτικών δικαίων, αλλά η εισαγωγή ενός συντονισμένου συστήματος για τις ευρωπαϊκές διαδικασίες αφερεγγυότητας με τον καθορισμό ενιαίων κανόνων για τις εν λόγω διαδικασίες.³⁷ Συγκεκριμένα, προσπαθεί να επιλύσει το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας σε σχέση με την κύρια και τις δευτερεύουσες διαδικασίες αφερεγγυότητας, καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο και ταυτόχρονα επιβάλλει την καθολική αναγνώριση της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας.³⁸

Η ερμηνεία του Κανονισμού 1346/2000 από τότε που τέθηκε σε ισχύ, υπήρξε αμφιλεγόμενη. Ειδικότερα, η συζήτηση επικεντρώθηκε στον όρο του ΚΚΣ που καθορίζει το δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία για την έναρξη της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας και κατά συνέπεια σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 του Κανονισμού 1346/2000³⁹, το εφαρμοστέο δίκαιο σε αυτές τις διαδικασίες.⁴⁰ Με άλλα λόγια, ο Κανονισμός 1346/2000 παρέχει υποχρεωτικούς κανόνες σχετικά με την επιλογή της εφαρμοστέας νομοθεσίας στα πλαίσια των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας και ως εκ τούτου, καθορίζει το αρμόδιο δικαστήριο καθώς και την εθνική νομοθεσία που εφαρμόζεται στις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας.⁴¹

³⁶ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

³⁷ Beatrice Mihaela Moraru & Diab Moh'd Diab Hasanin, 'The Center of Main Interests of the Debtor in the Insolvency Proceedings at the European Union Level Differences between the EU Regulation No. 1346/29 05.2000 and EU Regulation No. 848/20.5.2015' (2017) 7 Juridical Trib 164-168

³⁸ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 41

³⁹ Άρθρο 4 του Κανονισμού 1346/200 «*Εάν ο παρών κανονισμός δεν ορίζει άλλως, δίκαιο εφαρμοστέο στη διαδικασία αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματα της είναι το δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας, κατωτέρω καλουμένου «κράτος έναρξης».*

⁴⁰ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

⁴¹ Wessels Bob, 'EU Insolvency Regulation and its impact on European Business', CESifo DICE Report 1/2006, p. 18.

1.5. Η λογική του κοινοτικού νομοθέτη πίσω από το ΚΚΣ

Ο κοινοτικός νομοθέτης επιλέγοντας το ΚΚΣ του οφειλέτη ως καθοριστικό κριτήριο για τη διεθνή δικαιοδοσία στις διασυννοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας φρόντισε πρώτο, να υπάρξει διαφάνεια και αντίληψη του παραπάνω κριτηρίου για τους πιστωτές, δεύτερο να υπάρχει σταθερότητα και αποκλεισμός της διακριτικής χειραγώγησης εκ μέρους των οφειλετών και τρίτο απέκλεισε την ύπαρξη δύο ή περισσότερων ταυτόχρονων δικαιοδοσιών εκ μέρους διαφορετικών δικαστηρίων.⁴²

Αναφορικά με το πρώτο σε σειρά στοιχείο, που κάνει λόγο για τη διαφάνεια και αντίληψη που πρέπει να υπάρχει εκ μέρους των πιστωτών, σχετική είναι η 13η Αιτιολογική σκέψη του προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, η οποία ορίζει ρητώς ότι «*Το κέντρο των κύριων συμφερόντων θα πρέπει να αντιστοιχεί στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος αναγνωρίσιμος από τους τρίτους*».

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τη σταθερότητα και τον αποκλεισμό της χειραγώγησης εκ μέρους των οφειλετών, πρέπει να αναφερθεί ότι ως ορίζεται στην 4^η αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού 1346/2000, για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς απαιτείται τα εμπλεκόμενα μέρη να μην έχουν κίνητρα να μεταφέρουν είτε τα περιουσιακά τους στοιχεία είτε τις νομικές τους διαφορές από το ένα κράτος μέλος στο άλλο με σκοπό να βελτιώσουν τη νομική τους θέση («*forum shopping*⁴³»). Επομένως, ο κοινοτικός νομοθέτης επιλέγοντας το ΚΚΣ του οφειλέτη, ως κριτήριο καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας, έκρινε ότι το εν λόγω κριτήριο χαρακτηρίζεται από σταθερότητα και ανθεκτικότητα, με αποτέλεσμα οι αφερέγγυοι οφειλέτες να μην είναι σε θέση να μεταφέρουν εύκολα τις διαδικασίες αφερεγγυότητας και κατά συνέπεια να αλλάζουν γρήγορα διεθνή δικαιοδοσία⁴⁴.

Τέλος, όσον αφορά τον μονοφωνικό χαρακτήρα του τρίτου σημείου, το οποίο αποκλείει την ύπαρξη δύο ή περισσότερων ταυτόχρονων δικαιοδοσιών, πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα

⁴² Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' *European Business Law Review* Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766, Wessels Bob 'The Ongoing Struggle of Multinational Groups of Companies under the EC Insolvency Regulation'. *European Company Law* 6, no. 4 (2009): 169–176

⁴³ Το φαινόμενο «*forum shopping*», στη συνέχεια θα αναφέρεται ως «*αγορά φόρουμ*»

⁴⁴ Wessels Bob 'The Ongoing Struggle of Multinational Groups of Companies under the EC Insolvency Regulation'. *European Company Law* 6, no. 4 (2009): 169–176

με τον Κανονισμό 1346/2000, μόνο μία κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας δύναται να κινηθεί⁴⁵ και διεξάγεται επακριβώς στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται το ΚΚΣ του συγκεκριμένου οφειλέτη.⁴⁶

Ωστόσο, στη συνέχεια θα διαφανεί κατά πόσο η λογική του κοινοτικού νομοθέτη ανταποκρίθηκε στις απαιτήσεις των σύγχρονων διαδικασιών διασυννοριακής αφερεγγυότητας.

1.6 Οι αρχές καθολικότητας-ενότητας και εδαφικότητας-πολλαπλότητας

Λαμβάνοντας υπόψη την ανομοιομορφία των εθνικών πτωχευτικών δικαίων, η ανάγκη εντοπισμού ενός συστήματος που θα επέφερε την ενότητα της διαδικασίας αφερεγγυότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οδήγησε στον εντοπισμό τεσσάρων αρχών, την αρχή της πολλαπλότητας η οποία εμπλέκεται με την αρχή της εδαφικότητας και την αρχή της ενότητας η οποία εμπλέκεται με την αρχή της καθολικότητας.⁴⁷ Οι έννοιες αυτές αλληλοσυνδέονται, με την αρχή της καθολικότητας να θεωρείται η πιο σημαντική, εφόσον συνίσταται στην αυτόματη αναγνώριση της μοναδικής διαδικασίας αφερεγγυότητας και σε άλλη κράτη μέλη που δεν κατείχαν τη διεθνή δικαιοδοσία για την έναρξη της εν λόγω διαδικασίας, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε επίσημη πράξη αναγνώρισης.⁴⁸

Περαιτέρω, σύμφωνα με την αρχή της καθολικότητας, το δικαστήριο που έχει διεθνής δικαιοδοσία είναι συνάμα εξουσιοδοτημένο να ασχοληθεί με όλα τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη, ανεξαρτήτως της τοποθεσίας που βρίσκονται. Έτσι, ναι μεν όλες οι διαδικασίες για έναν

⁴⁵ Αιτιολογική σκέψη 15 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000: «Οι κανόνες αρμοδιότητας που περιέχονται στον παρόντα κανονισμό καθορίζουν μόνο τη διεθνή αρμοδιότητα, δηλαδή προσδιορίζουν το κράτος μέλος ενώπιον των δικαστηρίων του οποίου μπορεί να αρχίσει μια διαδικασία αφερεγγυότητας. Η τοπική αρμοδιότητα εντός του συγκεκριμένου κράτους μέλους καθορίζεται από την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού.», Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

⁴⁶ Άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000 «Αρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη.»

⁴⁷ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 13

⁴⁸ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

μόνο οφειλέτη διεξάγονται σε ένα κράτος μέλος, αλλά όλα τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη διανέμονται τόσο σε ντόπιους όσο και σε ξένους πιστωτές.⁴⁹

Η αρχή της ενότητας προνοεί ότι για κάθε οφειλέτη δύναται να υφίσταται αποκλειστικά μία διαδικασία αφερεγγυότητας και μέσα από αυτή τη διαδικασία, επιδιώκεται η ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών ανεξαρτήτως από το κράτος μέλος στο οποίο δημιουργήθηκαν.

Οι δύο αρχές καθολικότητας και ενότητας προωθούν την ιδέα της συνεργασίας μεταξύ των δικαιοδοσιών των κρατών μελών, εφόσον σε αντίθετη περίπτωση ο βέλτιστος καταμερισμός των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη θα αποτύχει.⁵⁰

Από την άλλη πλευρά, υφίσταται το ζεύγος αρχών πολλαπλότητας/εδαφικότητας. Η αρχή της πολλαπλότητας επιτρέπει τη διεξαγωγή περισσότερων διαδικασιών αφερεγγυότητας με τον ίδιο οφειλέτη, οι οποίες δύνανται να διεξάγονται ταυτόχρονα σε διάφορα κράτη μέλη. Η αρχή της εδαφικότητας προνοεί ότι τα αποτελέσματα της διαδικασίας περιορίζονται αποκλειστικά και μόνον στο κράτος δικαιοδοσίας, χωρίς να εμπλέκονται τα αλλοδαπά περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη.⁵¹ Επομένως, οι δύο αρχές εδαφικότητας/πολλαπλότητας επιτρέπουν στο δικαστήριο να ασχοληθεί μόνον με τα τοπικά περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη προς όφελος των τοπικών πιστωτών.⁵²

Για λόγους κυρίως πρακτικούς, προκρίνεται η συνδυαστική εφαρμογή των τεσσάρων αρχών, στο μέτρο που οι εν λόγω αρχές εξυπηρετούν τα πραγματικά συμφέροντα των μερών. Το συνδυαστικό αυτό μοντέλο είναι γνωστό ως μοντέλο της *τροποποιημένης ή περιορισμένης καθολικότητας* (model of modified or mitigated universality).⁵³ Το εν λόγω μοντέλο υιοθετείται από τον Κανονισμό 1346/2000 για τις διαδικασίες της διασυνοριακής αφερεγγυότητας το οποίο συνίσταται να μιν στη διεξαγωγή της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας στο κράτος

⁴⁹ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

⁵⁰ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 13-14

⁵¹ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

⁵² Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 14

⁵³ Wessels Bob, 'Current Topics of International Insolvency Law', (2004), p. 268 και επ.

μέλος που έχει τη διεθνή δικαιοδοσία αλλά με τη βοήθεια των δευτερευουσών ή μη κύριων διαδικασιών που εξελίσσονται τοπικά σε άλλα κράτη μέλη.⁵⁴

1.7 Η διαμόρφωση του Κανονισμού 1346/2000 στη βάση του μοντέλου της τροποποιημένης ή περιορισμένης καθολικότητας – Η σημασία της κύριας και των δευτερευουσών διαδικασιών (άρθρο 3 του Κανονισμού 1346/2000)

Το μοντέλο της τροποποιημένης ή περιορισμένης καθολικότητας αναγνωρίζεται μέσω της δυνατότητας που παρέχει η 11^η Αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, για έναρξη τοπικών διαδικασιών αφερεγγυότητας που θα περιορίζονται μόνο στα περιουσιακά στοιχεία του κράτους μέλους που θα διενεργεί τη δευτερεύουσα διαδικασία και η οποία θα διεξάγεται παράλληλα με την κύρια διαδικασία.⁵⁵

Η κύρια διαδικασία αφορά ολόκληρη τη περιουσία του οφειλέτη που βρίσκεται εντός των συνόρων της ΕΕ και κατά συνέπεια το σύνολο των πιστωτών που διαμένουν ή κατοικούν εντός της ΕΕ.⁵⁶ Περαιτέρω, η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας καταλαμβάνει όλα τα περιουσιακά στοιχεία στα διάφορα κράτη μέλη στα οποία εμπλέκεται ο οφειλέτης και προς όφελος όλων των πιστωτών, αλλοδαπών και ντόπιων, προσδίδοντας με αυτό τον τρόπο την έννοια της καθολικότητας. Σημειώνεται ότι η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας παραμένει ανέπαφη κατά την παράλληλη διεξαγωγή των εδαφικά περιορισμένων δευτερευουσών διαδικασιών. Θέλοντας να προσδοθεί ένας ορισμός στη δευτερεύουσα διαδικασία, η τελευταία είναι μία τοπική διαδικασία η οποία εξελίσσεται ταυτόχρονα με την κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας και καλύπτει αποκλειστικά τα περιουσιακά στοιχεία που εντοπίζονται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.⁵⁷

⁵⁴ Marek Szydło, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

⁵⁵ Αιτιολογική σκέψη 11 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000: «..αφετέρου, ότι παράλληλα με την κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας γενικής εφαρμογής, θα πρέπει να επιτρέπεται και η εφαρμογή εθνικών διαδικασιών που αφορούν μόνο τα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στο κράτος έναρξης.»

⁵⁶ Αιτιολογική σκέψη 21 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000: «Κάθε πιστωτής, όπου και αν κατοικεί στην Κοινότητα, θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να αναγγείλει τις απαιτήσεις του σε κάθε διαδικασία αφερεγγυότητας που διεξάγεται στην Κοινότητα και αφορά τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη...»

⁵⁷ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 15-16, 43-44

Όπως ήδη ειπώθηκε, ο Κανονισμός 1346/2000 αποσκοπεί στο συντονισμό της κύριας και δευτερευουσών διαδικασιών, οι οποίες πραγματοποιούνται ταυτόχρονα κατά του ίδιου οφειλέτη.⁵⁸ Στην πραγματικότητα, ο Κανονισμός 1346/2000 δεν προνοεί την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί αφερεγγυότητας, αλλά δημιουργεί νομικό συντονισμό μεταξύ διαφορετικών διαδικασιών αφερεγγυότητας. Υπό αυτή την έννοια, έχει θεσπιστεί ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας, το οποίο εφαρμόζεται κάθε φορά που ο οφειλέτης έχει περιουσιακά στοιχεία ή οι πιστωτές του βρίσκονται σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, ανεξάρτητα αν πρόκειται για φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Περαιτέρω, ο ίδιος Κανονισμός καθορίζει το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για την έναρξη της διαδικασίας της αφερεγγυότητας, με διάκριση μεταξύ της κύριας δίκης, η οποία θα κινηθεί στο κράτος μέλος που ο οφειλέτης έχει το ΚΚΣ και των δευτερευουσών διαδικασιών που θα κινηθούν όταν ο οφειλέτης έχει εγκατάσταση.⁵⁹ Ωστόσο, στο σύνολο τους οι διαδικασίες, κύρια και δευτερεύουσες, αποτελούν μια ενιαία διαδικασία που σκοπό έχει να διατηρεί τον δεσπόζοντα ρόλο της κύριας διαδικασίας.⁶⁰

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000 η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας δύναται να ξεκινήσει στο κράτος μέλος όπου ο οφειλέτης έχει το ΚΚΣ του.⁶¹ Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000, η έναρξη δευτερευουσών διαδικασιών από τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών θεμελιώνεται μόνο στη περίπτωση που ο οφειλέτης έχει εγκατάσταση στο άλλο αυτό κράτος μέλος και τα αποτελέσματα περιορίζονται αποκλειστικά στο κράτος μέλος που εκκινεί τη δευτερεύουσα διαδικασία.⁶²

Η παράγραφος 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000 ορίζει ότι σε περίπτωση που η διαδικασία αφερεγγυότητας έχει ξεκινήσει, οποιεσδήποτε διαδικασίες κινηθούν στη συνέχεια, σύμφωνα

⁵⁸ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 41

⁵⁹ Dario Latella, 'The COMI Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation' (2014) 11 ECFR 479-494

⁶⁰ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 44

⁶¹ Άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000: «Αρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη».

⁶² Άρθρο 3 παρ. 2 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000: «Όταν το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη εντοπίζεται σε κράτος μέλος, τα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους είναι αρμόδια για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας, κατ' αυτόν, μόνον εάν έχει εκεί εγκατάσταση».

με την παράγραφο 2, θα αποτελούν δευτερεύουσες διαδικασίες. Ωστόσο, οι εν λόγω διαδικασίες δύναται να είναι μόνο διαδικασίες εκκαθάρισης, που σημαίνει ότι τα περιουσιακά στοιχεία τους θα είναι διαθέσιμα μόνο σε αυτό το κράτος μέλος.⁶³⁶⁴ Κατά συνέπεια, τέτοιες δευτερεύουσες διαδικασίες πρέπει πάντα να έχουν στόχο τη μέγιστη αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη στο κράτος μέλος εκκαθάρισης.

Ως έχει ήδη ειπωθεί, δύναται να κινηθούν τοπικές δευτερεύουσες διαδικασίες σε άλλα κράτη μέλη, υπό την προϋπόθεση ότι ο οφειλέτης έχει εγκατάσταση σε αυτά τα άλλα κράτη μέλη. Ωστόσο, μια εγκατάσταση πρέπει να διαθέτει τόσο προσωπικό όσο και περιουσιακό χαρακτήρα, δηλαδή πρέπει στο κράτος μέλος που προτίθεται να διεξαχθεί η δευτερεύουσα διαδικασία, να υφίστανται περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται από τον οφειλέτη με σκοπό τη διεξαγωγή μη προσωρινών οικονομικών δραστηριοτήτων, χρησιμοποιώντας τον ανθρώπινο παράγοντα και επιδεικνύοντας τον ανάλογο βαθμό οργάνωσης⁶⁵. Επομένως, ο τόπος όπου εντοπίζονται τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για το άνοιγμα παράλληλων τοπικών δευτερευουσών διαδικασιών. Από την άλλη πλευρά, ο όρος περιουσιακά στοιχεία πρέπει να οριστεί με πολύ ευρύ τρόπο και ειδικότερα ως το σύνολο κινητής και ακίνητης περιουσίας, δικαιωμάτων και άλλων υλικών αγαθών που κατέχει συγκεκριμένος οφειλέτης.

Επομένως, καθίσταται σαφές ότι ακόμη και σε περίπτωση που ο οφειλέτης είναι πολίτης άλλου κράτους μέλους και μόνο ορισμένα περιουσιακά στοιχεία του βρίσκονται για παράδειγμα σε άλλο κράτος μέλος, για τις παράλληλες δευτερεύουσες διαδικασίες αφερεγγυότητας, το ιδανικότερο είναι η δικαιοδοσία να προσδιοριστεί ανάλογα με τη θέση αυτών των περιουσιακών στοιχείων.⁶⁶ Περαιτέρω, σημειώνεται ότι σε περίπτωση που το ΚΚΣ και η εγκατάσταση του οφειλέτη «συναντιόνται» στο ίδιο κράτος μέλος, τότε η δευτερεύουσα διαδικασία αφερεγγυότητας απορροφάται από την κύρια διαδικασία.⁶⁷

⁶³ Thomas Biermeyer, 'Case C-396/09 Interedil Srl, Judgment of the Court of 20 October 2011, Not Yet Reported Court Guidance as to the COMI Concept in Cross-Border Insolvency Proceedings' (2011) 18 Maastricht J Eur & Comp L 581-587

⁶⁴ J. Israel, European Cross-Border Insolvency Regulation, (2005) p. 263

⁶⁵ Άρθρο 2 (η) Κανονισμός 1346/2000 «ως «εγκατάσταση», νοείται ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί οιαδήποτε μη προσωρινή οικονομική δραστηριότητα, στην οποία χρησιμοποιεί τον ανθρώπινο παράγοντα αλλά και περιουσιακά στοιχεία».

⁶⁶ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

⁶⁷ Γ. Μιχαλόπουλος, «Διασυνοριακές κοινοτικές πτωχεύσεις» (2007) σελ.130

Σε κάθε περίπτωση, η δυνατότητα έναρξης εθνικών δευτερευουσών διαδικασιών αφερεγγυότητας που περιορίζονται αποκλειστικά στα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στη δικαιοδοσία μεμονωμένων κρατών μελών, υπό την προϋπόθεση ότι ο οφειλέτης διαθέτει εγκατάσταση στα εν λόγω κράτη μέλη, συνέβαλε στη μείωση της αρχής της καθολικότητας σε σημαντικό βαθμό και ο λόγος που ο Κανονισμός 1346/2000 δεν ακολουθεί την καθολική προσέγγιση, φαίνεται να συνίσταται στη ποικιλομορφία των συμφερόντων του οφειλέτη.⁶⁸

1.8 Η έκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας που καθορίζεται από το άρθρο 3 του Κανονισμού 1346/2000

Σύμφωνα με την 6η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, «... ο παρών κανονισμός θα πρέπει να περιορίζεται σε διατάξεις που διέπουν την αρμοδιότητα για την έναρξη διαδικασιών αφερεγγυότητας και τις δικαστικές αποφάσεις που απορρέουν άμεσα από τις διαδικασίες αφερεγγυότητας και έχουν στενή σχέση με αυτές». Ωστόσο, ο Κανονισμός 1346/2000 δεν περιέλαβε άλλη διάταξη που να διευκρινίζει εάν το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000 καλύπτει αγωγές παρακολουθηματικού χαρακτήρα της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Θα μπορούσε εύκολα να ειπωθεί ότι διαφωτιστικές διατάξεις να αποτελούν οι διατάξεις 16 και 25 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000⁶⁹.

Στο σημείο αυτό υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000 ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έναρξη της διαδικασίας περί αφερεγγυότητας, καθορίζοντας την ακόλουθη αρχή: μόνο οι δικαστικές αρχές του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το ΚΚΣ του οφειλέτη είναι αρμόδιες για την έναρξη της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας και η εν λόγω διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 16 του Κανονισμού 1346/2000 αναγνωρίζεται αυτόματα μόλις η κύρια διαδικασία αρχίσει να παράγει τα αποτελέσματα της στο κράτος έναρξης⁷⁰, στηριζόμενη στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης που αναπτύχθηκε μέσω των κοινών α-

⁶⁸ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

⁶⁹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 64-65

⁷⁰ Άρθρο 16 του Κανονισμού 1346/2000 «*Η κήρυξη της έναρξης μιας διαδικασίας αφερεγγυότητας από τα κατ' άρθρο 3 αρμόδια δικαστήρια κράτους μέλους, αναγνωρίζεται στο έδαφος όλων των άλλων κρατών μελών μόλις αρχίσει να παράγει τα αποτελέσματά της στο κράτος έναρξης.*»

ξιών των κρατών μελών και η οποία αναγνωρίζεται από την 22^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000⁷¹. Ως εκ τούτου, τα αποτελέσματα που αποδίδονται στη διαδικασία αφερεγγυότητας από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο κινήθηκαν οι διαδικασίες, εκτείνονται αμέσως και σε όλα τα άλλα κράτη μέλη.⁷² Σε κάθε περίπτωση, σημειώνεται ότι το α. 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000 που καθορίζει τη βάση της διεθνούς δικαιοδοσίας για την κύρια διαδικασία είναι διάταξη άμεσου αποτελέσματος και ως εκ τούτου τα πρόσωπα που έχουν συμφέρον, μπορούν να αξιώσουν την εφαρμογή των δικαιωμάτων τους που προκύπτουν από την κύρια διαδικασία, ενώπιον των εθνικών τους δικαστηρίων.⁷³

Ωστόσο, πλην του άρθρου 16 του Κανονισμού 1346/2000, η έκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας προκύπτει επίσης από το άρθρο 25 παρ. 1 εδάφιο β' του Κανονισμού 1346/2000,⁷⁴ το οποίο αναφέρει ότι το εδάφιο α' της παρ. 1 του ίδιου άρθρου⁷⁵, ισχύει και για τις αποφάσεις που είναι άμεσα συνυφασμένες με τη κύρια διαδικασία ακόμη κι' αν έχουν εκδοθεί από το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους. Το αναφερόμενο εδάφιο α' της εν λόγω διάταξης κάνει λόγο για αυτοδίκαιη αναγνώριση από τα υπόλοιπα κράτη μέλη όχι μόνο των αποφάσεων που αφορούν την διεξαγωγή και την ολοκλήρωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας αλλά και των αποφάσεων που αφορούν τον πτωχευτικό συμβιβασμό.

Αδιαμφισβήτητα, το ΚΚΣ του οφειλέτη διατελεί σημαντικό ρόλο εφόσον προσδίδει θα έλεγε κανείς, ηγετικό ρόλο στο κράτος μέλος που δύναται να ξεκινήσει την κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας.

⁷¹ Αιτιολογική σκέψη 22 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 «Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να προβλέπει την άμεση αναγνώριση των αποφάσεων που αφορούν την έναρξη, διεξαγωγή και περάτωση των διαδικασιών αφερεγγυότητας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του, καθώς και των αποφάσεων που συνδέονται άμεσα με αυτές τις διαδικασίες αφερεγγυότητας. Η αυτόματη αναγνώριση θα πρέπει να συνεπάγεται, κατά συνέπεια, την επέκταση σε άλλα κράτη μέλη των επιπτώσεων της διαδικασίας αυτής σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους έναρξης της. Η αναγνώριση των αποφάσεων των δικαστηρίων των κρατών μελών θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.»

⁷² Agata Adamczyk, 'Insolvency of an EU Company May be Declared by a Court of Another Member State' (2009) 2 Ankara B Rev 33-36

⁷³ Ευγενία Σαχπεκίδου, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο», (2013) σελ. 489

⁷⁴ Άρθρο 25 παρ. 1 εδάφιο β' του Κανονισμού 1346/2000 «Το πρώτο εδάφιο ισχύει επίσης για τις αποφάσεις που αποτελούν άμεση απόρροια της διαδικασίας αφερεγγυότητας και εντάσσονται απευθείας σ' αυτήν, και αν ακόμη εκδοθούν από άλλο δικαστήριο.»

⁷⁵ Άρθρο 25 παρ. 1 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000 «Οι αποφάσεις για τη διεξαγωγή και την περάτωση διαδικασίας αφερεγγυότητας οι εκδιδόμενες από δικαστήριο του οποίου η απόφαση περί έναρξης της διαδικασίας αναγνωρίζεται σύμφωνα με το άρθρο 16, καθώς και ο πτωχευτικός συμβιβασμός που εγκρίνεται από το δικαστήριο αυτό, αναγνωρίζονται επίσης άνευ ετέρου.»

2. Το ΚΚΣ του οφειλέτη στα πλαίσια του Κανονισμού 1346/2000

2.1 Η τριπλή λειτουργία του ΚΚΣ

Το ΚΚΣ αποτελεί έννοια - κλειδί για τις διαδικασίες ευρωπαϊκής αφερεγγυότητας. Το ΚΚΣ στα πλαίσια του Κανονισμού 1346/2000 διακατέχει τριπλή λειτουργία. Καταρχάς, ο εντοπισμός του ΚΚΣ στην επικράτεια ενός κράτους μέλους με εξαίρεση τη Δανία, αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000. Ρητή αναφορά γίνεται στην 14η Αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000.⁷⁶ Επομένως, σε περίπτωση που οφειλέτης-νομικό πρόσωπο έχει την καταστατική του έδρα σε κράτος μέλος της ΕΕ, θα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 1346/2000 υπό την προϋπόθεση ότι εντός της ευρωπαϊκής Κοινότητας βρίσκεται το ΚΚΣ του οφειλέτη. Από την άλλη πλευρά, ο Κανονισμός 1346/2000 δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση που το ΚΚΣ του οφειλέτη εντοπίζεται εκτός της ΕΕ, ακόμη και εάν ο οφειλέτης τυγχάνει να διατηρεί δευτερεύουσες εγκαταστάσεις σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ.⁷⁷

Ακολούθως, ως αναφέρεται στην Αιτιολογική σκέψη 15 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 «Οι κανόνες αρμοδιότητας που περιέχονται στον παρόντα κανονισμό καθορίζουν μόνο τη διεθνή αρμοδιότητα, δηλαδή, προσδιορίζουν το κράτος μέλος ενώπιον των δικαστηρίων του οποίου μπορεί να αρχίσει μια διαδικασία αφερεγγυότητας». Επομένως και κατά δεύτερο, ως προνοεί το άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000⁷⁸, το ΚΚΣ του οφειλέτη αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διεθνή δικαιοδοσία που θα έχει συγκεκριμένο κράτος μέλος για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας.⁷⁹ Το άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/200 σε καμία περίπτωση, δεν εισάγει επιπλέον βάση διεθνούς δικαιοδοσίας ταυτόχρονα με τους κανόνες που προνοεί η εκάστοτε εθνική έννομη τάξη αλλά αντίθετα για όλες τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στα πλαίσια του Κανονισμού 1346/2000, ο τελευταίος υπερισχύει των εθνικών κανόνων.⁸⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Κανονισμού 1346/2000, τα

⁷⁶ Αιτιολογική σκέψη 14 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 «Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται μόνο σε διαδικασίες στις οποίες το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη βρίσκεται στην Κοινότητα».

⁷⁷ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 57-59

⁷⁸ Άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000 «Αρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη.»

⁷⁹ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

⁸⁰ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 57, 61-62

δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου βρίσκεται το ΚΚΣ του οφειλέτη, έχουν τη δικαιοδοσία να ξεκινήσουν τις διαδικασίες αφερεγγυότητας. Αυτές οι διαδικασίες αφερεγγυότητας, ως έχει ήδη αναφερθεί, αποκαλούνται «κύρια δίκη».⁸¹

Τέλος, την τριπλή λειτουργία του ΚΚΣ του οφειλέτη έρχεται να συμπληρώσει το γεγονός ότι το ΚΚΣ καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο στη κύρια διαδικασία. Ωστόσο, λόγω της άμεσης συνάφειας του με τη διεθνή δικαιοδοσία, επιβάλλεται η συνδυαστική τους εξέταση.⁸² Ειδικότερα, το άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α' του Κανονισμού 1346/2000, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 1 του ίδιου Κανονισμού⁸³, το οποίο καθορίζει ότι το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της κύριας διαδικασίας, παρέχουν τις βασικές διατάξεις της διεθνούς δικαιοδοσίας.⁸⁴

Έτσι, το ενιαίο κριτήριο που καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία στη διασυνοριακή διαδικασία αφερεγγυότητας και κατ' επέκταση το εφαρμοστέο δίκαιο, δεν είναι άλλο από το ΚΚΣ ενός οφειλέτη και κάθε οφειλέτης μπορεί να έχει μόνο ένα τέτοιο ΚΚΣ εντός του εδάφους της Ένωσης.⁸⁵ Εξάλλου, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1346/2000, σε σχέση με ένα οφειλέτη, μόνο μια κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας μπορεί να κινηθεί και βρίσκεται ακριβώς στον τόπο του ΚΚΣ του οφειλέτη. Ειδικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι πρόκειται για έκφανση της αρχής της αποκλειστικότητας της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας: ένας οφειλέτης – μία ενιαία κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας.⁸⁶

Το άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000 εισάγει ένα σύστημα κανόνα-εξαίρεσης σε σχέση με το εφαρμοστέο δίκαιο. Κατά κανόνα εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο του κράτους μέλους που ξεκινά τη κύρια διαδικασία (*lex fori concursus*) ενώ κατ' εξαίρεση, για ορισμένες

⁸¹ Beatrice Mihaela Moraru & Diab Moh'd Diab Hasanin, 'The Center of Main Interests of the Debtor in the Insolvency Proceedings at the European Union Level Differences between the EU Regulation No. 1346/29 05.2000 and EU Regulation No. 848/20.5.2015' (2017) 7 *Juridical Trib* 164-168

⁸² Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 57

⁸³ Άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000 «*Εάν ο παρών κανονισμός δεν ορίζει άλλως, δίκαιο εφαρμοστέο στη διαδικασία αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματά της είναι το δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας...*».

⁸⁴ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 *Int'l JL & Mgmt* 53-86

⁸⁵ Αιτιολογική σκέψη 15 και άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α' του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000

⁸⁶ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' *European Business Law Review* Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

περιπτώσεις προβλέπεται η θέσπιση ειδικών κανόνων για το εφαρμοστέο δίκαιο⁸⁷. Από την άλλη πλευρά, το άρθρο 4 παρ. 2 του Κανονισμού 1346/2000, καθορίζει την έκταση εφαρμογής της *lex fori concursus* παραθέτοντας μια ενδεικτική απαρίθμηση των ζητημάτων που θα διέπονται από το εφαρμοστέο δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας αφερεγγυότητας, όπως για παράδειγμα οι εξουσίες του οφειλέτη, οι εξουσίες του συνδίκου και τα δικαιώματα των πιστωτών μετά την περάτωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας.⁸⁸

Ωστόσο, αξιώσεις που τεκμηριώθηκαν από το δίκαιο άλλου κράτους μέλους διαφορετικό από αυτό της έναρξης της διαδικασίας αφερεγγυότητας, δεν παύουν να ρυθμίζονται από αυτό το άλλο κράτος μέλος ακόμη και μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας για σκοπούς ασφάλειας των συναλλαγών.⁸⁹

Σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει να υπάρχει καμία αμφιβολία ότι το ΚΚΣ του οφειλέτη αποτελεί το κεντρικό στοιχείο με το οποίο ο Κανονισμός 1346/2000 επιδιώκει να επιλύσει τις συγκρούσεις μεταξύ των κρατών μελών που ενδέχεται να προκύψουν λόγω αντικρουόμενων αξιώσεων δικαιοδοσίας στα πλαίσια αφερεγγυότητας.⁹⁰

⁸⁷ Αιτιολογική σκέψη 23 του Προοιμίου Κανονισμού 1346/2000 «Ο παρών κανονισμός, στα θέματα που εμπύπουν στο πεδίο εφαρμογής του, θα πρέπει να καθορίζει ενιαίους κανόνες για τη σύγκρουση των νομοθεσιών οι οποίοι να αντικαθιστούν, στα πλαίσια του πεδίου εφαρμογής τους, τις εθνικές διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Εκτός εάν υπάρχει αντίθετη διάταξη, θα πρέπει να εφαρμόζεται η νομοθεσία του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας («*lex concursus*».)», Thomas Biermeyer, 'Case C-396/09 Interedil Srl, Judgment of the Court of 20 October 2011, Not Yet Reported Court Guidance as to the COMI Concept in Cross-Border Insolvency Proceedings' (2011) 18 *Maastricht J Eur & Comp L* 581-587

⁸⁸ Ευάγγελος Περάκης, «Πτωχευτικό Δίκαιο», (2012), σελ. 514-515, Άρθρο 4 παρ. 2 (α)-(γ) Κανονισμός 1346/2000

⁸⁹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 71

⁹⁰ Adrian Cohen & Sara Tapinekis, 'The Location of Letterbox Company's Registered Office is Not Its COMI' (2008) 2 *Law & Fin Mkt Rev* 411-412

2.2 Εννοιολογική προσέγγιση του ΚΚΣ στη βάση του Κανονισμού 1346/2000

Το ΚΚΣ του οφειλέτη ως βάση δικαιοδοσίας σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000, αποτελεί μεταβλητή έννοια που προσδιορίζεται από τα πραγματικά δεδομένα του εκάστοτε οφειλέτη. Επομένως, σε κάθε διαδικασία αφερεγγυότητας, επιβάλλεται ο τοπικός προσδιορισμός της.⁹¹ Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι μια εταιρεία ή ένα νομικό πρόσωπο δεν μπορεί να έχει περισσότερα από ένα ΚΚΣ.⁹²

Κατά τον χρόνο έκδοσης του Κανονισμού 1346/2000, η Επιτροπή είχε προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ένα νομοθετικό ορισμό για το ΚΚΣ. Συγκεκριμένα, ως ΚΚΣ οριζόταν ο τόπος όπου ο οφειλέτης όχι μόνο καθοδηγεί τις οικονομικές του σχέσεις αλλά ταυτόχρονα ασκεί και τις οικονομικές του δραστηριότητες, διατηρώντας τις στενότερες σχέσεις. Ωστόσο, ο κοινοτικός νομοθέτης, αν και για τον ορισμό «εγκατάσταση» επέλεξε να δώσει ένα σαφή ορισμό στο άρθρο 2 (η) του Κανονισμού 1346/2000, για την έννοια του ΚΚΣ, αν και είναι υψίστης σημασίας για την εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000 δεν προσέδωσε κανένα ορισμό.⁹³

Έτσι, ο ορισμός του ΚΚΣ εμφανίζεται ως απροσδιόριστος νομικός όρος και «ανοιχτός» για ερμηνεία υπό το φως των εκάστοτε ειδικών περιστάσεων⁹⁴. Ειδικότερα, η απουσία νομοθετικού ορισμού, αποτέλεσε πρόσφορο έδαφος για να δοθεί μια ποικιλία ερμηνευτικών εκδοχών στην έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη.⁹⁵ Καθίσταται σαφές ότι οι ευρείες δυνατότητες της ερμηνείας του όρου αυτού δεν είναι μόνο αποτέλεσμα ενός καθαρά πολιτικού συμβιβασμού στη σύνταξη του Κανονισμού 1346/2000 αλλά δημιουργεί επίσης μια σημαντική αβεβαιότητα στην πράξη, η οποία είναι ακόμη πιο σοβαρή λόγω του γεγονότος ότι η διασυνοριακή αφερεγγυότητα είναι μία από τα σημαντικότερα ζητήματα στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου.⁹⁶

⁹¹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 76

⁹² Jeremy Cole & John Tillman, 'At Last, Some Answers on Insolvency Jurisdiction' (2006) 25 Int'l Fin L Rev 9

⁹³ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 78

⁹⁴ Dario Latella, 'The COMI Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation' (2014) 11 ECFR 479-494

⁹⁵ Γ. Μιχαλόπουλος, «Διασυνοριακές κοινοτικές πτωχεύσεις» (2007) σελ.121

⁹⁶ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

Ωστόσο, ο όρος του ΚΚΣ θα πρέπει να ερμηνεύεται με ενιαίο τρόπο και ανεξάρτητα από τις πρόνοιες της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας.⁹⁷

Η μόνη καθοδήγηση που δίνεται για την ερμηνευτική προσέγγιση του ΚΚΣ είναι η 13^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, η οποία αναφέρει «το «κέντρο των κύριων συμφερόντων» θα πρέπει να αντιστοιχεί στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος αναγνωρίσιμος από τους τρίτους»⁹⁸. και στη περίπτωση εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.1 εδάφιο β', τεκμαίρεται ότι το ΚΚΣ είναι ο τόπος της καταστατικής έδρας, ελλείψει αποδείξεων για το αντίθετο.⁹⁹

Ωστόσο, αν και η ερμηνευτική προσέγγιση που εμπεριέχει η 13^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 αποτελεί αναπόσπαστο ερμηνευτικό οδηγό για αυτό που καλείται να ερμηνεύσει το δίκαιο, δεν έχει δεσμευτική ισχύ νομοθετικής διάταξης.¹⁰⁰ Σε κάθε περίπτωση η συμβολή της νομολογίας υπήρξε καθοριστική. Κομβικής σημασίας αποτελεί η απόφαση Eurofood, στα πλαίσια της οποίας η ερμηνευτική προσέγγιση που δόθηκε στο ΚΚΣ του οφειλέτη στηρίχθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές που παρέχονται μέσω της αιτιολογικής σκέψης 13 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, με το ΔΕΕ να διατυπώνει την αρχή της αυτόνομης ερμηνείας του ΚΚΣ, με αποτέλεσμα η έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη να πρέπει να ερμηνεύεται ανεξάρτητα των προνοιών των εθνικών νομοθεσιών.¹⁰¹

Ορισμένοι συγγραφείς ισχυρίζονται ότι στη περίπτωση εταιρειών ή νομικών προσώπων, το δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να καθορίζει αυτεπάγγελτα το ΚΚΣ του οφειλέτη αλλά επιτρέπεται να εφαρμόζει το τεκμήριο που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000. Ωστόσο, η ανάγκη καθορισμού του ΚΚΣ του οφειλέτη και κατά συνέπεια η ανατροπή του τεκμηρίου, υφίσταται στην περίπτωση που στοιχεία υποδεικνύουν ότι το ΚΚΣ του συγκεκριμένου οφειλέτη βρίσκεται σε τόπο διαφορετικό από την καταστατική του έδρα.¹⁰²

⁹⁷ Dario Latella, 'The COMI Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation' (2014) 11 ECFR 479-494

⁹⁸ Mark Arnold, 'Truth or Illusion; COMI Migration and Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation' (2013) 14 Bus L Int'l 245-260

⁹⁹ Adrian Cohen & Nicholas Frome, 'The Eurovision Law Contest' (2008) 2 Law & Fin Mkt Rev 32-35

¹⁰⁰ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 79

¹⁰¹ C-341/04 Eurofood, σκ. 33

¹⁰² Dario Latella, 'The COMI Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation' (2014) 11 ECFR 479-494

Με τον τρόπο αυτό, από την μια, επιτρέπεται η διαφύλαξη του τεκμηρίου ως εισάχθηκε από τον κοινοτικό νομοθέτη και από την άλλη πλευρά, δίνεται η δυνατότητα σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη συγκεκριμένης διαδικασίας αφερεγγυότητας να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι το πραγματικό ΚΚΣ του οφειλέτη είναι διαφορετικό από αυτό που τεκμαίρεται.¹⁰³

2.3 Ανάλυση του περιεχομένου της 13^{ης} αιτιολογικής σκέψης του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της 13^{ης} αιτιολογικής σκέψης του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, ως κατευθυντήριες γραμμές για την αποσαφήνιση του όρου του ΚΚΣ αποτελούν, πρώτο ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και δεύτερο, η αναγνωρισιμότητα του συγκεκριμένου τόπου από τους τρίτους.

Το πρώτο από τα δύο στοιχεία για τον προσδιορισμό του ΚΚΣ είναι ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί τη συνήθης διοίκηση των συμφερόντων του, δηλαδή ο τόπος όπου ο οφειλέτης προβαίνει σε διαχείριση των συμφερόντων του σε τακτική βάση. Το στοιχείο αυτό υποδηλώνει τόσο τη σταθερότητα όσο και τη διάρκεια που πρέπει να χαρακτηρίζει τον όρο «διοίκηση των συμφερόντων» και η οποία δημιουργεί προσδοκίες συνέχισης.¹⁰⁴

Ο όρος διαχείριση νοείται υπό την ευρεία έννοια και περιλαμβάνει τόσο την εσωτερική οργάνωση και λήψη αποφάσεων από τη διοίκηση όσο και τις ενέργειες που βγαίνουν προς τα έξω, όπως για παράδειγμα τις συναλλακτικές επιχειρηματικές και μη δραστηριότητες αλλά και τις πράξεις εξώδικης ή δικαστικής εκπροσώπησης¹⁰⁵. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του ισοδυναμεί με τον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί ένα σύνολο νομικών και υλικών πράξεων που αποτελούν την οικονομική του δραστηριότητα. Ωστόσο, το γεγονός ότι σε συγκεκριμένο τόπο λαμβάνουν χώρα επιχειρηματικές δραστηριότητες ή λαμβάνονται στρατηγικές αποφάσεις που σχετίζονται με τη δραστηριότητα του οφειλέτη, δεν αποτελούν καθοριστικά στοιχεία για τον τόπο της διοίκησης των

¹⁰³ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

¹⁰⁴ Mark Arnold, 'Truth or Illusion; COMI Migration and Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation' (2013) 14 Bus L Int'l 245-260

¹⁰⁵ Βασίλης Γ. Αντωνόπουλος, «Δίκαιο ΑΕ και ΕΠΕ», (2012), σελ. 464 επ.

συμφερόντων¹⁰⁶. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, το περιεχόμενο των όρων αυτών γίνεται δεκτό ότι ισχύουν και για τα φυσικά πρόσωπα τα οποία προβαίνουν σε άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.¹⁰⁷

Από την άλλη πλευρά, το δεύτερο στοιχείο που εμπεριέχει η 13^η αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού 1346/2000 είναι η αναγνωρισιμότητα του τόπου από τους τρίτους. Σίγουρα, το τελευταίο στοιχείο της αναγνωρισιμότητας μαζί με το πρώτο, θα πρέπει να εκτιμώνται σωρευτικά. Η αναγνωρισιμότητα στηρίζεται στην αντικειμενική αντίληψη των τρίτων. Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί ότι η κατηγορία των «τρίτων» κατά την έννοια του Κανονισμού 1346/2000 μπορεί, εκτός από τους πιστωτές, να περιλαμβάνει και άλλες κατηγορίες φυσικών ή νομικών προσώπων που λαμβάνουν κάποιο οικονομικό συμφέρον από τον οφειλέτη, όπως για παράδειγμα τις δημόσιες αρχές που χορήγησαν άδεια στο συγκεκριμένο οφειλέτη, προκειμένου να ασκήσει την οικονομική του δραστηριότητα.¹⁰⁸ Αναφορικά με τους πιστωτές, το επιζητούμενο στοιχείο της γνώσης δεν αφορά αποκλειστικά τους πιστωτές με τις μεγαλύτερες απαιτήσεις, αλλά τους πιστωτές στο σύνολο τους.¹⁰⁹

Περαιτέρω, η αναγνωρισιμότητα δεν θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα αναζήτησης και να προκύπτει μετά από ειδικές έρευνες, αλλά θα πρέπει να απορρέει από τον τρόπο που ενεργεί ο οφειλέτης. Επιπλέον, η αναγνωρισιμότητα θα πρέπει να είναι προσβάσιμη και δημόσια. Η θέση αυτή επιβεβαιώθηκε στην υπόθεση Rastelli, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι η ενοποίηση της παρουσίας δύο εταιρειών δεν ήταν ικανή να καθιερώσει και ενιαίο ΚΚΣ επειδή το εν λόγω στοιχείο δύσκολα θα μπορούσε να αναγνωρισθεί από τρίτους¹¹⁰. Σίγουρα, θα μπορούσε να ειπωθεί με ασφάλεια ότι η έλλειψη αναγνωρισιμότητας θα αντιστοιχούσε σε έλλειψη προβλεψιμότητας του κράτους μέλους δικαιοδοσίας και κατ' επέκταση του εφαρμοστέου δικαίου, με αποτέλεσμα τα τρίτα πρόσωπα να μην ήταν σε θέση να υπολογίσουν από την αρχή τους κινδύνους που θα απέρρεαν από τη συναλλαγματική σχέση τους με τον οφειλέτη.

¹⁰⁶ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 93

¹⁰⁷ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 96

¹⁰⁸ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

¹⁰⁹ Ευάγγελος Περάκης, «Πτωχευτικό Δίκαιο», (2012), σελ. 216

¹¹⁰ C-191/10 Rastelli Davide

Αξίζει να σημειωθεί ότι το στοιχείο της αναγνωρισιμότητας χρονικά, σύμφωνα με την απόφαση Staubitz- Schreiber, εντοπίζεται στο σημείο που οι «τρίτοι» συναλλάχθηκαν με τον οφειλέτη, επειδή τότε οι πιστωτές δύναται να εκτιμήσουν τους κινδύνους σε περίπτωση αφερεγγυότητας¹¹¹.

Συνοψίζοντας τα πιο πάνω, η συνήθης διοίκηση των συμφερόντων του οφειλέτη ταυτίζεται με την αναγνωρισιμότητα, με κοινό στόχο να παρέχουν μια σταθερή βάση εντοπισμού του ΚΚΣ του οφειλέτη. Η έννοια της συνήθους διοίκησης των συμφερόντων νοείται ως η καθημερινή εσωτερική οργάνωση σε συνδυασμό με εξωτερικά χαρακτηριστικά, όπως οι προσλήψεις υπαλλήλων ενώ το γεγονός ότι οι πιστωτές αναγνωρίζουν έναν τόπο ως τόπο διοίκησης των συμφερόντων, δεν αρκεί από μόνο του, εάν στον τόπο αυτό δεν ασκείται πράγματι διοίκηση¹¹².

Ωστόσο, το στοιχείο της αναγνωρισιμότητας παρουσιάζει ιδιαιτερότητες στη περίπτωση των εταιρειών και άλλων νομικών προσώπων. Ειδικότερα, στη περίπτωση εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.1 εδάφιο β', τεκμαίρεται ότι το ΚΚΣ είναι ο τόπος της καταστατικής έδρας, ελλείψει αποδείξεων για το αντίθετο.¹¹³ Επομένως, κατά τεκμήριο, στο τόπο της καταστατικής έδρας συντρέχει και το στοιχείο της αναγνωρισιμότητας. Όμως, σε περίπτωση διάστασης μεταξύ πραγματικής και καταστατικής έδρας και ειδικότερα, σε περίπτωση που τα στοιχεία που συντελούν τον ορισμό της διοίκησης των συμφερόντων εντοπίζονται στο τόπο της πραγματικής έδρας, κατά συνέπεια το στοιχείο της αναγνωρισιμότητας εντοπίζεται στον τόπο της πραγματικής έδρας. Αυτό συμβαίνει επειδή στο τόπο της πραγματικής έδρας, λαμβάνονται οι αποφάσεις που αφορούν τη διαχείριση των συμφερόντων του οφειλέτη, όπως για παράδειγμα στον τόπο όπου στεγάζονται τα γραφεία της επιχείρησης¹¹⁴.

2.4 Τοπικός προσδιορισμός του ΚΚΣ του οφειλέτη σε σχέση με τα νομικά πρόσωπα

Ο τοπικός προσδιορισμός του ΚΚΣ του οφειλέτη κατά κύριο λόγο υποδεικνύει τα δικαστήρια του κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία. Ειδικότερα, το άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο β'

¹¹¹ C- 1/04 Staubitz-Schreiber

¹¹² Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 94

¹¹³ Adrian Cohen & Nicholas Frome, 'The Eurovision Law Contest' (2008) 2 Law & Fin Mkt Rev 32-35

¹¹⁴ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 97-98

εισάγει ένα μαχητό τεκμήριο σε σχέση με τα νομικά πρόσωπα και τις εταιρείες, το οποίο προνοεί ότι το ΚΚΣ του οφειλέτη αντιστοιχεί στη καταστατική έδρα του νομικού προσώπου ή της εταιρείας αντίστοιχα.¹¹⁵ Σίγουρα, το τεκμήριο της καταστατικής έδρας παρέχει ασφάλεια δικαίου εφόσον προκύπτει από το καταστατικό. Η έννοια των εταιρειών και νομικών προσώπων περιλαμβάνει το σύνολο των εταιρειών με νομική προσωπικότητα του εμπορικού ή αστικού δικαίου καθώς και εταιρείες χωρίς νομική προσωπικότητα, όπως για παράδειγμα σωματεία, δεδομένου ότι η *lex fori* τους επιτρέπει να είναι υποκείμενα ουσιαστικών ή δικονομικών δικαιωμάτων.

Ωστόσο, στη πραγματικότητα, εταιρείες και νομικά πρόσωπα συστήνονται σε κράτη που είναι γνωστά ως «φορολογικοί παράδεισοι» προκειμένου να τύχουν ευνοϊκότερης φορολογικής μεταχείρισης, με αποτέλεσμα η καταστατική τους έδρα να μην αντιστοιχεί στη πραγματική τους έδρα. Έτσι, ο λόγος που έχει ασκηθεί κριτική στο εν λόγω τεκμήριο εναπόκειται στο βαθμό διαστρέβλωσης του από την 13^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, η οποία αναφέρεται στη πραγματική έδρα, εφόσον το ΚΚΣ εντοπίζεται στο τόπο που ασκείται η πραγματική διοίκηση των συμφερόντων του οφειλέτη και είναι συνάμα αντιληπτή από τους «τρίτους». Ωστόσο, το τεκμήριο που ορίζει ότι το ΚΚΣ του οφειλέτη αντιστοιχεί στο τόπο της καταστατικής έδρας του νομικού προσώπου δύναται να ανατραπεί, σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι υπάρχει διάσταση μεταξύ της καταστατικής και πραγματικής έδρας (μαχητό τεκμήριο).¹¹⁶

Όσον αφορά το χρονικό σημείο διαπίστωσης της πραγματικής έδρας και του συναρτώμενου ΚΚΣ του οφειλέτη, σχετικό είναι το χρονικό σημείο που ζητείται η έναρξη της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας και η αίτηση έχει ήδη κατατεθεί στο δικαστήριο.¹¹⁷ Σε κάθε περίπτωση, η διαπίστωση του ΚΚΣ δεν είναι πάντα ευχερής εφόσον δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου για παράδειγμα ο τρόπος λήψης των καθημερινών εκτελεστικών αποφάσεων, ο τρόπος λήψης στρατηγικών αποφάσεων καθώς και ο τρόπος παραγωγής προϊόντων δύναται να διαφέρουν.¹¹⁸

¹¹⁵ Thomas Bachner, 'The Battle over Jurisdiction in European Insolvency Law' (2006) 3 ECFR 310-329

¹¹⁶ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 105-107

¹¹⁷ Mark Arnold, 'Truth or Illusion; COMI Migration and Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation' (2013) 14 Bus L Int'l 245-260

¹¹⁸ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 111

Το τεκμήριο μπορεί να διαψευστεί όταν γίνεται ολοκληρωμένη ανάλυση των σχετικών παραγόντων, που είναι αυτοί που αντικειμενικά μπορούν να διαπιστωθούν από τρίτους (κυρίως τους πιστωτές) και ακολούθως διαπιστώνεται ότι η κεντρική διοίκηση του οφειλέτη και το πραγματικό κέντρο διαχείρισης και εποπτείας των συμφερόντων του οφειλέτη βρίσκονται σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό στο οποίο βρίσκεται η καταστατική του έδρα.¹¹⁹

Ειδικότερα, Ο όρος «πραγματική έδρα» μιας εταιρείας σημαίνει «ο τόπος όπου οι ουσιαστικές αποφάσεις της διοίκησης της εταιρείας μετατρέπονται σε πράξεις για την ικανοποίηση των συμφερόντων της εταιρείας». Ειδικότερα, μπορεί να ορισθεί ως ο τόπος όπου τα μέλη της διοίκησης της εταιρείας, δηλαδή τα πρόσωπα που καλούνται να διοικήσουν την εταιρεία και συνάμα να διαφυλάξουν τα συμφέροντα της, εντοπίζονται και αποκαλύπτουν συγκεκριμένες αποφάσεις που σχετίζονται με τα τρέχοντα συμφέροντα της εταιρείας (για παράδειγμα, αποφάσεις σχετικά με την παραγωγή, τις πωλήσεις, τις επενδύσεις και την πολιτική προσωπικού της εταιρείας) καθορίζοντας με αυτό τον τρόπο την πολιτική της εταιρείας.¹²⁰

Από την έδρα, διακρίνεται η επιχειρηματική κύρια εγκατάσταση του νομικού προσώπου και της εταιρείας που περιλαμβάνει το εργοστάσιο παραγωγής, τα κεντρικά γραφεία, τις αποθήκες και την γενικότερη ανθρώπινη και υλικοτεχνική δομή που αποτελούν την επιχείρηση. Συνολικά, η επιχειρηματική εγκατάσταση μαζί με τις συναλλακτικές σχέσεις με προμηθευτές ή πελάτες που πραγματοποιούνται κατά το σύνηθες, στο χώρο της επιχειρηματικής εγκατάστασης, αποτελούν την εξωτερική παράμετρο που καθιερώνουν το στοιχείο της αναγνωρισιμότητας των τρίτων και κυρίως των πιστωτών.¹²¹

Από την άλλη πλευρά, αν και η πραγματική έδρα της εταιρείας ή του νομικού προσώπου, θα μπορούσε να ταυτίζεται με τον τόπο διοίκησης/διαχείρισης των συμφερόντων του οφειλέτη, κάτι τέτοιο δεν ισχύει πάντα, εφόσον το στοιχείο της διοίκησης/ διαχείρισης των κύριων συμφερόντων αποτελεί την εσωτερική παράμετρο που θεμελιώνεται στη έννοια της πραγματικής έδρας.

Προφανώς, υπάρχουν πολλά διαφορετικά κριτήρια που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως δείκτες για τον προσδιορισμό του τόπου της διοίκησης/διαχείρισης των κύριων συμφερόντων

¹¹⁹ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. *European Company Law Journal* 14, no. 1 (2017) 6–14

¹²⁰ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' *European Business Law Review* Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

¹²¹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2014) σελ. 112

του οφειλέτη. Η κατεύθυνση πρέπει να έχει επιχειρησιακό χαρακτήρα. Ωστόσο, το γεγονός ότι σε ένα συγκεκριμένο μέρος λαμβάνουν χώρα οι στρατηγικές αποφάσεις που αφορούν τον συγκεκριμένο οφειλέτη ή το γεγονός ότι σε ορισμένο τόπο ασκείται πράγματι η επιχειρηματική δραστηριότητα του οφειλέτη, δεν είναι από μόνοι τους καθοριστικοί παράγοντες για τον καθορισμό του τόπου «διοίκησης». Ομοίως το γεγονός ότι οι πιστωτές στη πλειοψηφία τους βρίσκονται σε ένα μέρος, επίσης δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα.¹²²

Ως έχει ήδη σημειωθεί, η έννοια της διοίκησης των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη νοείται ως η καθημερινή εσωτερική οργάνωση σε συνδυασμό με εξωτερικά χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα οι προσλήψεις υπαλλήλων προκειμένου να δίνεται και η δυνατότητα κυρίως στους πιστωτές να αναγνωρίζουν τον τόπο¹²³.

Τα δύο αυτά στοιχεία που απαρτίζουν την εσωτερική και εξωτερική παράμετρο του ΚΚΣ του οφειλέτη, εκτιμώνται σωρευτικά και ισότιμα. Κατά συνέπεια, αναζητείται ο τόπος όπου εντοπίζεται η πραγματική διοίκηση της εταιρείας (όπως για παράδειγμα ο τόπος που λαμβάνονται οι στρατηγικές αποφάσεις) και συνάμα ο τόπος που εκδηλώνεται η επιχειρηματική δράση της εταιρείας (για παράδειγμα ο τόπος σύναψης συναλλακτικών έννομων σχέσεων στις αποθήκες, στα καταστήματα και στους χώρους παραγωγής). Στην υπόθεση *Interdil*,¹²⁴ η οποία θα αναλυθεί σε μεταγενέστερο στάδιο, τονίστηκε η συνδυαστική εξέταση των δεδομένων στοιχείων.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι ο δικαστής που επιλαμβάνεται μια αίτηση για έναρξη διαδικασίας της αφερεγγυότητας οφείλει να εξετάσει αυτεπαγγέλτως κατά πόσο το δικαστήριο που εδρεύει έχει διεθνή δικαιοδοσία. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι η ύπαρξη τεκμηρίου δεν τον απαλλάσσει από την εν λόγω υποχρέωση ελέγχου αλλά αντίθετα, ως προκύπτει και από την απόφαση *Eurofood*, ο δικαστής είναι υποχρεωμένος να αναζητήσει το κέντρο της πραγματικής έδρας του οφειλέτη και να μην περιοριστεί στο τεκμήριο, ακόμη και στη περίπτωση που δεν συντρέχει οποιοδήποτε στοιχείο που να αμφισβητεί ότι η καταστατική έδρα συμπίπτει με το ΚΚΣ του οφειλέτη.¹²⁵ Η θέση αυτή ενισχύεται και από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.¹²⁶

¹²² Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' *European Business Law Review* Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

¹²³ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 94

¹²⁴ C-396/09 *Interdil*, σκ. 51-52

¹²⁵ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 112-115

¹²⁶ Case C-341/04 *Eurofood*, σκέψη 41

2.5 Ο τοπικός προσδιορισμός του ΚΚΣ για τα φυσικά πρόσωπα

Στην περίπτωση των φυσικών προσώπων, ο Κανονισμός 1346/2000 δεν περιέχει κανένα τεκμήριο σχετικά με το ΚΚΣ του οφειλέτη, ως ισχύει σε σχέση με τις εταιρείες ή άλλα νομικά πρόσωπα (άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο β'). Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 9 παρ. 1 εδάφιο α' του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000¹²⁷, ο Κανονισμός 1346/2000 εφαρμόζεται και στις καταστάσεις αφερεγγυότητας φυσικών προσώπων. Επομένως, οι κατευθυντήριες γραμμές που τέθηκαν από την 13^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, εφαρμόζονται και στη περίπτωση των φυσικών προσώπων¹²⁸.

Στη περίπτωση των φυσικών προσώπων, η κατοικία ή η συνήθης διαμονή του φυσικού προσώπου, προκειμένου να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα προσδιορισμού του ΚΚΣ, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η επιχειρηματική ή εμπορική δραστηριότητα του φυσικού προσώπου ή στη περίπτωση του απλού καταναλωτή ή μισθωτού, η έλλειψη αυτόνομης δραστηριότητας. Ειδικότερα, στη περίπτωση των φυσικών προσώπων που ασκούν επιχειρηματική ή εμπορική δραστηριότητα, για τον καθορισμό του ΚΚΣ του οφειλέτη, λαμβάνονται υπόψη πρώτο, ο τόπος της επιχείρησής του, δηλαδή ο τόπος όπου ο οφειλέτης διαχειρίζεται πραγματικά την κερδοφόρα δραστηριότητά του ή ο τόπος του επαγγελματικού του γραφείου και κατά δεύτερο ο τόπος αυτός θα πρέπει να τυγχάνει αναγνώρισης από τους τρίτους, ως πραγματικά ο τόπος διαχείρισης των επιχειρηματικών του συμφερόντων. Συνήθως ο τόπος που βρίσκεται το ΚΚΣ του οφειλέτη συμπίπτει με την επαγγελματική κατοικία του οφειλέτη.¹²⁹

Κατά κανόνα, ο τόπος της επαγγελματικής κατοικίας ενός φυσικού προσώπου είναι ο τόπος της κατοικίας του, ο τόπος της συνήθης διαμονής του, δηλαδή ο τόπος όπου βρίσκεται το κύριο κέντρο της ζωής αυτών των προσώπων και στον οποίο τα φυσικά πρόσωπα είναι επίμονα ριζωμένα, είτε σε οικογενειακό είτε σε επαγγελματικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, αυτός είναι ο τόπος με τον οποίο το συγκεκριμένο άτομο συνδέεται στενά και το εν λόγω γεγονός εκδηλώνεται μέσω αντικειμενικών κριτηρίων, όπως για παράδειγμα ο τόπος όπου το φυσικό πρόσωπο

¹²⁷ Αιτιολογική σκέψη 9 παρ. 1 εδάφιο α' του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 «Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται στις διαδικασίες αφερεγγυότητας, ανεξάρτητα από το αν ο οφειλέτης είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, έμπορος ή ιδιώτης».

¹²⁸ Marek Szydło, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

¹²⁹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 153-154

διαμένει ή ο τόπος όπου αυτός και η οικογένεια του εργάζονται και διαμένουν ταυτόχρονα.¹³⁰ Σε περίπτωση που η αστική κατοικία διαφέρει από την επαγγελματική, η τελευταία υπερισχύει της πρώτης, ως ο τόπος που το φυσικό πρόσωπο ασκεί τη διαχείριση των συμφερόντων του και συνάμα είναι αναγνωρίσιμος από τρίτους¹³¹.

Σε περίπτωση που ένα φυσικό πρόσωπο προβαίνει σε περισσότερες από μια επαγγελματικές δραστηριότητες που βρίσκονται διάσπαρτα σε διαφορετικά κράτη μέλη, το ΚΚΣ καθορίζεται στη βάση του τόπου όπου ασκεί τη κύρια δραστηριότητα του. Ωστόσο, σε περίπτωση που οι δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από την ίδια ένταση, σύμφωνα με την 22^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000¹³², διεθνή δικαιοδοσία θα έχει το δικαστήριο που επιλαμβάνεται πρώτο της αίτησης για έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας¹³³.

Από την άλλη πλευρά, έχουμε τα φυσικά πρόσωπα που είναι οι απλοί καταναλωτές ή οι μισθωτοί, οι οποίοι δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα. Το ΚΚΣ των εν λόγω προσώπων τις περισσότερες φορές αντιστοιχεί στο τόπο της συνήθους διαμονής τους. Η έννοια της «συνήθους διαμονής» αντιστοιχεί στο τόπο όπου το φυσικό πρόσωπο διατηρεί ισχυρούς κοινωνικούς, προσωπικούς ή οικονομικούς δεσμούς, όπως για παράδειγμα ο τόπος που διαμένει και εργάζεται με την οικογένεια του και ο τόπος που διατηρεί το μεγαλύτερο μέρος των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη. Περαιτέρω, η συνήθης διαμονή επιβάλλεται να έχει κάποια διάρκεια. Σίγουρα, η εν λόγω προσέγγιση καθιστά τις διαδικασίες πιο οικονομικές και κατά συνέπεια πιο γρήγορες.¹³⁴

¹³⁰ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

¹³¹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 156

¹³² 22 Αιτιολογική σκέψη εδάφιο ζ' του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 «Θα πρέπει να αναγνωρίζεται σε όλα τα άλλα κράτη μέλη η απόφαση του δικαστήριου που προβαίνει πρώτο στην έναρξη διαδικασίας, χωρίς να έχουν τα άλλα κράτη μέλη τη δυνατότητα να υποβάλλουν την απόφαση αυτή σε έλεγχο.»

¹³³ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 153-155

¹³⁴ Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766

Επομένως, το ΚΚΣ του φυσικού προσώπου το οποίο δεν ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα, εντοπίζεται στο τόπο της συνήθους διαμονής του, όπου κατά κύριο λόγο είναι το κέντρο ανάπτυξης των βιοτικών του αναγκών.¹³⁵ Σε κάθε περίπτωση, δεν αποκλείεται, ο τόπος συνήθους διαμονής του να αντιστοιχεί με την κατοικία του φυσικού προσώπου¹³⁶.

3. Οι αδυναμίες του Κανονισμού και η Πρόταση Τροποποίησης

Το άρθρο 46 του Κανονισμού 1346/2000 προβλέπει ότι το αργότερο την 1^η Ιουνίου 2012 και κάθε πέντε χρόνια μετά, η Επιτροπή παρουσιάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έκθεση ως προς την εφαρμογή του εν λόγω Κανονισμού. Η έκθεση δύναται να συνοδεύεται από έκθεση προσαρμογής του εν λόγω Κανονισμού.

Μετά από περισσότερα δέκα χρόνια, ο Κανονισμός 1346/2000 πρόκειται να αναμορφωθεί. Στις 12/12/2012, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για την τροποποίηση του Κανονισμού 1346/2000 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο (στο εξής η **Πρόταση**) και αφού κήρυξε δημόσια διαβούλευση, πρότεινε την τροποποίηση του εν λόγω Κανονισμού¹³⁷.

Η Επιτροπή στη Πρόταση της επιβεβαιώνει ότι το Κανονισμός 1346/2000 θεωρείται γενικά ένα επιτυχημένο νομοθετικό έργο του Κοινοτικού νομοθέτη, εφόσον εκτός από ισχυρό και σύντομο νομοθέτημα, περιέχει διατάξεις για τη δικαιοδοσία, τη σύγκρουση νόμων, όπως και ενιαίους κανόνες που χρησιμοποιήθηκαν ευρέως στις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας.

Ίσως, ο πιο σημαντικός λόγος για αναθεώρηση του Κανονισμού 1346/2000 να αποτελεί το γεγονός ότι από τη σύνταξη του εν λόγω Κανονισμού, το επιχειρηματικό περιβάλλον άλλαξε άρδην. Οι νέες τάσεις, όπως οι διαδικασίες που προηγούνται της αίτησης αφερεγγυότητας και οι οποίες βρίσκονται ενσωματωμένες στις νομοθεσίες πολλών κρατών μελών καθώς και η συγχνή εμφάνιση εταιρικών ομίλων στις σύγχρονες οικονομίες, «ζητούσαν» ρυθμιστικά μέτρα σε

¹³⁵ Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα Colomer στην υπόθεση C- 1/04 Staubitz-Schreiber, σκέψη 62

¹³⁶ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

¹³⁷ Έφη Ι. Κινινή, «Ο νέος Κανονισμός 848/2015 για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2016), σελ 1344

ευρωπαϊκό επίπεδο, με αποτέλεσμα να επιφέρουν την πρόταση τροποποίησης του Κανονισμού 1346/2000¹³⁸.

3.1 Το ΚΚΣ του οφειλέτη

Η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψιν τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης και αγνοώντας τις αντιπαραβολές που διατυπώθηκαν με το πέρασμα των χρόνων, στη πρόταση της διατηρεί την έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη, εφόσον κρίνει ότι η έννοια του ΚΚΣ εξετάζεται ενδελεχώς από το δικαστήριο που έχει διεθνής δικαιοδοσία στην εκάστοτε περίπτωση¹³⁹.

Ωστόσο, προκειμένου να υπάρξει περαιτέρω αποσαφήνιση της έννοιας του ΚΚΣ, η Επιτροπή προτείνει την κατάργηση της 13ης αιτιολογικής σκέψης του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 και την αναδιατύπωση του άρθρου 3 παρ. του Κανονισμού 1346/2000, εισάγοντας ένα νομοθετικό ορισμό σε αντικατάσταση της 13^{ης} προοιμιακής σκέψης. Ειδικότερα, στο άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο α', η Επιτροπή προτείνει *«Αρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας («κύρια διαδικασία») είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη. Το κέντρο των κύριων συμφερόντων είναι ο τόπος από τον οποίο ο οφειλέτης διαχειρίζεται τα συμφέροντά του σε τακτική βάση και ο οποίος είναι αναγνωρίσιμος από τους τρίτους»*¹⁴⁰. Ουσιαστικά, υιοθετείται η αιτιολογική σκέψη 13 του Κανονισμού 1346/2000 από το άρθρο 3 παρ. 1, προσδίδοντας της δεσμευτική ισχύ.

Περαιτέρω, η Επιτροπή στο προτεινόμενο ορισμό του ΚΚΣ, ενώ διατηρεί το στοιχείο της αναγνωρισιμότητας από τους τρίτους (κυρίως πιστωτές), παραλείπει το επίρρημα «συνεπώς» διατηρώντας το σύνδεσμο «και», με αποτέλεσμα η έννοια της αναγνωρισιμότητας να αποκτά αυτοτελή σημασία στην ερμηνεία της.¹⁴¹

Περαιτέρω, η Επιτροπή παρατηρώντας την ομοιομορφία που προκλήθηκε ως προς τον προσδιορισμό του ΚΚΣ των φυσικών προσώπων από τα δικαστήρια των κρατών μελών, πρότεινε να προστεθεί στο ά.3 παρ. 1 εδάφιο γ' η εξής πρόνοια: *«Για τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητα επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, το κέντρο των κύριων συμφερόντων*

¹³⁸ Rufus F. Abeln, Tom G. Abeln , 'The Future of the European Insolvency Regulation', Volume 19, Issue 5 (2011) pp. 697 – 706

¹³⁹ Πρόταση, σκέψη 9

¹⁴⁰ Πρόταση, σκέψη 22

¹⁴¹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 92, 98-99

*είναι ο τόπος της κύριας άσκησης της δραστηριότητας του φυσικού προσώπου. Για κάθε άλλο φυσικό πρόσωπο, το κέντρο των κύριων συμφερόντων είναι ο τόπος της συνήθους κατοικίας του».*¹⁴²

Αναφορικά με τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, νοείται ο τόπος της κύριας επαγγελματικής του δραστηριότητας ενώ η έννοια «συνήθους κατοικίας» εμπεριέχει την έννοια της συνήθους διαμονής η οποία διαφέρει από την προσωρινή διαμονή και η οποία δεν μπορεί να λειτουργήσει ως σύνδεσμος στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο¹⁴³.

Άλλο ένα ζήτημα, άμεσα συνυφασμένο με το ΚΚΣ του οφειλέτη, το οποίο η Επιτροπή εξέτασε, αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψιν την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του Κανονισμού 1346/2000, στη βάση της οποίας τα υπόλοιπα κράτη μέλη αναγνωρίζουν αυτόματα την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας, πρότεινε την εισαγωγή νέας διάταξης 3β παρ. 1, στη βάση της οποίας, ο δικαστής που επιλαμβάνεται της αίτησης αφερεγγυότητας οφείλει τόσο να ελέγχει αυτεπάγγελα τη δικαιοδοσία του όσο και τις διατάξεις που θεμελιώνεται η δικαιοδοσία του. Η υποχρέωση αυτή θα βαραίνει τον δικαστή, ανεξάρτητα, αν πρόκειται για φυσικό ή νομικό πρόσωπο¹⁴⁴.

3.2 Άγρα δικαιοδοσίας (forum shopping)

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι ένας από τους προβλεπόμενους σκοπούς του Κανονισμού 1346/2000 είναι η αποφυγή κινήτρων για την αναζήτηση δικαιοδοσίας ή άλλως άγρας δικαιοδοσίας η οποία είναι γνωστή και ως «forum shopping».

Η αγορά φόρουμ περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη (4) 2 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, ως η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων ή δικαστικών διαδικασιών από ένα κράτος μέλος σε άλλο, επιδιώκοντας την απόκτηση ευνοϊκότερης νομικής θέσης, χωρίς ο νο-

¹⁴² Πρόταση, σκέψη 22

¹⁴³ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 162-163

¹⁴⁴ Dario Latella, 'The COMI Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation' (2014) 11 ECFR 479-494

μοθέτης να ενδιαφέρεται εάν συγκεκριμένα είδη «forum shopping» δύναται να είναι και νόμιμα. Ωστόσο, ο ίδιος ο Κανονισμός 1346/2000 δεν περιέχει ρητή διάταξη ή καθοδήγηση ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα επιτευχθεί η αποφυγή της αναζήτησης δικαιοδοσίας, μεταθέτοντας το βάρος στις εθνικές έννομες τάξεις¹⁴⁵. Επιπλέον, μπορεί να ειπωθεί με ασφάλεια ότι επιβάλλοντας το ΚΚΣ του οφειλέτη ως καθοριστικό παράγοντα δικαιοδοσίας για την έναρξη της κύριας δίκης, οι διατάξεις του ίδιου του Κανονισμού ενθαρρύνουν την αναζήτηση της ευνοϊκότερης δικαιοδοσίας¹⁴⁶.

Επομένως, η δυνατότητα του οφειλέτη με μεταφέρει το ΚΚΣ του σε άλλο κράτος μέλος αντιστοιχεί στη δυνατότητα του οφειλέτη να επιλέγει διαφορετική δικαιοδοσία και κατ' επέκταση εφαρμοστέο δίκαιο. Από την μια πλευρά, ο οφειλέτης ενδιαφέρεται για γρήγορη απαλλαγή από τα χρέη του προκειμένου να κάνει νέο επιχειρηματικό ξεκίνημα και από την άλλη, οι πιστωτές ψάχνουν για γρήγορη είσπραξη των αξιώσεων τους. Επομένως, ανάλογα της κατηγορίας που εμπίπτουν αναζητούν την ευνοϊκότερη γι' αυτούς εθνική νομοθεσία¹⁴⁷.

Η Επιτροπή μέσω της πρότασης της, φαίνεται να προσεγγίζει τελολογικά το φαινόμενο του «forum shopping». Ειδικότερα, η νέα διατύπωση της 4^{ης} προοιμιακής σκέψης αναφέρει «Για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς απαιτείται να μην υπάρχουν κίνητρα για τα μέρη να μεταφέρουν τα περιουσιακά τους στοιχεία ή τις νομικές διαφορές τους από ένα κράτος μέλος σε άλλο επιδιώκοντας να βελτιώσουν τη νομική τους θέση εις βάρος του συνόλου των πιστωτών». Η φράση «εις βάρος του συνόλου των πιστωτών», ανταποκρίνεται στην πραγματική αντιμετώπιση του φαινομένου «forum shopping» ως ανεπιθύμητου¹⁴⁸.

3.3. Οι πολυεθνικοί όμιλοι εταιρειών

Ο πολυεθνικός όμιλος εταιρειών απαρτίζεται από διαφορετικές μονάδες οικονομικής οργάνωσης που στοχεύει σε μια ενοποιημένη επιχειρηματική δράση ενώ ταυτόχρονα προϋποτίθεται η

¹⁴⁵ Agata Adamczyk, 'Insolvency of an EU Company May be Declared by a Court of Another Member State' (2009) 2 Ankara B Rev 33-36

¹⁴⁶ Mark Arnold, 'Truth or Illusion; COMI Migration and Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation' (2013) 14 Bus L Int'l 245-260

¹⁴⁷ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 194, 196-197

¹⁴⁸ Πρόταση, σκέψη 13

νομική αυτοτέλεια των εταιρειών μελών του ομίλου. Συνεπώς, πρόκειται για μια νομική ενότητα που δεν διαθέτει αυτοτελή νομική προσωπικότητα και κατά συνέπεια δεν είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Μεταξύ των μελών ενός ομίλου αναπτύσσονται σχέσεις εξάρτησης, με τον έλεγχο να ασκείται από μια εταιρεία, που αποτελεί τη μητρική ή κύρια εταιρεία επί των υπόλοιπων εταιρειών, γνωστές ως θυγατρικές ή εξαρτημένες εταιρείες¹⁴⁹.

Η παγκοσμιοποίηση της αγοράς και η ανάγκη επέκτασης των δραστηριοτήτων σε επαγγελματικό επίπεδο εκτός των εθνικών συνόρων, επέφερε σε μεγαλύτερο βαθμό την επιλογή για την ίδρυση ομίλων εταιρειών και τη σύσταση θυγατρικών εταιρειών σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη¹⁵⁰. Σίγουρα, όσο οι δραστηριότητες των ομίλων εταιρειών εξαπλώνονται και λαμβάνοντας υπόψιν την παγκόσμια κρίση, υφίσταται αυξημένος κίνδυνος οι εταιρείες που απαρτίζουν τον όμιλο να περιέλθουν σε πτώχευση. Ωστόσο η έλλειψη νομικής προσωπικότητας του ομίλου, έχει ως συνέπεια η διαδικασία αφερεγγυότητας στη περίπτωση των πολυεθνικών ομίλων εταιρειών, να μην ρυθμίζεται από τον Κανονισμό 1346/2000. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η αφερεγγυότητα ως έννοια έχει σχεδόν ταυτιστεί με τον ορισμό της πτώχευσης.

Προς τούτο, υποκείμενα πτώχευσης θα αποτελέσουν οι θυγατρικές εταιρείες-μέλη του ομίλου, εφόσον οι διαδικασίες αφερεγγυότητας στηρίζονται στην αρχή της νομικής αυτοτέλειας για κάθε νομική οντότητα (one company- one insolvency – one proceeding). Επομένως, για κάθε εταιρεία-μέλος του ομίλου θα ξεκινήσουν περισσότερες διαδικασίες αφερεγγυότητας με αποτέλεσμα, να εμπλέκονται περισσότερες έννομες τάξεις με διαφορετικές νομικές ρυθμίσεις ως προς την αφερεγγυότητα. Ωστόσο, ο μεγάλος αριθμός διαδικασιών αφερεγγυότητας επιφέρουν καθυστέρηση, σύγκρουση των εθνικών έννομων τάξεων και σε καμία περίπτωση δεν συμβάλλουν στην αύξηση του ενεργητικού της εταιρείας.¹⁵¹ Η παράλειψη του κοινοτικού νομοθέτη να ρυθμίσει το ζήτημα της αφερεγγυότητας για τους ομίλους εταιρειών επικρίθηκε σοβαρά όχι μόνο από πολλούς συγγραφείς αλλά και γενικότερα¹⁵².

Ως παρατηρήθηκε, οι περισσότερες από τις διασυνοριακές πτωχεύσεις που εμπίπταν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 1346/2000, αφορούσαν περιπτώσεις ομίλων εταιρειών, που δυστυχώς ο Κανονισμός 1346/2000 παρέλειψε να ρυθμίσει. Έτσι, προκειμένου η αφερεγγυότητα

¹⁴⁹ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 131-132

¹⁵⁰ Αθανάσιος Δ. Παϊζης, «Η αντιμετώπιση της διασυνοριακής αφερεγγυότητας των ομίλων εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Νομική Βιβλιοθήκη, (2019) σελ. 6

¹⁵¹ Δέσποινα Λουκιανού «Διασυνοριακή Αφερεγγυότητα Ομίλων Εταιρειών» (2020), σελ. 8, 23-24

¹⁵² Christoph G. Paulus, 'Group Insolvencies-Some Thoughts About New Approaches', (2007), 819-820

των ομίλων εταιρειών να τύχει αποτελεσματικής αντιμετώπισης, πολλά εθνικά δικαστήρια υιοθέτησαν μια ευρεία διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 3 παράγραφος 1 του Κανονισμού 1346/2000, κρίνοντας ότι το ΚΚΣ της εκάστης νομικής οντότητας του ομίλου εντοπίζεται στον τόπο της καταστατικής έδρας της μητρικής εταιρείας, υπό την προϋπόθεση ότι η μητρική εταιρεία εμπλέκεται άμεσα στη διαχείριση της συγκεκριμένης θυγατρικής εταιρείας.¹⁵³

Ενδεικτικά, τα δικαστήρια κρατών μελών αποφάσισαν ότι το ΚΚΣ των θυγατρικών εταιρειών εντοπίζονται, 1) στο τόπο της καταστατικής έδρας της μητρικής εταιρείας υπό την προϋπόθεση ότι οι θυγατρικές εταιρείες για τη σύναψη συμβάσεων λαμβάνουν την έγκριση της μητρικής εταιρείας ή σε περίπτωση που οι συμβάσεις των θυγατρικών εταιρειών τις περισσότερες φορές συμφωνούνται από τη μητρική ή όταν η τελευταία εγγυάται τις σχετικές συμβάσεις 2) στο τόπο όπου λαμβάνουν χώρα οι συναντήσεις με τους κυριότερους πιστωτές 3) στο τόπο οργάνωσης των οικονομικών του οφειλέτη (τόπος διατήρησης των λογιστικών βιβλίων, των οικονομικών αναφορών) και 4) σε περίπτωση που τα σήματα των αφερέγγυων και οι εταιρικές ταυτότητες ελέγχονται από τη μητρική εταιρεία, τότε και πάλι στο τόπο της τελευταίας.

Τουναντίον, για παράδειγμα εσωτερικές συμφωνίες σχετικά με την πρόσληψη των εργαζομένων, εσωτερικές συμφωνίες ανάμεσα στις εταιρείες μέλη του ομίλου που αφορούν περιπτώσεις που πρέπει για συγκεκριμένες αγορές να υπάρχει η έγκριση της μητρικής εταιρείας καθώς και η λογιστική παρακολούθηση δεν μπορούν να αποτελέσουν συνεκτιμώμενα στοιχεία για τον εντοπισμό του ΚΚΣ της θυγατρικής εταιρείας στο τόπο της καταστατικής έδρας της μητρικής εταιρείας.

Ωστόσο, σημειώνεται ότι η εφαρμογή των εν λόγω ενδεικτικών στοιχείων μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικές αποφάσεις ανάλογα της σχέσης συνάφειας που υφίσταται μεταξύ της πραγματικής έδρας και της αναγνωρισιμότητας από τους τρίτους, εφόσον η αναγνωρισιμότητα αποτελεί στοιχείο που επιβάλλει να του αποδίδεται ισότιμη βαρύτητα από τον εκάστοτε εφαρμοστή του δικαίου. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι μετά την θεμελιώδη απόφαση της Eurofood, η εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000 κατέστη πλέον γεγονός¹⁵⁴.

¹⁵³ Michel Menjucq, 'EC-Regulation No 1346/2000 on Insolvency Proceedings and Groups of Companies' (2008) 5 ECFR 135-147

¹⁵⁴ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 140-141, 150

Επομένως, είναι σημαντικό σε περίπτωση εντοπισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας για εταιρίες ενός ομίλου εταιριών, ο εντοπισμός του ΚΚΣ (και κατ' επέκταση της δικαιοδοσίας) και η πιθανή ανατροπή του τεκμηρίου της καταστατικής έδρας ως προνοείται στο άρθρο 3 παρ. 1 εδ. β', να στηρίζεται σε κριτήρια αντιληπτά από τους τρίτους.

Σε κάθε περίπτωση, αν και ο Κανονισμός 1346/2000 εφαρμοζόταν στις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας των ομίλων εταιριών υπό το φως της υπέρμετρης διασταλτικής ερμηνείας του άρθρου 3 παρ. 1 του ίδιου Κανονισμού, η απουσία ρητής νομοθετικής ρύθμισης δεν σταματούσε να προκαλεί σωρεία νομικών προβλημάτων. Την ανάγκη επιβολής μεθόδων εναρμόνισης των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας κατάγραφε για χρόνια ο επιστημονικός διάλογος. Επιπρόσθετα την ανάγκη αυτή τόνισε ο Οδηγός της Uncitral¹⁵⁵.

Έτσι, η Επιτροπή αφού έλαβε υπόψιν της τον επιστημονικό διάλογο που προηγήθηκε αλλά και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης που καταδείκνυαν ότι η εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000 δεν λειτουργούσε κατά τον δέοντα τρόπο, στη πρόταση της περιέλαβε και το ζήτημα της ρύθμισης των διαδικασιών αφερεγγυότητας για τους ομίλους εταιριών.

Ειδικότερα, η Επιτροπή κρίνοντας ότι δεν μπορεί να υπάρξει ουσιαστική ρύθμιση των σχέσεων του ομίλου εταιριών, προτείνει κυρίως ρυθμίσεις εναρμόνισης. Οι θυγατρικές εταιρείες μέλη της μητρικής εξακολουθούν να προσεγγίζονται ως ξεχωριστές νομικές οντότητες.¹⁵⁶

Η Επιτροπή μέσω της πρότασης της υποχρεώνει τα δικαστήρια και τους συνδίκους που συμμετέχουν στις διαδικασίες αφερεγγυότητας ενός ομίλου εταιριών να συνεργάζονται ως προνοείται στη βάση της κύριας και των δευτερευουσών διαδικασιών, προκειμένου να κατέστη εφικτός ο συντονισμός μεταξύ τους. Η συνεργασία δύναται να εμπεριέχει διάφορες μορφές, όπως η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ δικαστηρίων και συνδίκων καθώς και τη συνεργασία μεταξύ των συνδίκων με σκοπό τη διάσωση του ομίλου¹⁵⁷.

Επιπρόσθετα, ο σύνδικος δύναται να συμμετέχει σε διασυνοριακή διαδικασία αφερεγγυότητας που αφορά άλλη εταιρεία μέλος του ομίλου δίνοντας του τη δυνατότητα για παράδειγμα να ζητήσει αναστολή της συγκεκριμένης διαδικασίας προκειμένου να εισηγηθεί σχέδιο εξυγίανσης, είτε να λάβει μέρος στη συνέλευση των πιστωτών. Με αυτό τον τρόπο, ακόμη κι' αν ο

¹⁵⁵ UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law (Part three: Treatment of enterprise groups in insolvency), United Nation, July 2012, 83 επ.

¹⁵⁶ Πρόταση, σκέψη 3,10

¹⁵⁷ Πρόταση, νέα προτεινόμενη σκέψη στο Προοίμιο του Κανονισμού 1346/2000 20(α)

σύνδικος που διαθέτει το μεγαλύτερο συμφέρον για την υλοποίηση ενός αιτήματος αναδιάρθρωσης για έναν όμιλο εταιρειών, αντιτίθεται στο σχέδιο εξυγίανσης ή είναι απρόθυμος να συνεργαστεί, δύναται να υποβάλει το σχέδιο εξυγίανσης στη διαδικασία αφερεγγυότητας που αφορά εταιρεία μέλος του ομίλου¹⁵⁸.

Τέλος, στο προτεινόμενο άρθρο 2 του Κανονισμού δίνονται οι σχηματισμοί των ομίλων εταιρειών που δύνανται να αποκαλούνται ως «όμιλοι εταιρειών». Ειδικότερα, σχετικά είναι τα σημεία (θ) και (ι) που ορίζουν τα ακόλουθα:

«όμιλος εταιριών» νοείται ένα σύνολο εταιριών συγκείμενο από μητρική και θυγατρικές εταιρίες ενώ «ως μητρική εταιρία νοείται η εταιρία η οποία (ι) διαθέτει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων ή των εταίρων άλλης εταιρίας («θυγατρικής εταιρίας») ή (ii) είναι μέτοχος ή εταίρος της θυγατρικής εταιρίας και έχει το δικαίωμα (αα) να διορίζει ή να παύει την πλειοψηφία των μελών του διοικητικού, διαχειριστικού ή εποπτικού οργάνου της θυγατρικής ή (ββ) να ασκεί αποφασιστική επιρροή στη θυγατρική εταιρία βάσει σύμβασης που έχει συναφθεί με τη θυγατρική ή όρου του καταστατικού της»¹⁵⁹

Συνοψίζοντας τα πιο πάνω, αναντίλεκτα από τη σύλληψη του Κανονισμού 1346/2000 μέχρι και σήμερα, το επιχειρηματικό περιβάλλον άλλαξε με ταχύτητα φωτός και η παγκοσμιοποίηση της αγοράς επέφερε σε έντονο βαθμό την επιλογή ίδρυσης ομίλων εταιρειών και τη σύσταση θυγατρικών εταιρειών σε διαφορετικά κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή στη πρόταση της περιέλαβε και το ζήτημα της ρύθμισης των διαδικασιών αφερεγγυότητας για τους ομίλους εταιρειών, με γενικότερο στόχο την αναθεώρηση του Κανονισμού 1346/2000 προκειμένου να επέλθει η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αφερεγγυότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και συνάμα να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς απέναντι στις οικονομικές κρίσεις¹⁶⁰.

¹⁵⁸ Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 148

¹⁵⁹ Πρόταση, νέο προτεινόμενο άρθρο 2 (θ) (ι) στο Κανονισμό 1346/2000

¹⁶⁰ Πρόταση, σκέψη 1.2

ΜΕΡΟΣ Β΄

4. Κανονισμός 848/2015

4.1 Γενική επισκόπηση του Κανονισμού 848/2015

Δέκα χρόνια από την έναρξη του Κανονισμού 1346/2000 και με αφορμή την εμφάνιση μιας οξείας οικονομικής κρίσης από την οποία τα πλείστα κράτη μέλη προσπαθούν ακόμη να ανακάμψουν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε ότι ο Κανονισμός 1346/2000 παρουσίαζε πολλές ερμηνευτικές αβεβαιότητες και κενά που σχετίζονταν μεταξύ άλλων και με την έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη, με αποτέλεσμα ο εν λόγω Κανονισμός σε σχέση με τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας να έχριζε μεταρρύθμισης.¹⁶¹

Επιπρόσθετα, όπως αναφέρει και ο καθηγητής Fletcher, ο υποχρεωτικός συστηματικός έλεγχος του Κανονισμού 1346/2000 ως αυτός προνοείται από το άρθρο 46 του ίδιου Κανονισμού¹⁶², ώθησε την Επιτροπή τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο του 2012 να εκκινήσει δημόσια διαβούλευση σχετικά με την ανάγκη τροποποίησης του Κανονισμού 1346/2000, καταλήγοντας στη δημοσίευση Πρότασης για την πιθανή τροποποίηση του σχετικού Κανονισμού.

Έτσι, κατόπιν έντονων συζητήσεων, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 20 Μαΐου 2015 ενέκρινε τον Κανονισμό 848/2015 (ή άλλως Τροποποιητικό Κανονισμό), με αποτέλεσμα στις 26 Ιουνίου 2017 να τεθεί σε ισχύ και ως εκ τούτου να τυγχάνει εφαρμογής σε όλες τις διαδικασίες αφερεγγυότητας που ξεκίνησαν μετά την ενδεδειγμένη ημερομηνία ισχύος του Κανονισμού 848/2015. Κατά συνέπεια, σημειώνεται ότι η νέα κανονιστική ρύθμιση δεν ισχύει για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας που έχουν ήδη ξεκινήσει βάσει του Κανονισμού 1346/2000 και συνάμα εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, πλην της Δανίας¹⁶³.

Ο Κανονισμός 848/2015 διατηρεί τις κατευθυντήριες γραμμές που έθεσε ο Κανονισμός 1346/2000, αλλά εισάγει ορισμένες αλλαγές, προσαρμοσμένες στην πραγματικότητα της

¹⁶¹ Beatrice Mihaela Moraru & Diab Moh'd Diab Hasanin, 'The Center of Main Interests of the Debtor in the Insolvency Proceedings at the European Union Level Differences between the EU Regulation No. 1346/29 05.2000 and EU Regulation No. 848/20.5.2015' (2017) 7 Juridical Trib 164-168

¹⁶² Ian Fletcher, 'The European Insolvency Regulation Recast: the main features of the new law', *Insolvency Intelligence* (2015) 28 (7), 97, 98

¹⁶³ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. *European Company Law Journal* 14, no. 1 (2017) 6-14

ΕΕ.¹⁶⁴ Ο Κανονισμός 848/2015 χωρίς να μεταβάλλει εντελώς το ήδη υφιστάμενο κείμενο του Κανονισμού 1346/2000, έρχεται να το ενισχύσει στη βάση των αναγκών της τρέχουσας αγοράς.¹⁶⁵ Ειδικότερα και συγκριτικά με τον Κανονισμό 1346/2000, ο νέος Κανονισμός είναι εκτενέστερος, αποτελούμενος από 89 Αιτιολογικές σκέψεις και 92 Άρθρα¹⁶⁶, ενώ υπενθυμίζεται ότι ο Κανονισμός 1346/2000 αποτελείτο από 34 Αιτιολογικές σκέψεις και 47 Άρθρα¹⁶⁷. Η σημαντικότερη ίσως αλλαγή θεωρείται η επέκταση του σκοπού του Κανονισμού 848/2015. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 1 παρ. 1¹⁶⁸ του Τροποποιημένου Κανονισμού ορίζεται ότι ο Κανονισμός τυγχάνει εφαρμογής σε συλλογικές διαδικασίες στις οποίες υπάρχει απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας. Επομένως, η αφερεγγυότητα του οφειλέτη δεν αποτελεί προαπαιτούμενο, ως ίσχυε στο Κανονισμό 1346/2000¹⁶⁹. Σίγουρα, η απουσία προπρωχευτικών διαδικασιών στο Κανονισμό 1346/2000 δημιούργησε εμπόδια στη διάσωση της εκάστοτε εταιρείας.

Ο Κανονισμός 848/2015 περιλαμβάνει ένα σύνολο κοινών κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου¹⁷⁰ σε θέματα εφαρμοστέας νομοθεσίας, δικαιοδοσίας, αναγνώρισης αλλοδαπών αποφάσεων αναφορικά με διαδικασίες διασυννοριακής αφερεγγυότητας και συντονισμού μεταξύ των ποικίλων διαδικασιών των εννόμων τάξεων των κρατών μελών, οι οποίοι θα εφαρμοστούν σε διαδικασίες αφερεγγυότητας που κινήθηκαν μετά τις 26 Ιουνίου 2017¹⁷¹

Μεταξύ άλλων, ο Κανονισμός 848/2015 στοχεύει στην εξατομίκευση του τόπου του ΚΚΣ του οφειλέτη στην αποτελεσματική καταπολέμηση του φαινομένου του «forum shopping» αλλά και στη νομοθετική ρύθμιση των πολυεθνικών ομίλων εταιρειών. Πράγματι, οι πιο καινοτόμες

¹⁶⁴ Beatrice Mihaela Moraru & Diab Moh'd Diab Hasanin, 'The Center of Main Interests of the Debtor in the Insolvency Proceedings at the European Union Level Differences between the EU Regulation No. 1346/29 05.2000 and EU Regulation No. 848/20.5.2015' (2017) 7 Juridical Trib 164-168

¹⁶⁵ Kostoula, Theodora, 'Cross-Border Insolvency of Groups of Companies Under the Regulation (EU) 2015/848'. European Company Law Journal 16, no. 3 (2019): 74-82

¹⁶⁶ Κανονισμός 848/2015

¹⁶⁷ Κανονισμός 1346/2000

¹⁶⁸ Άρθρο 1 (1) «Όταν οι διαδικασίες που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο μπορούν να αρχίσουν εφόσον υπάρχει απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας, πρέπει να έχουν ως σκοπό την αποφυγή της αφερεγγυότητας του οφειλέτη ή την παύση των επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων».

¹⁶⁹ Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p. 57

¹⁷⁰ G. McCormack, Reforming the European Insolvency Regulation: A Legal and Policy Perspective, 10 J. Private Intl. L. (2014) 41-67, 42-44

¹⁷¹ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6-14

ρυθμίσεις του Κανονισμού 848/2015 βρίσκονται στο V Κεφάλαιο του ιδίου Κανονισμού (άρθρα 56 έως 77)¹⁷² και αφορούν τη διαδικασία αφερεγγυότητας μελών του ομίλου εταιρειών¹⁷³

4.2. Το ΚΚΣ του οφειλέτη στα πλαίσια του Κανονισμού 848/2015

Η έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη παραμένει ένα από τα σημαντικά στοιχεία του Κανονισμού 848/2015 αφότου εξακολουθεί να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα τόσο για την εφαρμογή του Τροποποιητικού Κανονισμού όσο και για το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου θα ξεκινήσει η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας.

Ειδικότερα, σε συνέπεια με τον Κανονισμό 1346/2000, το ΚΚΣ του οφειλέτη, στη βάση του Κανονισμού 848/2015 έχει χαρακτηριστεί, ως συνδετικό στοιχείο για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας του κράτους μέλους (άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015)¹⁷⁴ και κατ' επέκταση του εφαρμοστέου δικαίου (άρθρο 7 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015)¹⁷⁵ της κύριας διαδικασίας, με την αιτιολογία ότι το κράτος μέλος που επηρεάζεται περισσότερο από την αφερεγγυότητα του οφειλέτη θα πρέπει να έχει και την αρμοδιότητα να προβεί στη διαχείριση της αντίστοιχης διαδικασίας. Η κύρια διαδικασία της διασυννοριακής αφερεγγυότητας ξεκινά στο κράτος μέλος που βρίσκεται το ΚΚΣ του οφειλέτη και εννοείται ότι επιβάλλεται να εντοπίζεται εντός της ΕΕ (πλην της Δανίας), ακόμη και αν η καταστατική έδρα του οφειλέτη εντοπίζεται εκτός των συνόρων της ΕΕ.¹⁷⁶

Ως έχει ήδη σημειωθεί, δεδομένου ότι το άρθρο 3 παρ.1 του Κανονισμού 1346/2000 απέφυγε τότε να προσδώσει οποιοδήποτε ορισμό της έννοιας ΚΚΣ του οφειλέτη, ο ορισμός συμπληρώθηκε αναγκαστικά από την αιτιολογική σκέψη 13 του Προοιμίου του εν λόγω Κανονισμού, που όριζε ότι το «ΚΚΣ» του οφειλέτη εκλαμβάνεται ως ο «..τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί

¹⁷² «Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να διασφαλίζει την αποτελεσματική διαχείριση των διαδικασιών αφερεγγυότητας που αφορούν διαφορετικές εταιρείες μέλη ομίλου εταιρειών».

¹⁷³ Beatrice Mihaela Moraru & Diab Moh'd Diab Hasanin, 'The Center of Main Interests of the Debtor in the Insolvency Proceedings at the European Union Level Differences between the EU Regulation No. 1346/29 05.2000 and EU Regulation No. 848/20.5.2015' (2017) 7 Juridical Trib 164-168

¹⁷⁴ Άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 «Αρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη («κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας»).

¹⁷⁵ Άρθρο 7 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 «Εάν ο παρών κανονισμός δεν ορίζει άλλως, δίκαιο εφαρμοστέο στη διαδικασία αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματά της είναι το δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας, κατωτέρω καλούμενου «κράτος έναρξης».

¹⁷⁶ Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p.60

συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος αναγνωρίσιμος από τους τρίτους».

Ωστόσο, ο ίδιος ο ορισμός λόγω της επιλογής του επιρρήματος «συνεπώς» προκάλεσε ασάφεια ως προς τη σχέση αιτιότητας που πρέπει να υφίσταται μεταξύ των δύο στοιχείων, από τη μια για τη μονιμότητα ως προς τη διαχείριση των συμφερόντων του οφειλέτη και από την άλλη τη δυνατότητα αναγνώρισης από τρίτους, υπονοώντας ότι η «επιβεβαίωση» από τρίτους θα προερχόταν ως αποτέλεσμα της μόνιμης διοίκησης των συμφερόντων του οφειλέτη σε συγκεκριμένο κράτος μέλος.¹⁷⁷

Έτσι, το άρθρο 3 σημείο. 1 παράγραφος 1 του Κανονισμού 848/2015 ορίζει ότι «*Το «κέντρο των κύριων συμφερόντων» θα πρέπει να αντιστοιχεί στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος επαληθεύσιμος από τους τρίτους*», συμβαδίζοντας με τη σχετική νομολογία του ΔΕΕ και συνάμα προσδίδοντας της νομοθετική ισχύ (υποθέσεις Eurofood, Interedil). Κατά συνέπεια, ο Κανονισμός 848/2015 απαιτεί τα δύο καθοριστικά στοιχεία προσδιορισμού του ΚΚΣ του οφειλέτη, (η διοίκηση των συμφερόντων του οφειλέτη και η δυνατότητα αναγνώρισης από τρίτους), να επιβεβαιώνονται χωριστά και όχι το ένα ως συνέπεια του άλλου¹⁷⁸.

Αναφορικά με τη διαπίστωση του τόπου άσκησης της διαχείρισης των συμφερόντων του οφειλέτη, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην αντίληψη των πιστωτών. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Αιτιολογική σκέψη 28 του Προοιμίου του Κανονισμού 848/2015, προκειμένου το ΚΚΣ του οφειλέτη να είναι επαληθεύσιμο από τρίτους, λαμβάνεται υπόψη η αντίληψη των πιστωτών σε σχέση με τόπο άσκησης της διοίκησης των συμφερόντων του οφειλέτη. Περαιτέρω, στο εδάφιο β' της ίδιας Αιτιολογικής σκέψης αναφέρεται ότι σε περίπτωση μεταβολής του ΚΚΣ, οι πιστωτές θα πρέπει να ειδοποιούνται εγκαίρως προκειμένου να τους δίνεται η δυνατότητα εξακρίβωσης του εν λόγω γεγονότος.¹⁷⁹

¹⁷⁷ F.M. Mucciarelli, 'Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?' (2015) 10–11

¹⁷⁸ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6–14

¹⁷⁹ Αιτιολογική σκέψη 28 του Προοιμίου, Κανονισμός 848/2015 «*Για να κριθεί εάν το κέντρο των κύριων συμφερόντων είναι επαληθεύσιμο από τρίτους, θα πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι πιστωτές και η αντίληψή τους όσον αφορά τον τόπο στον οποίο ασκεί τη διαχείριση των συμφερόντων του ο οφειλέτης. Αυτό ενδέχεται να απαιτεί, σε περίπτωση μεταβολής του κέντρου των κύριων συμφερόντων, την ενημέρωση των πιστωτών εν ευθέτω*

Περαιτέρω, για τις εταιρείες και τα νομικά πρόσωπα, ο Κανονισμός 848/2015 προβλέπει ότι το τεκμήριο του ΚΚΣ του οφειλέτη ελλείπει αποδείξεων για το αντίθετο, συμπίπτει με τον τόπο της καταστατικής του έδρας¹⁸⁰. Το τεκμήριο δύναται να ανατραπεί αξιολογώντας συνολικά όλους τους αντικειμενικούς παράγοντες που καταδεικνύουν το πραγματικό κέντρο διοίκησης των συμφερόντων του οφειλέτη σε συνάρτηση με την αναγνώριση από τρίτους. Επομένως, καθίσταται σαφές ότι ο Τροποποιημένος Κανονισμός, όπως και ο προκάτοχος του, ακολουθούν επίσης την επιταγή της θεωρίας της «πραγματικής έδρας», σύμφωνα με την οποία, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι αυτό της δικαιοδοσίας του κράτους μέλους στο οποίο η εταιρεία έχει τη «πραγματική της έδρα». Η εν λόγω επιταγή επιβεβαιώνεται και από το Προοίμιο της Αιτιολογικής σκέψης 30 β' του Κανονισμού 845/2015¹⁸¹, που απαιτεί την ανατροπή του τεκμηρίου στη περίπτωση που η κεντρική διοίκηση της εταιρείας βρίσκεται σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο που βρίσκεται η καταστατική έδρα¹⁸².

Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015¹⁸³, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της αίτησης για έναρξη της κύριας διαδικασίας, θα πρέπει να προβεί σε αυτεπάγγελτο έλεγχο ως προς τα κατά πόσο είναι αρμόδιο στη βάση του άρθρου 3 παρ. 1 του Τροποποιημένου Κανονισμού εκτός κι' αν η εντύπωση που έχει δημιουργηθεί σε τρίτους, δικαιολογεί τη μετατόπιση του ΚΚΣ σε άλλο κράτος μέλος¹⁸⁴.

Τέλος, ο Κανονισμός 848/2015 παρείχε καθοδήγηση για τις περιπτώσεις αφερεγγυότητας φυσικών προσώπων, εισάγοντας στο άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 μαχητό τεκμήριο,

χρόνο σχετικά με τον νέο τόπο από τον οποίο ο οφειλέτης ασκεί τις δραστηριότητές του, για παράδειγμα με επισήμανση της μεταβολής της διεύθυνσης σε εμπορική αλληλογραφία ή με κοινοποίηση του νέου τόπου κατ' άλλο ενδεικτικό τρόπο.»

¹⁸⁰ Άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο β' του Κανονισμού 848/2015 «Για τις εταιρείες και τα νομικά πρόσωπα τεκμαίρεται, μέχρι αποδείξεως του εναντίου, ότι κέντρο των κύριων συμφερόντων είναι ο τόπος της καταστατικής έδρας. Το τεκμήριο αυτό ισχύει μόνο εφόσον η συνήθης διαμονή δεν έχει μεταφερθεί σε άλλο κράτος μέλος εντός του τριμήνου που προηγείται της αίτησης για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας.»

¹⁸¹ Προοίμιο της Αιτιολογικής σκέψης 30 β' του Κανονισμού 845/2015 «Σε περίπτωση εταιρείας, το τεκμήριο αυτό θα πρέπει να είναι μαχητό όταν η κεντρική διοίκηση εταιρείας βρίσκεται σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της καταστατικής της έδρας και όταν από μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση όλων των σχετικών παραγόντων προκύπτει, κατά τρόπο επαληθεύσιμο από τρίτους, ότι το πραγματικό κέντρο διαχείρισης και εποπτείας της εταιρείας και διαχείρισης των συμφερόντων της βρίσκεται στο εν λόγω άλλο κράτος μέλος.»

¹⁸² Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p. 130

¹⁸³ Άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 «Το δικαστήριο που επιλαμβάνεται αιτήσεως για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας εξετάζει αυτεπαγγέλτως εάν είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 3. Η απόφαση η οποία διατάσσει την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας προσδιορίζει τους λόγους στους οποίους θεμελιώνεται η δικαιοδοσία του δικαστηρίου και, ιδίως, εάν η δικαιοδοσία βασίζεται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 ή 2.»

¹⁸⁴ Kostoula, Theodora, 'Cross-Border Insolvency of Groups of Companies Under the Regulation (EU) 2015/848'. European Company Law Journal 16, no. 3 (2019): 74–82

σύμφωνα με το οποίο τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ως ΚΚΣ τεκμαίρεται, ο τόπος της κύριας επιχειρηματικής δραστηριότητας ή ο τόπος της συνήθους διαμονής του φυσικού προσώπου.

Όσον αφορά άλλα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ο νέος Κανονισμός προσδιορίζει το ΚΚΣ του οφειλέτη, ελλείψει αποδείξεων για το αντίθετο, ως τον τόπο της συνήθους διαμονής του εν λόγω φυσικού προσώπου.

4.3 Καταπολέμηση άγρας δικαιοδοσίας (forum shopping)

Ως έχει παρατηρηθεί, ο Τροποποιητικός Κανονισμός διατήρησε το τεκμήριο της σύμπτωσης του ΚΚΣ της καταστατική έδρας για τις εταιρείες και τα νομικά πρόσωπα και από την άλλη έθεσε ως μαχητό τεκμήριο για τα φυσικά πρόσωπα τον τόπο της επιχειρηματικής δραστηριότητας ή συνήθους διαμονής, υπό την προϋπόθεση ότι για την εφαρμογή του εν λόγω τεκμηρίου η καταστατική έδρα ή η κύρια επιχειρηματική δραστηριότητα ή η συνήθης διαμονή του νομικού και φυσικού προσώπου αντίστοιχα, δεν θα πρέπει να έχουν μεταφερθεί σε κάποιο άλλο κράτος μέλος τρεις μήνες πριν να υποβάλουν την αίτηση για έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας¹⁸⁵.

Σκοπό του εν λόγω χρονικού περιορισμού αποτελεί η αποτροπή των οφειλετών, νομικών ή φυσικών προσώπων να μεταφέρουν το ΚΚΣ τους σε άλλο κράτος μέλος ώστε να υπαχθούν σε ευνοϊκότερες διατάξεις διασυννοριακής αφερεγγυότητας, με αποτέλεσμα να προκληθεί ζημιά στους πιστωτές. Ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να αφαιρέσει το κινητό χαρακτήρα που είχε η έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη δυνάμει του Κανονισμού 1346/2000. Επομένως, ο χρονικός περιορισμός προσδίδει στοιχείο μονιμότητας στο ΚΚΣ. Η πρόνοια αυτή βρίσκει απήχηση στην

¹⁸⁵ Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p.114, Άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 «Το τεκμήριο αυτό ισχύει μόνο εφόσον η συνήθης διαμονή δεν έχει μεταφερθεί σε άλλο κράτος μέλος εντός του τριμήνου που προηγείται της αίτησης για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας.

Για τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ως κέντρο των κύριων συμφερόντων τεκμαίρεται ο τόπος της κύριας επιχειρηματικής δραστηριότητας του προσώπου, μέχρις αποδείξεως του εναντίου. Το τεκμήριο αυτό ισχύει μόνο εφόσον ο τόπος της κύριας επιχειρηματικής δραστηριότητας του προσώπου δεν έχει μεταφερθεί σε άλλο κράτος μέλος εντός του τριμήνου που προηγείται της αίτησης για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας.

Για οποιοδήποτε άλλο φυσικό πρόσωπο που ασκεί ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ως κέντρο των κύριων συμφερόντων τεκμαίρεται ο τόπος της συνήθους διαμονής του προσώπου μέχρις αποδείξεως του εναντίου. Το τεκμήριο αυτό ισχύει μόνο εφόσον η συνήθης διαμονή δεν έχει μεταφερθεί σε άλλο κράτος μέλος εντός του εξαμήνου που προηγείται της αίτησης για έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας».

υπόθεση Rec4net.com Inc, στα πλαίσια της οποίας λέχθηκε ότι το ΚΚΣ του οφειλέτη θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από μονιμότητα. Στη πραγματικότητα η πρόνοια αυτή ενεργεί ως τροχοπέδη στη καταχρηστική μεταφορά του ΚΚΣ του οφειλέτη για σκοπούς άγρας δικαιοδοσίας. Εξάλλου, σύμφωνα με την Αιτιολογική σκέψη 29 του Κανονισμού 848/2015, πρωταρχικός στόχος του είναι η θέσπιση δικλείδων ασφαλείας για την αποτροπή της καταχρηστικής άγρας δικαστηρίου (forum shopping)¹⁸⁶.

Ανάχωμα για την καταπολέμηση του φαινομένου του «forum shopping» αποτελεί επίσης η διάταξη 4 (1) εδάφιο α' του Κανονισμού 848/2015 η οποία ως έχει ήδη σημειωθεί αναφέρει ρητώς ότι «*Το δικαστήριο που επιλαμβάνεται αιτήσεως για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας εξετάζει αυτεπαγγέλτως εάν είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 3.*» Ανάλογη πρόνοια υφίσταται και στη περίπτωση ορισμού της έννοιας της «εγκατάστασης», όπου ο ενωσιακός νομοθέτης στο άρθρο 2 (10) του ίδιου Κανονισμού ορίζει ότι ως εγκατάσταση «*νοείται ο τόπος στον οποίο ο οφειλέτης ασκεί ή άσκησε, κατά το τρίμηνο πριν την υποβολή της αίτησης για την έναρξη κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας, μη προσωρινή οικονομική δραστηριότητα στην οποία χρησιμοποιεί τον ανθρώπινο παράγοντα και περιουσιακά στοιχεία*»¹⁸⁷

Σίγουρα, η αφερεγγυότητα ισοδυναμεί με μια σοβαρή και βαθιά οικονομική κρίση και υπό κανονικές συνθήκες μη ανατρέψιμη. Έτσι, ορισμένες εταιρείες θα μπορούσαν να αλλάξουν το νομικό καθεστώς τους, μεταφέροντας το ΚΚΣ τους σε κράτος μέλος της αρεσκείας τους¹⁸⁸.

Εξάλλου, στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι οι εταιρείες με σκοπό να επεκτείνουν τις οικονομικές τους δραστηριότητες και συνάμα να αυξήσουν τα κέρδη τους, εγκαθίστανται σε άλλα κράτη μέλη.¹⁸⁹ Μία από τις πιο σημαντικές αρχές του δικαίου της ΕΕ είναι η λεγόμενη ελευθερία εγκατάστασης, η οποία αναγνωρίζεται από τα άρθρα 45, 49 και 54 ΣΛΕΕ. Ειδικότερα, το άρθρο 49 ΣΛΕΕ απαιτεί από τα κράτη μέλη να καταργήσουν οποιοδήποτε περιορισμό της ελευθερίας εγκατάστασης σε άλλο κράτος μέλος, ενώ το άρθρο 54 ΣΛΕΕ επεκτείνει αυτό τον κανόνα σε εταιρείες ή επιχειρήσεις που έχουν συσταθεί σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους και οι οποίες έχουν την κεντρική τους διοίκηση, την καταστατική τους έδρα ή την

¹⁸⁶ Re Ci4net.com Inc [2005] B.C.C. 277

¹⁸⁷ Reinhard Bork and Renato Mangano 'European Cross-Border Insolvency', (2016), p.238

¹⁸⁸ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

¹⁸⁹ Γ. Αργυρός/Α. Δεδούλη-Λαζαράκη, «Ευρωπαϊκή Ένωση και το δίκαιο της ευρωπαϊκής οικονομίας», (2018), σελ.289

κύρια εγκατάστασή τους εντός της Ένωσης.¹⁹⁰ Με την απόφαση Polbud¹⁹¹, εταιρείες μπορούν τώρα να επιλέξουν το *lex communetatis* ενός κράτους μέλους, χωρίς να απαιτείται η μετακίνηση της πραγματικής τους έδρας.¹⁹²

Ωστόσο, η ελευθερία εγκατάστασης καλύπτει επίσης το ΚΚΣ του οφειλέτη, εφόσον οι οφειλέτες εκμεταλλευόμενοι την αυξημένη κινητικότητα των εταιρειών, λίγο πριν από την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας, μεταφέρουν την έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος. Κατά συνέπεια, οι εταιρείες μπορούν να επιλέξουν τη δική τους εθνική νομοθεσία αφερεγγυότητας (ή διάσωσης) αλλάζοντας με ταχύτητα την τοποθεσία της έδρας τους¹⁹³.

Σε κάθε περίπτωση, η μεταφορά του ΚΚΣ του οφειλέτη αλλάζοντας την έδρα του, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως καταχρηστική μόνο στη περίπτωση που ο οφειλέτης ενεργώντας με πρόθεση αναζητά ένα ευνοϊκότερο νομικό περιβάλλον, αποσκοπώντας στη βελτίωση της νομικής του θέσης εις βάρος των πιστωτών και δεδομένου ότι συντρέχει αιτώδης συνάφεια μεταξύ της πιθανολογούμενης ζημιάς εις βάρος των πιστωτών και της πράξης του οφειλέτη. Επομένως, σε περίπτωση που ο οφειλέτης μεταφέρει την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος υπό τις ως άνω συνθήκες, οι πιστωτές μπορούν να αντικρούσουν ότι το ΚΚΣ αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο κράτος μέλος, προβάλλοντας ως επιχείρημα ότι η κίνηση της έδρας ήταν καταχρηστική και κατά συνέπεια ενήργησε εις βάρος των έννομων συμφερόντων των πιστωτών. Ως εκ τούτου, καθίσταται σαφές ότι η θέσπιση της ειδικής περιόδου αναδρομής των τριών μηνών σχετικά με τη μετεγκατάσταση του ΚΚΣ, στοχεύει στην αποτροπή των καταχρηστικών πρακτικών αλλαγής δικαιοδοσίας σε βάρος των έννομων συμφερόντων των πιστωτών¹⁹⁴.

Από την άλλη πλευρά, η οικονομική δυσχέρεια που κατακλύζει τις εταιρείες και τα νομικά πρόσωπα με μεγάλη πιθανότητα να οδηγηθούν σε πτώχευση, ακόμη και εάν είναι σοβαρή, αποτελεί μια κατάσταση, η οποία δύναται να αποφευχθεί και να προωθηθεί η διάσωση του οφειλέτη, προκειμένου να δοθεί μια δεύτερη ευκαιρία στην εταιρεία. Σε αυτή την περίπτωση,

¹⁹⁰ Daniele Fabris, 'European Companies' 'Mutilated Freedom'. From The Freedom Of Establishment To The Right Of Cross-Border Conversion' [2019] SSRN Electronic Journal

¹⁹¹ C-106/16 Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o.

¹⁹² SÉBASTIEN BINARD and LAURENT SCHUMMER, 'The Case For Further Flexibility In Matters Of Cross-Border Corporate Mobility' [2019] SSRN Electronic Journal

¹⁹³ Michel Menjucq, 'EC-Regulation No 1346/2000 on Insolvency Proceedings and Groups of Companies' (2008) 5 ECFR 135-147

¹⁹⁴ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6-14

οι νομικές οντότητες θα μπορούσαν να αναζητήσουν μια άλλη δικαιοδοσία με σκοπό την αναδιάρθρωση των χρεών τους με καλύτερη νομική και οικονομική αποτελεσματικότητα και όχι απαραίτητως για την εξυπηρέτηση καταχρηστικών σκοπών¹⁹⁵.

Επομένως, εάν ο οφειλέτης τεκμηριώσει ότι η νέα καταστατική έδρα όντως πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτείται για τον τοπικό προσδιορισμό του ΚΚΣ (συνήθης διαχείριση των συμφερόντων του οφειλέτη και αναγνώριση από τρίτους), τότε η νέα έδρα θα εκλαμβάνεται σωστά ως το ΚΚΣ του οφειλέτη¹⁹⁶.

4.4. Προπτωχευτικές Διαδικασίες-Μητρώα Αφερεγγυότητας-Δευτερεύουσες Διαδικασίες

4.4.1. Προπτωχευτικές Διαδικασίες-Μητρώα Αφερεγγυότητας

Ένα από τα κυριότερα προβλήματα που προκύπταν από την εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000 αποτελούσε η δημιουργία εμποδίων ως προς τη διάσωση των εταιρειών, λόγω της απουσίας διατάξεων των προπτωχευτικών διαδικασιών στο πεδίο εφαρμογής του. Ο κοινοτικός νομοθέτης έχει διευρύνει το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 848/2015, παύοντας πλέον να θεωρεί την «εκκαθάριση» ως τον πρωταρχικό στόχο της διαδικασίας αφερεγγυότητας και συνειδητοποιώντας ότι η διάσωση μιας επιχείρησης είναι υψίστης σημασίας για την οικονομία της Ένωσης.¹⁹⁷ Έτσι, ο Κανονισμός 848/2015 συμπεριλαμβάνει όχι μόνο διαδικασίες εκκαθάρισης αλλά και διαδικασίες διάσωσης επιχειρήσεων ευρισκομένων σε δυσμενή θέση ή οικονομικά βιώσιμων, ώστε να τους δίνεται μια δεύτερη ευκαιρία. Κατά συνέπεια, το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 848/2015 επεκτείνεται και στις προπτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας που σκοπό την εξυγίανση του οφειλέτη, τη διάσωση της νομικής οντότητας ή την αναδιάρθρωση χρέους¹⁹⁸.

¹⁹⁵ Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86

¹⁹⁶ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6-14

¹⁹⁷ Kostoula, Theodora, 'Cross-Border Insolvency of Groups of Companies Under the Regulation (EU) 2015/848'. European Company Law Journal 16, no. 3 (2019): 74-82

¹⁹⁸ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6-14

Καταρχάς, σε σχέση με το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 848/2015, δυνάμει του άρθρου 1 παρ. 1 του εν λόγω Κανονισμού, ο τελευταίος τυγχάνει εφαρμογή σε όλες τις δημόσιες συλλογικές διαδικασίες συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών μέτρων οι οποίες συνεπάγονται είτε στέρηση του οφειλέτη από τα περιουσιακά του στοιχεία και διορισμός διαχειριστή διαδικασίας αφερεγγυότητας, είτε διατήρηση του ελέγχου επί της περιουσίας από τον οφειλέτη με ταυτόχρονη επιβολή δικαστικής επιτήρησης είτε κατόπιν διαταγής του δικαστηρίου ή εκ του νόμου, προσωρινή αναστολή των ατομικών διαδικασιών εκτέλεσης προκειμένου να λάβουν χώρα διαπραγματεύσεις μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών.

Οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από δημοσιότητα, να μην είναι εμπιστευτικές προκειμένου οι πιστωτές να ενημερωθούν κατάλληλα και να καταβάλουν το μεγαλύτερο μέρος των πιστωτών. Επιπρόσθετα, στο Παράρτημα Α' υπάρχει «αντικειμενικοποιημένη» απαρίθμηση όλων των εθνικών διαδικασιών αφερεγγυότητας, μεταξύ και των δευτερευουσών διαδικασιών, επί των οποίων δύναται να εφαρμόζεται ο Κανονισμός 848/2015.¹⁹⁹

Εξάλλου, πριν την τροποποίηση του Κανονισμού 1346/2000, υπήρχαν προβλήματα σχετικά με τους κανόνες δημοσιότητας των διαδικασιών αφερεγγυότητας και την υποβολή απαιτήσεων από τους πιστωτές. Συγκεκριμένα, ακόμη και για τα κράτη μέλη όπου υπήρχε εγκατάσταση, δεν υπήρχε υποχρεωτική δημοσίευση των διαδικασιών αφερεγγυότητας ή των αποφάσεων. Επίσης, δεν τηρείτο ευρωπαϊκό μητρώο αφερεγγυότητας όπου να επιτρεπόταν έρευνα στα διάφορα εθνικά μητρώα²⁰⁰ Ως εκ τούτου, ο Κανονισμός 848/2015 προκειμένου να αντιμετωπίσει την αδυναμία πρόσβασης σε πληροφορίες για τους πιστωτές αλλά συνάμα και για να αποτραπεί η ταυτόχρονη έναρξη κύριων διαδικασιών αφερεγγυότητας, προνόησε τη δημιουργία ενός ή περισσότερων μητρώων αφερεγγυότητας, τα οποία θα διατηρούνται στα κράτη μέλη και στα οποία θα δημοσιεύονται πληροφορίες σχετικά με την αφερεγγυότητα²⁰¹. Σε κάθε περίπτωση, τα μητρώα αφερεγγυότητας θα πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους²⁰².

¹⁹⁹ Reinhard Bork and Renato Mangano 'European Cross-Border Insolvency', (2016), p.230

²⁰⁰ Dario Latella, 'The COMI Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation' (2014) 11 ECFR 479-494

²⁰¹ Άρθρο 24 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 «Τα κράτη μέλη δημιουργούν και τηρούν στο έδαφός τους ένα ή περισσότερα μητρώα στα οποία δημοσιεύονται πληροφορίες σχετικά με διαδικασίες αφερεγγυότητας (μητρώα αφερεγγυότητας). Οι πληροφορίες αυτές θα δημοσιεύονται το συντομότερο δυνατόν μετά την έναρξη των εν λόγω διαδικασιών».

²⁰² Άρθρο 25 παρ. 1 «Δημιουργείται, με εκτελεστικές πράξεις της Επιτροπής, αποκεντρωμένο σύστημα διασύνδεσης των μητρώων αφερεγγυότητας.»

Ο Κανονισμός 848/2015, ξεφεύγοντας από την παραδοσιακή προσέγγιση που υιοθετήθηκε από τον Κανονισμό 1346/2000 όπου η αφερεγγυότητα του οφειλέτη ήταν η πλέον απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του εν λόγω Κανονισμού, ο αναδιατυπωμένος πλέον Κανονισμός 848/2015 περιλαμβάνει διαδικασίες που εκκινούν σε στάδιο προγενέστερο της αφερεγγυότητας, όπου οι μηχανισμοί αναδιάρθρωσης και οι εκούσιες συμφωνίες μπορούν να τεθούν σε ισχύ, με αποκλειστικό σκοπό τη διάσωση του οφειλέτη. Ως προκύπτει από τα εδάφια (β) και (γ) του άρθρου 1 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015²⁰³, ο ρόλος των δικαστηρίων περιορίζεται σε εποπτικός, με αποκλειστικό σκοπό τη διασφάλιση των συμφερόντων των πιστωτών και την εξυπηρέτηση των σύγχρονων εννοιών της αφερεγγυότητας, οι οποίες θεωρούν τη ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη ως την ύστατη λύση για τη διάσωση μιας χρεωκοπημένης επιχείρησης.

Η προσανατολισμένη στην αναδιάρθρωση αντίληψη του Κανονισμού 848/2015 προκύπτει και από το αναδιατυπωμένο άρθρο 1 παρ. 1 του ίδιου Κανονισμού, όπου σε περίπτωση που υπάρχει πιθανότητα αφερεγγυότητας, οι διαδικασίες που αναφέρονται στην εν λόγω παράγραφο για σκοπούς διάσωσης, αναδιάρθρωσης χρέους, εξυγίανσης ή της εκκαθάρισης του οφειλέτη «...πρέπει να έχουν ως σκοπό την αποφυγή της αφερεγγυότητας του οφειλέτη ή την παύση των επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων»²⁰⁴.

²⁰³ Άρθρο 1 του Κανονισμού 848/2015. «Ο παρών κανονισμός ισχύει για τις δημόσιες συλλογικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών προσωρινών μέτρων, που βασίζονται σε νομοθεσία περί αφερεγγυότητας και στο πλαίσιο των οποίων, για τους σκοπούς της διάσωσης, της αναδιάρθρωσης χρέους, της εξυγίανσης ή της εκκαθάρισης, α) ο οφειλέτης στερείται, εν όλω ή εν μέρει, τα περιουσιακά του στοιχεία και διορίζεται διαχειριστής διαδικασίας αφερεγγυότητας· β) τα περιουσιακά στοιχεία και οι υποθέσεις του οφειλέτη τίθενται υπό δικαστικό έλεγχο ή επιτήρηση· ή γ) προσωρινή αναστολή των ατομικών διαδικασιών εκτέλεσης διατάσσεται από δικαστήριο ή επέρχεται εκ του νόμου, προκειμένου να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του, υπό τον όρο ότι οι διαδικασίες κατά τις οποίες διατάσσεται αναστολή προβλέπουν ενδεδειγμένα μέτρα για την προστασία του συνόλου των πιστωτών και, αν δεν επιτευχθεί συμφωνία, προηγούνται μιας των διαδικασιών του στοιχείου α) ή β). Όταν οι διαδικασίες που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο μπορούν να αρχίσουν εφόσον υπάρχει απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας, πρέπει να έχουν ως σκοπό την αποφυγή της αφερεγγυότητας του οφειλέτη ή την παύση των επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων. Οι διαδικασίες στις οποίες αναφέρεται η παρούσα παράγραφος απαριθμούνται στο παράρτημα Α».

²⁰⁴ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6–14

4.5 Δευτερεύουσες Διαδικασίες

Με τον Κανονισμό 848/2015 διατηρήθηκε η διάκριση μεταξύ της κύριας και δευτερεύουσας διαδικασίας αφερεγγυότητας, με την επέκταση του σκοπού τους, μιας και αφαιρέθηκε ο «περιορισμός» που ήθελε τις δευτερεύουσες διαδικασίες να είναι αποκλειστικά διαδικασίες εκκαθάρισης και στο εξής ενδέχεται να εισάγουν συστήματα διάσωσης ή αναδιάρθρωσης της νομικής οντότητας.²⁰⁵

Για την έναρξη της δευτερεύουσας διαδικασίας, η εγκατάσταση εξακολουθεί να αποτελεί καθοριστικό κριτήριο για τη διεθνή δικαιοδοσία, εφόσον αυτή εντοπίζεται σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του ΚΚΣ του οφειλέτη. Ως προς τον ορισμό της εγκατάστασης είναι ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί μόνιμη δραστηριότητα στην οποία χρησιμοποιεί τόσο τον ανθρώπινο παράγοντα όσο και περιουσιακά στοιχεία, χωρίς να παρουσιάζονται διαφορές σε σχέση με τον προκάτοχο του Κανονισμό 1346/2000, παρά μόνο ως έχει ήδη σημειωθεί, ο τρίμηνος χρονικός περιορισμός σχετικά με την άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας πριν να υποβληθεί η αίτηση για έναρξη της κύριας διαδικασίας.²⁰⁶

Περαιτέρω, τα αποτελέσματα της δευτερεύουσας διαδικασίας αφερεγγυότητας αναπτύσσονται αποκλειστικά εντός των εθνικών ορίων του κράτους μέλους που κήρυξε τη δευτερεύουσα διαδικασία, με αποτέλεσμα η εν λόγω διαδικασία να μην καταλαμβάνει την περιουσία του οφειλέτη που βρίσκεται σε διαφορετικό κράτος μέλος.²⁰⁷ Επομένως, διατηρείται η αρχή της περιορισμένης τροποποιημένης ή περιορισμένης καθολικότητας που χαρακτήριζε τον Κανονισμό 1346/2000, το οποίο θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αποτελεί ένα κράμα των αρχών καθολικότητας-ενότητας και εδαφικότητας-πολλαπλότητας, υπό την έννοια ότι επιτρέπεται η συνύπαρξη της μοναδικής κύριας διαδικασίας μαζί με παράλληλες δευτερεύουσες διαδικασίες²⁰⁸.

²⁰⁵ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. *European Company Law Journal* 14, no. 1 (2017) 6–14

²⁰⁶ Άρθρο 2 (10) «ως «εγκατάσταση» νοείται ο τόπος στον οποίο ο οφειλέτης ασκεί ή άσκησε, κατά το τρίμηνο πριν την υποβολή της αίτησης για την έναρξη κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας, μη προσωρινή οικονομική δραστηριότητα στην οποία χρησιμοποιεί τον ανθρώπινο παράγοντα και περιουσιακά στοιχεία»

²⁰⁷ Reinhard Bork and Renato Mangano 'European Cross-Border Insolvency', (2016), p.230, Άρθρο 34 παρ. 1 εδάφιο β' «Η δευτερεύουσα διαδικασία παράγει αποτελέσματα μόνο ως προς τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη που βρίσκονται στο κράτος μέλος της δευτερεύουσας διαδικασίας.»

²⁰⁸ Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p.120, Λάμπρος Κοτσίρης, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο», Σάκκουλας, (2018), σελ. 800

Οι λόγοι που ωθούν την ύπαρξη δευτερευουσών διαδικασιών, αφενός από την μια πλευρά, εναπόκειται στη πιθανή πολυπλοκότητα της περιουσίας στα πλαίσια της κύριας διαδικασίας με αποτέλεσμα η διαχείριση της από έναν σύνδικο να καθίσταται δυσχερής και από την άλλη πλευρά στους πιστωτές, οι οποίοι επιδιώκουν μέσω της εφαρμογής του τοπικού τους δικαίου να επιδιώξουν την προστασία των συμφερόντων τους.²⁰⁹ Ωστόσο, παραμένει αβέβαιο κατά πόσο οι δευτερεύουσες διαδικασίες αφερεγγυότητας είναι αποτελεσματικές καθώς θεωρείται ότι οι τοπικοί πιστωτές μέσω των δευτερευουσών διαδικασιών προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους²¹⁰.

Ήδη ο Κανονισμός 848/2015 προνοεί μέτρα, τα οποία επιτρέπουν την αποφυγή έναρξης δευτερευουσών διαδικασιών. Ειδικότερα, δίνεται η δυνατότητα στο διαχειριστή της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας να υποβάλει αίτημα για αναστολή έναρξης της δευτερεύουσας διαδικασίας, στη περίπτωση που στα πλαίσια της κύριας διαδικασίας διατάχθηκε προσωρινή αναστολή των ατομικών διώξεων, προκειμένου να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών²¹¹. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα για αμφισβήτηση της απόφασης για έναρξη της δευτερεύουσας διαδικασίας²¹², για υποβολή αιτήματος προκειμένου να μετατραπεί η δευτερεύουσα διαδικασία που έχει ήδη ξεκινήσει σε άλλο είδος διαδικασίας που προβλέπονται στο τοπικό δίκαιο²¹³ και η δυνατότητα για αναστολή ρευστοποίησης της περιουσίας που υπόκεινται στη δευτερεύουσα διαδικασία με σκοπό την υλοποίηση σχεδίου αναδιάρθρωσης²¹⁴.

²⁰⁹ Reinhard Bork and Renato Mangano 'European Cross-Border Insolvency', (2016), p.234

²¹⁰ Αθανάσιος Δ. Παϊζης, «Η αντιμετώπιση της διασυνοριακής αφερεγγυότητας των ομίλων εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Νομική Βιβλιοθήκη, (2019) σελ. 210

²¹¹ Άρθρο 38 παρ. 3 του Κανονισμού 848/2015 «*Σε περίπτωση που διατάχθηκε προσωρινή αναστολή των ατομικών διαδικασιών εκτέλεσης προκειμένου να επιτραπεί η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του, το δικαστήριο, κατόπιν αιτήσεως του διαχειριστή της διαδικασίας αφερεγγυότητας ή του οφειλέτη που έχει τη διαχείριση της περιουσίας του, μπορεί να αναστείλει την έναρξη της δευτερεύουσας διαδικασίας για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες, υπό τον όρο ότι έχουν ληφθεί τα ενδεδειγμένα μέτρα προστασίας των τοπικών πιστωτών*».

²¹² Άρθρο 39 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 «*Ο διαχειριστής της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας μπορεί να αμφισβητήσει την απόφαση περί έναρξης δευτερεύουσας διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους μέλους στο οποίο έχει αρχίσει η δευτερεύουσα διαδικασία, με την αιτιολογία ότι το δικαστήριο δεν πληροί τους όρους και τις απαιτήσεις του άρθρου 38*».

²¹³ Άρθρο 51 του Κανονισμού 2015/848 «*Με αίτημα του διαχειριστή της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας, το δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο έχει αρχίσει δευτερεύουσα διαδικασία μπορεί να διατάξει τη μετατροπή της δευτερεύουσας διαδικασίας σε άλλο είδος διαδικασίας αφερεγγυότητας που περιλαμβάνεται στο παράρτημα Α, εφόσον πληρούνται οι όροι έναρξης του άλλου είδους διαδικασίας σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και το άλλο είδος διαδικασίας είναι το πλέον ενδεδειγμένο όσον αφορά τα συμφέροντα των τοπικών πιστωτών και για λόγους συνοχής μεταξύ της κύριας και της δευτερεύουσας διαδικασίας*».

²¹⁴ Άρθρο 47 του Κανονισμού 848/2015 «*Εάν το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο έχει αρχίσει δευτερεύουσα διαδικασία αφερεγγυότητας επιτρέπει την περάτωση της διαδικασίας χωρίς εκκαθάριση αλλά μέσω σχεδίου*

Τέλος, για την αποφυγή έναρξης δευτερευουσών διαδικασιών, ο Κανονισμός 848/2015, στο άρθρο 36 όρισε τη δυνατότητα ανάληψης από τον διαχειριστή της κύριας διαδικασίας έναντι των τοπικών πιστωτών, ένα είδος μονομερούς δέσμευσης με την οποία θα σέβεται τα δικαιώματα διανομής κατάταξης και προτεραιότητας που θα ίσχυαν για τους πιστωτές σε περίπτωση έναρξης δευτερεύουσας διαδικασίας αφερεγγυότητας σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο²¹⁵.

4.6. Οι Πολυεθνικοί Όμιλοι εταιρειών

Η απουσία σχετικών διατάξεων στον Κανονισμό 1346/2000 σε σχέση με ομίλους εταιρειών, προκάλεσε σοβαρή νομική αβεβαιότητα ως προς τη μεταχείριση των διαδικασιών αφερεγγυότητας για τους πολυεθνικούς ομίλους εταιρειών. Αναμφίβολα, οι πιο καινοτόμες ρυθμίσεις του Κανονισμού 848/2015 βρίσκονται στο V Κεφάλαιο του εν λόγω Κανονισμού (άρθρα 56 έως 77) και αφορούν τη διαδικασία αφερεγγυότητας μελών του ομίλου εταιρειών. Ειδικότερα, με σκοπό τη διευκόλυνση της διενέργειας πολλαπλών διαδικασιών αφερεγγυότητας στα πλαίσια ενός ομίλου, ο Κανονισμός 848/2015 διέθεσε ένα ολόκληρο κεφάλαιο ενσωματώνοντας κανόνες σχετικά με τον δικαστικό συντονισμό που απευθύνονται όχι μόνο σε δικαστήρια αλλά και σε επαγγελματίες αφερεγγυότητας, οι οποίοι σκοπό έχουν την αποτελεσματική διαχείριση των διαφόρων διαδικασιών αφερεγγυότητας στα πλαίσια του ομίλου εταιρειών²¹⁶.

Στην υπόθεση Eurofood, το Δικαστήριο μεταξύ άλλων έκρινε ότι, ελλείψει συγκεκριμένης ρύθμισης στο Κανονισμό 1346/2000, κάθε εταιρεία θεωρείται ξεχωριστή νομική οντότητα και επομένως, εκάστη θυγατρική εταιρεία θα διέπεται από χωριστές διαδικασίες αφερεγγυότητας. Το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι σε περίπτωση που εταιρεία ασκεί την οικονομική της δραστηριότητα στην επικράτεια του κράτους μέλους που βρίσκεται η εταιρική της έδρα, το γεγονός και μόνο ότι η οικονομική πολιτική της ελέγχεται ή δύναται να ελέγχεται από μητρική

αναδιάρθρωσης, πτωχευτικού συμβιβασμού ή άλλου ανάλογου μέτρου, ο διαχειριστής της κύριας διαδικασίας έχει την εξουσία να προτείνει ο ίδιος σχετικό μέτρο σύμφωνα με την εφαρμοστέα διαδικασία στο εν λόγω κράτος».

²¹⁵ Άρθρο 36 παρ. 1 του Κανονισμού 848/2015 «*Με σκοπό να αποφευχθεί το άνοιγμα δευτερεύουσας διαδικασίας αφερεγγυότητας, ο διαχειριστής της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας μπορεί να αναλάβει μονομερή δέσμευση («δέσμευση») όσον αφορά τα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στο κράτος μέλος στο οποίο θα μπορούσε να αρχίσει δευτερεύουσα διαδικασία, σύμφωνα με την οποία κατά τη διανομή των περιουσιακών στοιχείων ή των εσόδων που θα προέλθουν από τη ρευστοποίησή τους, θα σεβαστεί τα δικαιώματα διανομής και προτεραιότητας που θα ίσχυαν για τους πιστωτές δυνάμει του εθνικού δικαίου αν είχε αρχίσει δευτερεύουσα διαδικασία αφερεγγυότητας στο εν λόγω κράτος μέλος. Η δέσμευση προσδιορίζει τα αντικειμενικά στοιχεία στα οποία βασίζεται, ιδίως όσον αφορά την αξία των περιουσιακών στοιχείων που βρίσκονται στο σχετικό κράτος μέλος και τις υπάρχουσες δυνατότητες ρευστοποίησης των στοιχείων αυτών.»*

²¹⁶ Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p.150

εταιρεία που βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος, δεν αρκεί για να αντικρούσει το τεκμήριο που θέτει η Κανονισμός 1346/2000.²¹⁷

Επιπλέον, το ΔΕΕ ανέφερε ότι το τεκμήριο που εισάγει το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1346/2000, δύναται να ανατραπεί μόνο στη περίπτωση που η έδρα της θυγατρικής εταιρείας εκτελεί απλά ρόλο γραμματοκιβώτιου και στην ουσία δεν εκτελείται καμία οικονομική δραστηριότητα στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται η καταστατική της έδρα.²¹⁸

Ωστόσο, λίγα χρόνια αργότερα, στην υπόθεση Interdil, το ΔΕΕ εγκατέλειψε την προσέγγιση που δόθηκε στην υπόθεση Eurofood και ανέφερε ότι όλοι οι παράγοντες θα πρέπει να αξιολογούνται αντικειμενικά και με τρόπο που να καθίσταται δυνατή η αναγνώριση του πραγματικού κέντρου διαχείρισης των κύριων συμφερόντων της εταιρείας από τους τρίτους.²¹⁹ Κατά συνέπεια, η υπόθεση Interdil φαίνεται να εκτιμά την νομική προσωπικότητα της κάθε εταιρείας του Ομίλου ξεχωριστά και να προωθεί την ιδέα ότι προκειμένου να εντοπίζεται το πραγματικό ΚΚΣ του οφειλέτη, το ΚΚΣ κάθε εταιρείας μέλους του ομίλου θα πρέπει να εξετάζεται χωριστά από το ΚΚΣ της μητρικής εταιρείας.

Ίσως να μπορούσε να ειπωθεί ότι η υπόθεση Interdil άνοιξε το δρόμο για την εκπόνηση του Κανονισμού 848/2015. Συνεπώς, λίγα χρόνια αργότερα, ο Κανονισμός 848/2015 ήρθε να καλύψει το κενό του προκατόχου του, κάνοντας για πρώτη φορά αναφορά στο θεσμό του Ομίλου Εταιρειών, με στόχο να αποφευχθεί το «φαινόμενο ντόμινο» εντός ενός ομίλου εταιρειών και ακολούθως να επιτευχθεί η ομαδική του διάσωση.²²⁰

Σίγουρα, η έλλειψη οποιασδήποτε προηγούμενης αναφοράς σε επίσημο ή μη κείμενο σε διαδικασίες αφερεγγυότητας για τους ομίλους εταιρειών, δημιούργησε μεγάλη νομική ανασφάλεια. Έτσι, άρθρο 2 του Κανονισμού 848/2015 στις παραγράφους 13 και 14 παραθέτει τους ορισμούς του «ομίλου εταιρειών»²²¹ και της «μητρικής επιχείρησης»²²² καθιστώντας σαφές

²¹⁷ C-341/04 Eurofood, σκ. 36

²¹⁸ C-341/04 Eurofood, σκ. 35

²¹⁹ C-396/09 Interdil, σκ. 53, 59

²²⁰ Kostoula, Theodora, 'Cross-Border Insolvency of Groups of Companies Under the Regulation (EU) 2015/848'. European Company Law Journal 16, no. 3 (2019): 74–82

²²¹ Άρθρο 2 (13) «ως «όμιλος εταιρειών» νοείται μητρική επιχείρηση με όλες τις θυγατρικές της επιχειρήσεις»

²²² Άρθρο 2 (14) «ως «μητρική επιχείρηση» νοείται επιχείρηση η οποία ελέγχει, άμεσα ή έμμεσα, μία ή περισσότερες θυγατρικές επιχειρήσεις. Επιχείρηση η οποία καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με την οδηγία 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (1) θεωρείται ως μητρική επιχείρηση».

ότι οι όμιλοι επιχειρήσεων εμπίπτουν οπωσδήποτε στο ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού.²²³

Ειδικότερα, το άρθρο 2 παράγραφος 14 ορίζει ότι ο έλεγχος επί των θυγατρικών εταιρειών μπορεί να διενεργείται είτε άμεσα είτε έμμεσα, όπως συνέβη στην υπόθεση *Bank Handlowy*²²⁴, υπονοώντας ότι η άσκηση ελέγχου από τη μητρική εταιρεία προς τις θυγατρικές εταιρείες κατέχει ύψιστη σημασία κατά την εξέταση της διασύνδεσης μεταξύ των νομικών προσώπων στα πλαίσια του ομίλου εταιρειών²²⁵.

Η ανάγκη διασφάλισης της αποτελεσματικής διαχείρισης των διαδικασιών αφερεγγυότητας σε σχέση με τις εταιρείες μέλη ενός ομίλου εταιρειών, αποτυπώνεται ρητώς στην Αιτιολογική σκέψη 51 του Προοιμίου του Τροποποιημένου Κανονισμού²²⁶. Επιπλέον, από την Αιτιολογική σκέψη 52 προκύπτει ότι ο Κανονισμός 848/2015 εγκρίνει το άνοιγμα χωριστών διαδικασιών αφερεγγυότητας για καθεμία εταιρεία μέλος του ομίλου εταιρειών, υπό το πρίσμα ότι κάθε νομική οντότητα αποτελεί ξεχωριστό νομικό πρόσωπο με δική του νομική²²⁷.

Κατά συνέπεια, ο Κανονισμός 848/2015 ευνοεί την αυτοτελή νομική προσωπικότητα κάθε εταιρείας μέλος του Ομίλου και προωθεί την ιδέα ότι το ΚΚΣ κάθε εταιρείας του ομίλου πρέπει να εξετάζεται χωριστά και ανεξάρτητα από το ΚΚΣ της μητρικής εταιρείας. Αν και ο Κανονισμός 848/2015 απέχει από την αντιμετώπιση του ομίλου ως μιας ενιαίας οικονομικής οντότητας, σε περίπτωση που η διαχείριση των συμφερόντων των θυγατρικών εταιρειών του ομίλου βρίσκεται στο κράτος μέλος όπου εδρεύει μητρική εταιρεία²²⁸, θα μπορούσε να εκκινήσει για

²²³ Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p.117, Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. *European Company Law Journal* 14, no. 1 (2017) 6–14

²²⁴ Case C-116/11 *Bank Handlowy w Warszawie SA and other v. Christianapol s.p z.o.o.*

²²⁵ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. *European Company Law Journal* 14, no. 1 (2017) 6–14

²²⁶ Αιτιολογική σκέψη 51 του Κανονισμού 848/2015 «Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να διασφαλίζει την αποτελεσματική διαχείριση των διαδικασιών αφερεγγυότητας που αφορούν διαφορετικές εταιρείες μέλη ομίλου εταιρειών».

²²⁷ Αιτιολογική σκέψη 52 του Κανονισμού 848/2015 «Σε περίπτωση που αρχίσουν διαδικασίες αφερεγγυότητας για περισσότερες εταιρείες του ίδιου ομίλου, οι φορείς που συμμετέχουν στις διαδικασίες αυτές θα πρέπει να συνεργάζονται δεόντως. Κατά συνέπεια, οι διάφοροι διαχειριστές διαδικασιών αφερεγγυότητας και τα εμπλεκόμενα δικαστήρια θα πρέπει να υπέχουν παρόμοια υποχρέωση συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ τους, όπως και στην περίπτωση κύριας και δευτερεύουσας διαδικασίας αφερεγγυότητας που αφορούν τον ίδιο οφειλέτη. Η συνεργασία μεταξύ διαχειριστών διαδικασιών αφερεγγυότητας δεν θα πρέπει να αντιβαίνει στα συμφέροντα των πιστωτών σε κάθε μία από τις διαδικασίες και η εν λόγω συνεργασία θα πρέπει να αποσκοπεί στην εξεύρεση λύσης, η οποία θα προάγει τις συνέργειες σε επίπεδο ομίλου.»

²²⁸ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. *European Company Law Journal* 14, no. 1 (2017) 6–14

τα περισσότερα κράτη μέλη, μια κοινή διαδικασία αφερεγγυότητας στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται το ΚΚΣ της μητρικής εταιρείας.²²⁹

Περαιτέρω, ο Κανονισμός 848/2015 υιοθετεί την προσέγγιση του διαδικαστικού συντονισμού ενώπιον οιοδήποτε δικαστηρίου που είναι αρμόδιο για τη διαδικασία αφερεγγυότητας εταιρείας μέλους του ομίλου, από έναν και μόνο επαγγελματία αφερεγγυότητας, τον διαχειριστή της ομάδας, ο οποίος ορίστηκε για μια διαδικασία αφερεγγυότητας που άρχισε σε σχέση με μια εταιρεία μέλος του ομίλου.²³⁰ Σε κάθε περίπτωση, ο διαχειριστής θα πρέπει να είναι επαγγελματίας αφερεγγυότητας, αμερόληπτος, ανεξάρτητος, να ενεργεί με η δέουσα επιβαλλόμενη προσοχή και η σχέση του με τα μέλη του ομίλου, τους πιστωτές και τους εμπλεκόμενους γενικότερα να μην προκαλεί σύγκρουση συμφερόντων στα πλαίσια της συγκεκριμένης διαδικασίας²³¹. Η αίτηση προκειμένου να ξεκινήσει η διαδικασία συντονισμού δύναται να κατατεθεί από οποιονδήποτε από τους διαχειριστές αφερεγγυότητας και ενώπιον οιοδήποτε δικαστηρίου που επιλήφθηκε ήδη διαδικασία αφερεγγυότητας. Σημειώνεται ότι η διαδικασία συντονισμού δεν υπήρχε στη Πρόταση της Επιτροπής αλλά συμπεριλήφθηκε αργότερα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε μια προσπάθεια ρύθμισης της ομιλικής αφερεγγυότητας²³².

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι οι κανόνες περί συνεργασίας και συντονισμού των φορέων που συμμετέχουν στις διάφορες διαδικασίες αφερεγγυότητας σκοπό έχουν να περιορίσουν την τάση των κρατών μελών να εκκινούν διαδικασίες αφερεγγυότητας εναντίον των θυγατρικών εταιρειών, έχοντας ως δεδομένο ότι το ΚΚΣ των θυγατρικών εταιρειών βρίσκεται όπου είναι το ΚΚΣ της μητρικής εταιρείας²³³. Σε κάθε περίπτωση, η συνεργασία μεταξύ των

²²⁹ Αιτιολογική σκέψη 53 του Προοιμίου στο Κανονισμό 848/2015 «*Η θέσπιση κανόνων περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας ομίλων εταιρειών δεν θα πρέπει να περιορίζει τη δυνατότητα ενιαίας δικαιοδοσίας δικαστηρίου για την έναρξη διαδικασιών αφερεγγυότητας σχετικά με περισσότερες εταιρείες μέλη του ίδιου ομίλου, εφόσον κρίνει ότι το κέντρο των κύριων συμφερόντων των εν λόγω εταιρειών βρίσκεται στο ίδιο κράτος μέλος. Στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο θα πρέπει επίσης να μπορεί να διορίζει, εφόσον ενδείκνυται, τον ίδιο διαχειριστή διαδικασιών αφερεγγυότητας για όλες τις σχετικές διαδικασίες, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν είναι ασυμβίβαστο με τους κανόνες που ισχύουν για αυτές.*»

²³⁰ Άρθρο 61 του Κανονισμού «*Η διαδικασία συντονισμού σε επίπεδο ομίλου μπορεί να ζητηθεί, ενώπιον οιοδήποτε δικαστηρίου αρμόδιου για τη διαδικασία αφερεγγυότητας μέλους του ομίλου, από τον διαχειριστή που έχει οριστεί σε διαδικασία αφερεγγυότητας η οποία έχει αρχίσει σε σχέση με μέλος του ομίλου.*»

²³¹ Kostoula, Theodora, 'Cross-Border Insolvency of Groups of Companies Under the Regulation (EU) 2015/848'. *European Company Law Journal* 16, no. 3 (2019): 74–82

²³² Δέσποινα Λουκιανού «*Διασυνοριακή Αφερεγγυότητα Ομίλων Εταιρειών*» (2020), σελ. 61

²³³ Δ. Αυγητίδης, «*Η έδρα μητρικής εταιρίας ως κέντρο κυρίων συμφερόντων της θυγατρικής της στο πλαίσιο διασυνοριακής διαδικασίας αφερεγγυότητας*», Τεύχος 8-9/2017, Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2017

εμπλεκόμενων φορέων που συμμετέχουν στον όμιλο εταιρειών συμβάλλουν στη βέλτιστη διαχείριση των προπρωχρεωτικών και εκκαθαριστικών διαδικασιών στο πλαίσιο του ομίλου²³⁴.

Συνοψίζοντας τα πιο πάνω, προκύπτει ότι ο Κανονισμός 1848/2015 δεν επιτρέπει την ουσιαστική ενοποίηση των παράλληλων διαδικασιών αφερεγγυότητας του ομίλου σε μια κοινή διαδικασία, η οποία θα επέτρεπε τη συγκέντρωση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων του ομίλου στο πλαίσιο μιας ενιαίας κύριας διαδικασίας. Πράγματι μια τέτοια παρέμβαση στους κανόνες ρύθμισης της διασυννοριακής αφερεγγυότητας στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ, θα απαιτούσε μια άνευ προηγουμένου ουσιαστική ρύθμιση σε σχέση με τις διασυννοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας, την οποία, απ' όσο φαίνεται, τα συμβαλλόμενα κράτη μέλη προς το παρόν, δεν είναι διατεθειμένα να λάβουν.²³⁵

Σε κάθε περίπτωση, μια ενιαία κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας που θα κάλυπτε όλα τα μέλη του ομίλου εταιρειών, αναμφίβολα εκτός ότι θα μείωνε σημαντικά τις διοικητικές δαπάνες που απαιτούνται για τον συντονισμό των πολλαπλών διαδικασιών αφερεγγυότητας, θα επέφερε ομοιομορφία και ταχύτητα ως προς τις προσπάθειες διάσωσης του ομίλου.²³⁶

²³⁴ Δέσποινα Λουκιανού «Διασυννοριακή Αφερεγγυότητα Ομίλων Εταιρειών» (2020), σελ. 8, 23-24

²³⁵ I.F. Fletcher & B. Wessels, 'Shaping Rules for Cooperation in International Corporate Insolvency Cases Through Dialogue'; (4) Eur. Co. L. (2010) 149–153

²³⁶ I. Merovach, 'Appropriate Treatment of Corporate Groups in Insolvency: A Universal View', 8(2) Eur. Bus. Org. L. Rev. (2007) 179–194, 187 et seq.

5. Ευρωπαϊκή Νομολογία ως προς τον καθορισμό του ΚΚΣ του οφειλέτη

Καταρχάς, προτού εξετάσουμε τις δύο αποφάσεις, Eurofood και Interedil, που αποτέλεσαν σταθμό ως προς τον προσδιορισμό του ΚΚΣ του οφειλέτη, καλό θα ήταν να αναφερθούμε στις ερμηνείες που δόθηκαν ως προς την έννοια του ΚΚΣ από τους ακαδημαϊκούς, προτού εκδοθούν οι εν λόγω αποφάσεις και στη συνέχεια να εξετάσουμε κατά πόσο το ΔΕΕ στη καταγραφή των σκέψεων του στην εκάστοτε απόφαση, προσέγγισε τις σχετικές ερμηνείες.

Συνεπώς, πριν από το 2005, οι ακαδημαϊκοί είχαν εντοπίσει τρεις διαφορετικές ερμηνείες του ΚΚΣ του οφειλέτη ως πιο κάτω:

α) Τα Αγγλικά Δικαστήρια χρησιμοποίησαν κυρίως τη θεωρία του head office functions. Στα πλαίσια της εν λόγω θεωρίας, το ΚΚΣ του οφειλέτη ταυτιζόταν με τον τόπο όπου η εταιρεία έπαιρνε όλες τις διοικητικές και εκτελεστικές της αποφάσεις και συνάμα ασκούνταν όλες οι βασικές δραστηριότητες. Εντούτοις, δίνεται βάση αποκλειστικά στην εσωτερική λειτουργία της εταιρείας, θεωρώντας αυτονόητη την αναγνωρισιμότητα από τους τρίτους.²³⁷

β) Σύμφωνα με τη δεύτερη θεωρία, γνωστή ως «business-activity theory» («θεωρία της επιχειρηματικής δραστηριότητας»), το ΚΚΣ του οφειλέτη καθοριζόταν «με τα μάτια των πιστωτών». Ο τόπος του ΚΚΣ αντιστοιχούσε στο τόπο όπου ασκείτο η οικονομική δραστηριότητα της εταιρείας και στον οποίο μπορούσαν να προσέλθουν οι πελάτες και οι προμηθευτές.²³⁸

γ) Μια τρίτη θεωρία ήταν η θεωρία της πραγματικής έδρας που παρείχε τη δυνατότητα το ΚΚΣ του οφειλέτη να εντοπίζεται στο τόπο όπου βρισκόταν η κεντρική διοίκηση της εταιρείας και όχι η οικονομική της δραστηριότητα, υπό την προϋπόθεση ότι ο τόπος είναι αναγνωρίσιμος από τρίτους, όπως ισχύει και στο διεθνές εταιρικό δίκαιο.²³⁹

²³⁷ Thomas Biermeyer, 'Case C-396/09 Interedil Srl, Judgment of the Court of 20 October 2011, Not Yet Reported Court Guidance as to the COMI Concept in Cross-Border Insolvency Proceedings' (2011) 18 Maastricht J Eur & Comp L 581-587

²³⁸ Bob Wessels, 'Cross-border Insolvency Law in Europe: Present Status and future prospects', 11 Potchefstroom Electronic Law Journal 1 (2008), p. 11.

²³⁹ Thomas Biermeyer, 'Case C-396/09 Interedil Srl, Judgment of the Court of 20 October 2011, Not Yet Reported Court Guidance as to the COMI Concept in Cross-Border Insolvency Proceedings' (2011) 18 Maastricht J Eur & Comp L 581-587

Ωστόσο, παρά την ανάπτυξη των ως άνω θεωριών, στη πράξη, ο προσδιορισμός της τοποθεσίας του ΚΚΣ του οφειλέτη αποδείχθηκε ότι ήταν προβληματικός και η ίδια η έννοια αφηρημένη. Επομένως, στην υπόθεση Eurofood, κλήθηκε το ΔΕΕ να ερμηνεύσει το άρθρο 3 του Κανονισμού 1346/2000.²⁴⁰

5.1 Απόφαση Eurofood

Στις 2 Μαΐου 2006, το ΔΕΕ εξέδωσε απόφαση στην υπόθεση Eurofood, σχετικά με την ερμηνεία αρκετών βασικών διατάξεων του Κανονισμού 1346/2000. Σημειώνεται ότι αυτή ήταν η δεύτερη απόφαση του ΔΕΕ σε σχέση με τον Κανονισμό 1346/2000 και η πρώτη απόφαση που περιλάμβανε περίπτωση ομίλου εταιρειών²⁴¹.

5.5.1.Γεγονότα

Η υπόθεση προήλθε από την κατάρρευση του ιταλικού ομίλου Parmalat SpA, όπου η Eurofood ήταν θυγατρική του εν λόγω ομίλου, με έδρα το Δουβλίνο. Στις 27 Ιανουαρίου 2004, η Bank of America NA υπέβαλε Αίτηση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας για την εκκαθάριση της Eurofood με τη δικαιολογία ότι ήταν αφερέγγυα και την ίδια μέρα, ο Farrell διορίστηκε ως προσωρινός εκκαθαριστής.²⁴²

Στις 9 Φεβρουαρίου 2004, η Eurofood έγινε δεκτή στην έκτακτη διοίκηση της Parmalat SpA ως εταιρεία του ομίλου, ενώ στις 10 Φεβρουαρίου εκδόθηκε διάταγμα με το οποίο αναγνωρίστηκε η κατάθεση της Αίτησης για την κήρυξη της αφερεγγυότητας της Eurofood. Εφόσον, η Αίτηση ορίστηκε για ακρόαση, το ιταλικό δικαστήριο εξέδωσε απόφαση για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας της Eurofood, καθορίζοντας ως το ΚΚΣ της, την Ιταλία. Η Eurofood

²⁴⁰ Beatrice Mihaela Moraru & Diab Moh'd Diab Hasanin, 'The Center of Main Interests of the Debtor in the Insolvency Proceedings at the European Union Level Differences between the EU Regulation No. 1346/29 05.2000 and EU Regulation No. 848/20.5.2015' (2017) 7 Juridical Trib 164-168

²⁴¹ Thomas Bachner, 'The Battle over Jurisdiction in European Insolvency Law' (2006) 3 ECFR 310-329

²⁴² C-341/04 Eurofood, σκ. 19,20

υπάχθηκε σε καθεστώς έκτακτης διαχείρισεως και ο Bondi διορίστηκε ως έκτακτος διαχειριστής.²⁴³

Η εν λόγω απόφαση εφεσιβλήθηκε από τον Bondi, με αποτέλεσμα το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας με απόφαση της στις 27^{ης} Ιουλίου 2004, να παραπέμψει στο ΔΕΕ πέντε προδικαστικά ερωτήματα. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα το οποίο εξετάστηκε πρώτο, το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας έθεσε ως ερώτημα ποιος παράγοντας είναι αποφασιστικής σημασίας για τον καθορισμό του ΚΚΣ της θυγατρικής εταιρείας, σε περίπτωση που πρόκειται για μητρική και θυγατρική εταιρεία και οι καταστατικές τους έδρες βρίσκονται σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη.²⁴⁴

Το ιταλικό δικαστήριο έλαβε ως καθοριστικό στοιχείο το γεγονός ότι η Eurofood ήταν εξ ολοκλήρου ιδιοκτησία της Parmalat SpA και τα άτομα που διευθύναν την Parmalat SpA στην Ιταλία είχαν την εξουσία να διορίζουν όχι μόνο τους διευθυντές της Eurofood αλλά συνάμα να καθορίζουν και τη γενικότερη πολιτική της. Στην πραγματικότητα, το ιταλικό δικαστήριο είχε αποφασίσει ότι ο πραγματικός έλεγχος της Eurofood ασκείτο από την Ιταλία και επομένως έκρινε ότι το ΚΚΣ της βρισκόταν στην Ιταλία²⁴⁵.

Αντίθετα, το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας έλαβε υπόψιν ότι έπρεπε να σταθμίσει αφενός, κατά πόσο ο τόπος διαχείρισης των συμφερόντων της Eurofood ήταν αναγνωρίσιμος από τους τρίτους και από την άλλη, το γεγονός ότι η μητρική εταιρεία εξαιτίας της ισχυρής συμμετοχής της στο κεφάλαιο αλλά και της εξουσίας που κατείχε να διορίζει τα διευθυντικά στελέχη της Eurofood, έλεγχε την πολιτική της τελευταίας²⁴⁶.

5.5.2. Σχολιασμός ΔΕΕ

Έτσι, το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας αφότου επικεντρώθηκε στην Αιτιολογική σκέψη 13 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 που ως ήδη είναι γνωστό, ορίζει ότι: «Το κέντρο των κύριων συμφερόντων θα πρέπει να αντιστοιχεί στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως

²⁴³ C-341/04 Eurofood, σκ. 21, 22

²⁴⁴ C-341/04 Eurofood, σκ. 24

²⁴⁵ Jeremy Cole & John Tillman, 'At Last, Some Answers on Insolvency Jurisdiction' (2006) 25 Int'l Fin L Rev 9

²⁴⁶ Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6–14

τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος αναγνωρίσιμος από τους τρίτους», κατέληξε ότι δεδομένου ότι η εταιρεία Eurofood είχε ιρλανδούς διευθυντές και είχε πραγματοποιήσει όλες τις συνεδριάσεις του Διοικητικού της Συμβουλίου πλην μιας, στο Δουβλίνο, δεν υπήρχε κανένας λόγος που να αντικρούει το τεκμήριο που προβλέπεται στο άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο β', ότι το ΚΚΣ της Eurofood βρισκόταν πράγματι στην Ιρλανδία.

Από την άλλη, το ΔΕΕ δεν αποφάνθηκε ως προς τον τόπο που βρίσκεται πραγματικά το ΚΚΣ της Eurofood, αλλά έθεσε τις κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο εντοπισμού του ΚΚΣ, στηρίζοντας στην ουσία τη θέση του Ανώτατου Δικαστηρίου της Ιρλανδίας ότι το τεκμήριο της καταστατικής έδρας της εταιρείας μπορεί να αντικρούεται από παράγοντες που είναι αντικειμενικοί και αναγνωρίσιμοι από τρίτους.²⁴⁷

Ειδικότερα, το ΔΕΕ λαμβάνοντας υπόψιν τις πιο πάνω διαφορετικές ερμηνείες των ακαδημαϊκών, εξέφρασε τη γνώμη του ως ακολούθως:

Καταρχάς, το ΔΕΕ ανέφερε ότι η έννοια του ΚΚΣ προσιδιάζει στο Κανονισμό 1346/2000, με αποτέλεσμα να έχει αυτόνομη σημασία και να πρέπει να ερμηνευτεί με τρόπο ενιαίο και ανεξάρτητο από την εκάστοτε εθνική νομοθεσία.²⁴⁸

Κατά δεύτερο σημείωσε ότι η έννοια του ΚΚΣ αποσαφηνίζεται δυνάμει της 13^{ης} Αιτιολογικής σκέψης του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000 και κατά τρίτο ότι το ΚΚΣ πρέπει να εντοπίζεται με αναφορά σε στοιχεία που είναι αντικειμενικά και εξακριβώσιμα από τρίτους. Η σχετική αντικειμενικότητα είναι απαραίτητη προκειμένου να κατοχυρώνεται η ασφάλεια δικαίου και η προβλεψιμότητα ως προς το αρμόδιο δικαστήριο να κινεί την κύρια διαδικασία²⁴⁹.

Τέλος, το ΔΕΕ ανέφερε ότι για τον προσδιορισμό του ΚΚΣ ενός νομικού προσώπου, το τεκμήριο της καταστατικής έδρας δύναται να ανατραπεί μόνο στη περίπτωση που αντικειμενικά και αναγνωρίσιμα από τρίτους στοιχεία αποδεικνύουν την ύπαρξη διαφορετικής έδρας από εκείνη που αντανακλά η καταστατική έδρα²⁵⁰.

²⁴⁷ Jeremy Cole & John Tillman, 'At Last, Some Answers on Insolvency Jurisdiction' (2006) 25 Int'l Fin L Rev 9

²⁴⁸ Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016) p.125, Case C-341/04 Eurofood, σκέψη 31.

²⁴⁹ Case C-341/04 Eurofood, σκέψη 32, 33

²⁵⁰ Case C-341/04 Eurofood, σκέψη 34

5.5.3 Σχολιασμός Απόφασης

Συνεπώς, το ΔΕΕ φαίνεται να διαφώνησε με τη θεωρία της head offices, χωρίς ωστόσο να κατέστη σαφές εάν θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί η θεωρία της επιχειρηματικής δραστηριότητας ή η θεωρία της πραγματικής έδρας.

Με την απόφαση Eurofood, καθιερώθηκε η αυτόνομη ερμηνεία του ΚΚΣ και κατέστη σαφές ότι ο προσδιορισμός του ΚΚΣ δεν επιτρέπεται να διαμορφώνεται στη βάση της αρεσκείας των εθνικών έννομων τάξεων. Περαιτέρω, ενισχύθηκε το τεκμήριο της καταστατικής έδρας και η ανατροπή του κατέστη δυσχερέστερη, εφόσον δύναται να ανατρέπεται υπό αντικειμενικές και αυστηρές προϋποθέσεις. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ασφάλεια δικαίου καθώς ενισχύεται η προβλεψιμότητα κατά το στάδιο προσδιορισμού του ΚΚΣ του οφειλέτη. Εντούτοις, η παράλειψη του κοινοτικού νομοθέτη να προσδιορίσει τα αντικειμενικά κριτήρια στη βάση των οποίων θα εντοπίζεται το ΚΚΣ του οφειλέτη, ενθάρρυνε τη χρησιμοποίηση της θεωρίας του head office functions από τα εθνικά δικαστήρια²⁵¹.

Επομένως, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, σε περίπτωση της μητρικής και θυγατρικής εταιρείας, όπου οι καταστατικές τους έδρες βρίσκονται σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη, το τεκμήριο ως ορίζεται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Κανονισμού 1346/2000, το οποίο ορίζει ότι το ΚΚΣ της θυγατρικής εταιρείας εντοπίζεται στο κράτος μέλος που βρίσκεται η καταστατική της έδρας, μπορεί να ανατραπεί μόνον εάν αντικειμενικά και αναγνωρίσιμα στοιχεία από τρίτους, υποδεικνύουν την ύπαρξη μιας διαφορετικής κατάστασης από εκείνη που αντανακλά η τοποθεσία της καταστατικής έδρας²⁵².

Έτσι, θα έπρεπε να επισημαίνονται παράγοντες τους οποίους τρίτα μέρη, όπως είναι οι πιστωτές, οι πελάτες και οι προμηθευτές εντόπισαν και μαρτυρούν ότι το ΚΚΣ του οφειλέτη βρίσκεται σε διαφορετικό κράτος μέλος από τον τόπο της καταστατικής του έδρας. Ωστόσο, το ΔΕΕ παρέλειψε να δώσει παραδείγματα από τα οποία να προκύπτει ποιοι πραγματικά μπορεί να είναι αυτοί οι παράγοντες και πόσο προφανές πρέπει να είναι ένας παράγοντας για να είναι αναγνωρίσιμος από τρίτους. Κατά συνέπεια, ακόμη και μετά την απόφαση Eurofood, τα εθνικά

²⁵¹ Δέσποινα Λουκιανού «Διασυννοριακή Αφερεγγυότητα Ομίλων Εταιρειών» (2020), σελ. 44-46

²⁵² Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. European Company Law Journal 14, no. 1 (2017) 6–14, Case C-341/04 Eurofood, σκέψη 37

δικαστήρια δεν μπόρεσαν να συγκεντρώσουν ένα κοινό σύνολο κριτηρίων για τον ορισμό της έννοιας του ΚΚΣ²⁵³.

6.Υπόθεση Interdil

6.1 Γεγονότα

Τα ερμηνευτικά κενά που περιείχε η απόφαση Eurofood επιχειρήθηκε να καλυφθούν από μεταγενέστερες αποφάσεις, με σημαντικότερη την υπόθεση Interdil.

Στις 20 Οκτωβρίου 2011, το ΔΕΕ εξέδωσε απόφασή στην υπόθεση C-396/09 Interdil. Στην εν λόγω απόφαση, ζητήθηκε από το ΔΕΕ να δοθεί καθοδήγηση σχετικά με την έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη, δυνάμει του Κανονισμού 1346/2000²⁵⁴.

Η Interdil συστημένη ως «società a responsabilità limitata» («εταιρεία περιορισμένης ευθύνης»), με καταστατική έδρα τη Μονόπολη της Ιταλίας, στις 18 Ιουλίου 2001, μετέφερε την έδρα της στο Λονδίνο και εκεί εγγράφηκε στο μητρώο επιχειρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου ως αλλοδαπή εταιρεία. Λίγους μήνες μετά τη μεταφορά της καταστατικής έδρας της, η κυριότητα των ακινήτων της Interdil που βρίσκονταν στον Τάραντα στην Ιταλία, μεταβιβάστηκαν στη βρετανική εταιρεία Windowsmist Ltd και στις 22 Ιουλίου 2002, η Interdil διαγράφηκε από το μητρώο των βρετανικών επιχειρήσεων²⁵⁵.

Στις 28 Οκτωβρίου 2003, η Intesa, μια άλλη ιταλική εταιρεία, ζήτησε από το Tribunale di Bari, την έναρξη διαδικασίας πτώχευσης κατά της Interdil στην Ιταλία. Η Interdil αμφισβήτησε τη διεθνή δικαιοδοσία του ιταλικού δικαστηρίου ισχυριζόμενη ότι η έδρα της βρίσκεται στο Ηνωμένο Βασίλειο και συνεπώς μόνο τα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους θα μπορούσαν να κινήσουν διαδικασία αφερεγγυότητας²⁵⁶.

Η Interdil, στις 13 Δεκεμβρίου 2003 ζήτησε όπως το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας υποβληθεί ως προκριματικό ζήτημα, ενώπιον του Corte suprema di cassazione. Ωστόσο, στις 24

²⁵³ Jeremy Cole & John Tillman, 'At Last, Some Answers on Insolvency Jurisdiction' (2006) 25 Int'l Fin L Rev 9

²⁵⁴ Thomas Biermeyer, 'Case C-396/09 Interdil Srl, Judgment of the Court of 20 October 2011, Not Yet Reported Court Guidance as to the COMI Concept in Cross-Border Insolvency Proceedings' (2011) 18 Maastricht J Eur & Comp L 581-587

²⁵⁵ C-396/09 InterdilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interdil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA, σκέψεις 10-11

²⁵⁶ C-396/09 InterdilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interdil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA, σκέψεις 11-12

Μαΐου 2004, το Tribunale di Bari, χωρίς να εκδοθεί απόφαση από το Corte suprema di cassazione, κρίνοντας ότι η αφερεγγυότητα της Interedil ήταν αποδεδειγμένη και η ένσταση έλλειψης δικαιοδοσίας των ιταλικών δικαστηρίων αβάσιμη, διέταξε την κήρυξη πτώχευσης της Interedil. Έτσι, στις 18 Ιουνίου 2004, η Interedil εφεσίβαλε την απόφαση για την κήρυξη της πτώχευσης, ενώπιον του Corte suprema di cassazione²⁵⁷.

Στις 20 Μαΐου 2005, το Corte suprema di cassazione κατέληξε ότι το ιταλικό δικαστήριο είχε όντως διεθνής δικαιοδοσία. Σύμφωνα με το εν λόγω δικαστήριο, τα ακίνητα της Interedil στην Ιταλία, η σύμβαση μίσθωσης δύο συγκροτημάτων με ξενοδοχεία, η σύμβαση με πιστωτικό ίδρυμα και η παράλειψη καταχώρησης της μεταφοράς της έδρας στο Λονδίνο στο μητρώο επιχειρήσεων του Μπάρι, αρκούσαν προκειμένου να ανατρέψουν το τεκμήριο του άρθρου 3 παράγραφος 1, εδάφιο β' του Κανονισμού 1346/2000²⁵⁸.

Ακολούθως, το πρωτόδικο δικαστήριο, Tribunale di Bari αμφέβαλε για την εγκυρότητα της απόφασης του Corte suprema di cassazione και αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία, υποβάλλοντας τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα ενώπιον του ΔΕΕ. Ουσιαστικά, με τα τρία προδικαστικά ερωτήματα ζητούσε την ερμηνεία του όρου του ΚΚΣ του οφειλέτη, κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Κανονισμού 1346/2000²⁵⁹.

6.2 Σχολιασμός ΔΕΕ

Το ΔΕΕ ανέφερε ότι το ΚΚΣ του οφειλέτη πρέπει να εντοπίζεται δυνάμει αντικειμενικών και συγχρόνως αναγνωρίσιμων από τρίτους στοιχεία προκειμένου να διασφαλίζεται τόσο η ασφάλεια δικαίου όσο και η προβλεψιμότητα ως προς τον καθορισμό του αρμόδιου δικαστηρίου. Ειδικότερα, το ΔΕΕ ανέφερε ότι η αναγνώριση από τρίτους συντρέχει όταν τα αντικειμενικά κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη χαρακτηρίζονται από επαρκή διαφάνεια προκειμένου οι τρίτοι να είναι σε θέση να τα γνωρίζουν²⁶⁰.

²⁵⁷ C-396/09 InteredilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interedil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA, σκέψεις 12-15

²⁵⁸ C-396/09 InteredilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interedil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA, σκέψη 16

²⁵⁹ C-396/09 InteredilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interedil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA, σκέψη 17

²⁶⁰ C-396/09 InteredilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interedil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA, σκέψη 49

Περαιτέρω, το ΔΕΕ ενδεικτικά ανέφερε ότι αφότου λάβει υπόψιν τις ιδιαίτερες περιστάσεις εκάστης υπόθεσης, για τον προσδιορισμό του ΚΚΣ, κυρίως θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν ο τόπος που η εταιρεία δραστηριοποιείται οικονομικά αλλά και ο τόπος όπου η εταιρεία ενέχει τα περιουσιακά της στοιχεία, εφόσον τα στοιχεία αυτά είναι αναγνωρίσιμα από τρίτους. Επίσης, αναφέρθηκε ότι η εταιρική περιουσία καθώς και η σύναψη συμβάσεων με σκοπό την οικονομική της ανέλιξη σε διαφορετικό κράτος μέλος από το κράτος της καταστατικής έδρας, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως επαρκείς παράγοντες για να αντικρούσουν το τεκμήριο του άρθρου 3 (1) εδάφιο β' του Κανονισμού, εκτός εάν μια συνολική εκτίμηση όλων των σχετικών παραγόντων καθιστά δυνατή τη διαπίστωση ότι το πραγματικό κέντρο διοίκησης της εταιρείας και η εποπτεία των συμφερόντων της, βρίσκονται σε διαφορετικό κράτος μέλος από αυτό που βρίσκεται η καταστατική της έδρα.²⁶¹

6.3 Σχολιασμός Απόφασης

Η υπόθεση Interedil, παρόλο που δεν αφορούσε όμιλο εταιρειών, προσέδωσε μια συμπληρωματική ερμηνεία του ΚΚΣ της εταιρείας, προσδιορίζοντας τα καθοριστικά στοιχεία που είναι αναγνωρίσιμα από τρίτους με σκοπό τον εντοπισμό του ΚΚΣ του οφειλέτη.

Καθίσταται έκδηλο λοιπόν ότι το ΔΕΕ με την αναφορά του στο πραγματικό κέντρο διοίκησης υιοθετεί την έννοια του τόπου που όχι μόνο λαμβάνονται και εκτελούνται οι αποφάσεις αλλά επίσης του τόπου που αναγνωρίζεται από τους τρίτους. Με αυτό τον τρόπο, το ΔΕΕ φαίνεται να απομακρύνεται από τη θεωρία της «business activity-theory», σύμφωνα με την οποία βαρύνουσα σημασία διαδραματίζει ο τόπος παροχής υπηρεσιών, παραγωγής προϊόντων και γενικά ο τόπος που υπάρχει μια εξωτερική επιχειρηματική δραστηριότητα. Επομένως, με την απόφαση αυτή, η δυνατότητα ανατροπής του τεκμηρίου στο άρθρο 3 παρ. 1 εδάφιο β' του Κανονισμού 1346/2000 δυσχεραίνεται²⁶².

Πράγματι, διαβάζοντας τις παραγράφους 47 έως 51 της απόφασης, καθίσταται έκδηλο ότι ο ορισμός της έννοιας του ΚΚΣ του οφειλέτη, σκοπεύει στη δημιουργία συνδέσμου με τον τόπο

²⁶¹ C-396/09 InteredilSrl υπό εκκαθάριση ν Fallimento Interedil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA, σκέψεις 52 και 53

²⁶² Δέσποινα Λουκιανού «Διασυνοριακή Αφερεγγυότητα Ομίλων Εταιρειών» (2020), σελ. 47-48

όπου η εταιρεία διατηρεί τους στενότερους δεσμούς, με γνώμονα την αντικειμενικότητα και την αναγνώριση από τρίτους.

Η απόφαση Interedil, σε σύγκριση με την απόφαση της Eurofood, έρχεται να περιορίσει την έννοια του ΚΚΣ και εστιάζει στο πραγματικό κέντρο διοίκησης των συμφερόντων της εταιρείας, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει αναγνωρισιμότητα από τρίτους²⁶³.

7. ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΚΣ

Αναμφίβολα, τόσο ο Κανονισμός 1346/2000 όσο και ο Κανονισμός 848/2015 προσδίδουν μια εξέχουσα σημασία στο καθορισμό του όρου του ΚΚΣ του οφειλέτη. Γύρω από την έννοια του ΚΚΣ, περιστρέφονται δικαιολογημένα όλες οι διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας, μιας και ο όρος αυτός αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για το κράτος μέλος που δύναται να ξεκινήσει τη κύρια διαδικασία και κατ' επέκταση για το εφαρμοστέο δίκαιο.

Καταρχάς, παρόλη την βαρύτητα της σημασίας της έννοιας του ΚΚΣ για την γενικότερη εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000, η περιορισμένη καθοδήγηση για τον προσδιορισμό της έννοιας του ΚΚΣ του οφειλέτη δυνάμει της Αιτιολογικής σκέψης 13 του ίδιου Κανονισμού και του μαχητού τεκμηρίου της καταστατικής έδρας σε σχέση με τα νομικά πρόσωπα, δεν μπορούσαν να αποτελέσουν ασφαλιστική δικλείδα για τον προσδιορισμό του ΚΚΣ του οφειλέτη.

Αναμφίβολα, η πιο διαφωτιστική απόφαση σε σχέση με την έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη ήταν η απόφαση Eurofood που εκδόθηκε το 2006. Με την απόφαση Eurofood ενισχύθηκε το τεκμήριο της καταστατικής έδρας, με αποτέλεσμα η ανατροπή του τεκμηρίου να επιτρέπεται μόνο υπό αντικειμενικές και αυστηρές προϋποθέσεις. Ωστόσο, ανάμεσα στα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψιν προκειμένου να εντοπιστεί το ΚΚΣ του οφειλέτη, υπερισχύουν τα αναγνωρίσιμα από τρίτους (κυρίως πιστωτές) στοιχεία. Η λογική πίσω από τη σκέψη αυτή φαίνεται να αποτελεί το γεγονός ότι από τη στιγμή που η αφερεγγυότητα αποτελεί έναν προβλέψιμο κίνδυνο, επίσης προβλέψιμη πρέπει να αποτελεί και η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που

²⁶³ Thomas Biermeyer, 'Case C-396/09 Interedil Srl, Judgment of the Court of 20 October 2011, Not Yet Reported Court Guidance as to the COMI Concept in Cross-Border Insolvency Proceedings' (2011) 18 Maastricht J Eur & Comp L 581-587

θα είναι αρμόδιο για την έναρξη της κύριας διαδικασίας και κατ' επέκταση το εφαρμοστέο δίκαιο.

Με το ίδιο σκεπτικό, ακολούθησε η υπόθεση Interedil η οποία ήταν το ίδιο ή και περισσότερο διαφωτιστική, εφόσον το τεκμήριο της καταστατικής έδρας ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο, με την έννοια του ΚΚΣ να εστιάζει στο πραγματικό κέντρο διοίκησης των συμφερόντων της εταιρείας εφόσον υπάρχει το στοιχείο της αναγνωρισιμότητας από τρίτους.

Ακολούθως, ο Κανονισμός 848/2015 φανερά επηρεαζόμενος από την ευρωπαϊκή νομολογία, προσέδωσε στα δύο καθοριστικά στοιχεία, ως προέκυπταν από την Αιτιολογική σκέψη 13 του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, νομοθετική ισχύ. Κατά συνέπεια, ο Κανονισμός 848/2015 απαιτεί ο τόπος της διοίκησης των συμφερόντων του οφειλέτη και η δυνατότητα αναγνώρισης από τρίτους, να επιβεβαιώνονται χωριστά και όχι το ένα ως συνέπεια του άλλου, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο, την έρευνα εντοπισμού του πραγματικού ΚΚΣ.

Σε κάθε περίπτωση, τόσο ο Κανονισμός 1346/2000 όσο και ο Κανονισμός 848/2015 μέσω του τεκμηρίου της καταστατικής έδρας σε σχέση με τα νομικά πρόσωπα και αργότερα ο Κανονισμός 848/2015 μέσω του τεκμηρίου του τόπου της κύριας επιχειρηματικής δραστηριότητας ή του τόπου της συνήθους διαμονής του φυσικού προσώπου, φαίνεται ακολουθούν την επιταγή της θεωρίας της «πραγματικής έδρας», σύμφωνα με την οποία, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το της δικαιοδοσίας του κράτους μέλους στο οποίο η εταιρεία έχει τη «πραγματική της έδρα». Επομένως, σκοπός είναι η ανεύρεση του πραγματικού ΚΚΣ προκειμένου να αποφεύγονται ακόμη, και με την πλέον νομολογιακά καθιερωμένη ελευθερία εγκατάστασης (υπόθεση Polbud), οι αυθαίρετες μετακινήσεις της έδρας.

8. ΕΠΙΛΟΓΟΣ/ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας τα πιο πάνω, σημειώνεται ότι αν και ο Κανονισμός 1346/2000 αποτέλεσε μια κοινοτική νομική πρόοδος, δέκα χρόνια από την έναρξη του Κανονισμού 1346/2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε ότι ο Κανονισμός 1346/2000 παρουσίαζε πολλές ερμηνευτικές αβεβαιότητες που σχετίζονταν μεταξύ άλλων και με την έννοια του ΚΚΣ του οφειλέτη, με αποτέλεσμα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 20 Μαΐου 2015, να προχωρήσει στην έγκριση του Κανονισμού 848/2015.

Ο νέος αναδιατυπωμένος Κανονισμός παρά τον δισταγμό να εισάγει ριζικές αλλαγές, περιλάβε καινοτόμες διατάξεις που κυρίως προσανατολιζόνταν στη βελτίωση των ελλείψεων που είχαν διαπιστωθεί στο προηγούμενο καθεστώς, ενώ ταυτόχρονα διασφάλιζαν την απαίτηση για ασφάλεια δικαίου σε συνδυασμό με τις σύγχρονες ανάγκες της αγοράς.

Το ΚΚΣ του οφειλέτη αποτελεί έννοια-κλειδί για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας και επιτελεί τριπλή λειτουργία. Ειδικότερα, από το 1995 που είχε υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση μέχρι και σήμερα δυνάμει του Κανονισμού 848/2015, αποτέλεσε τη βάση προσδιορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου και κατ' επέκταση της εθνικής νομοθεσίας, το οποίο θα εκκινήσει τη κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας. Επιπλέον, σύμφωνα με το τρίτο στοιχείο που συντελεί στην ολοκλήρωση της τριπλής λειτουργίας του ΚΚΣ, για την εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000 και ακολούθως του αναδιατυπωμένου Κανονισμού 848/2015, το ΚΚΣ του οφειλέτη πρέπει να βρίσκεται εντός της ΕΕ με εξαίρεση τη Δανία, η οποία επέλεξε να απέχει.

Επομένως, ο Κανονισμός 1346/2000 και ακολούθως ο Κανονισμός 848/2015, επιτρέπουν την έναρξη της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας στο κράτος μέλος όπου ο οφειλέτης έχει το ΚΚΣ του. Συνεπώς, στη περίπτωση των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας, η διεθνής δικαιοδοσία στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το Άρθρο 3 παρ. 1 των Κανονισμών 1346/2000 και 848/2015 αντίστοιχα, καθορίζεται με ένα ενιαίο κριτήριο, δηλαδή, το ΚΚΣ του οφειλέτη. Αυτές οι διαδικασίες έχουν καθολική εμβέλεια και στοχεύουν στη συμπερίληψη όλων τα περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται σε άλλα κράτη μέλη. Ωστόσο, κανένας από τους δύο Κανονισμούς δεν ακολουθεί την αρχή της καθολικότητας αλλά αντίθετα, υιοθετούν το μοντέλο της **τροποποιημένης ή περιορισμένης καθολικότητας** (model of modified or mitigated universality), το οποίο συνίσταται να μην στη διεξαγωγή της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας στο κράτος μέλος που

έχει τη διεθνή δικαιοδοσία, αλλά με τη βοήθεια των δευτερευουσών διαδικασιών που εξελίσσονται τοπικά σε άλλα κράτη μέλη και ταυτόχρονα πάντα με την κύρια διαδικασία.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι η έναρξη δευτερευουσών διαδικασιών από τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών, θεμελιώνεται μόνο στη περίπτωση που ο οφειλέτης έχει εγκατάσταση στο άλλο αυτό κράτος μέλος. Ωστόσο, στα πλαίσια του Κανονισμού 848/2015, ο σκοπός των δευτερευουσών διαδικασιών επεκτάθηκε, εφόσον αφαιρέθηκε ο «περιορισμός» που ήθελε τις δευτερεύουσες διαδικασίες να είναι αποκλειστικά διαδικασίες εκκαθάρισης και στο εξής δύναται να τεθούν σε εφαρμογή συστήματα διάσωσης ή αναδιάρθρωσης του νομικού προσώπου.

Αναφορικά με την έννοια του ΚΚΣ, αν και είναι υψίστης σημασίας για την εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν προσέδωσε κανένα ορισμό, με αποτέλεσμα να υπόκειται σε συνεχής διαφορετικές ερμηνείες. Έτσι, το ΔΕΕ κλήθηκε να ερμηνεύσει την έννοια του ΚΚΣ, με σημαντικότερες αποφάσεις τις Eurofood και Interdil. Ειδικότερα, τα ερμηνευτικά κενά της απόφασης Eurofood επιχείρησε να καλύψει η μεταγενέστερη αυτή νομολογία, με σημαντικότερη την υπόθεση Interdil. Η απόφαση Interdil, σε σύγκριση με την απόφαση της Eurofood, έρχεται να περιορίσει την έννοια του ΚΚΣ και εστιάζει στο πραγματικό κέντρο διοίκησης των συμφερόντων της εταιρείας, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει αναγνωρισιμότητα από τρίτους. Ίσως να μπορούσε να ειπωθεί ότι η υπόθεση Interdil άνοιξε το δρόμο για την τροποποίηση του Κανονισμού 848/2015.

Στη βάση, των Κανονισμών 1346/2000 και 848/2015, η μόνη καθοδήγηση που δόθηκε για την ερμηνευτική προσέγγιση του ΚΚΣ ήταν η 13^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου του Κανονισμού 1346/2000, η οποία ανάμενε τον τροποποιητικό Κανονισμό 848/2015, προκειμένου να προσλάβει δεσμευτική ισχύ νομοθετικής διάταξης. Επομένως, αρχικά ως κατευθυντήριες γραμμές και αργότερα ως πλέον καθοριστικά στοιχεία για την αποσαφήνιση του όρου του ΚΚΣ του οφειλέτη αποτελούν, πρώτο ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και κατά δεύτερο, η αναγνωρισιμότητα που προσδίδεται από τους τρίτους.

Ωστόσο, για τα νομικά πρόσωπα και τις εταιρείες, ο νομοθέτης πρόνοιε ειδική πρόνοια θέτοντας ως μαχητό τεκμήριο, το τεκμήριο της καταστατικής έδρας. Ωστόσο, το εν λόγω τεκμήριο μπορεί να διαψευστεί σε περίπτωση διάστασης μεταξύ πραγματικής και καταστατικής έδρας, με την ανάλυση ενός συνόλων σχετικών αντικειμενικών παραγόντων που μπορούν να διαπιστωθούν από τρίτους. Επομένως, η ανατροπή του τεκμηρίου, υφίσταται στη περίπτωση που στοιχεία υποδεικνύουν ότι το ΚΚΣ του συγκεκριμένου οφειλέτη βρίσκεται σε τόπο διαφορετικό από την καταστατική του έδρα. Κατά συνέπεια, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να

αναζητείται ο τόπος όπου εντοπίζεται η πραγματική διοίκηση της εταιρείας (όπως για παράδειγμα ο τόπος που λαμβάνονται οι στρατηγικές αποφάσεις) και συνάμα ο τόπος που εκδηλώνεται η επιχειρηματική δράση της εταιρείας (για παράδειγμα ο τόπος σύναψης συναλλακτικών έννομων σχέσεων στα καταστήματα). Στη περίπτωση των φυσικών προσώπων, ο Κανονισμός 1346/2000 δεν προχώρησε σε καμιά πρόνοια ανάλογη με το τεκμήριο που προνοείτο για τις εταιρείες ή άλλα νομικά πρόσωπα. Έτσι, ο Κανονισμός 848/2015 εισήγαγε μαχητό τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ως ΚΚΣ τεκμαίρεται, ο τόπος της κύριας επιχειρηματικής δραστηριότητας ή ο τόπος της συνήθους διαμονής του φυσικού προσώπου.

Επιπλέον, ένας από τους πρωταρχικούς στόχους του νέου Κανονισμού, αποτέλεσε η θέσπιση δικλείδων ασφαλείας προκειμένου να αποτραπεί η καταχρηστική άγρα δικαστηρίου (forum shopping). Ο στόχος αυτός, θεωρητικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι πραγματοποιήθηκε με την καθιέρωση ενός χρονικού περιορισμού, με τον οποίο προβλέπεται ότι το μαχητό τεκμήριο σε σχέση με τα νομικά πρόσωπα και τα φυσικά πρόσωπα, θα ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι η καταστατική έδρα ή η κύρια επιχειρηματική δραστηριότητα ή η συνήθης διαμονή αντίστοιχα, δεν θα πρέπει να έχουν μεταφερθεί σε κάποιο άλλο κράτος μέλος τρεις μήνες πριν την υποβολή της αίτησης για έναρξη της κύριας διαδικασίας .

Σίγουρα, η απουσία σχετικών διατάξεων στον Κανονισμό 1346/2000 σε σχέση με ομίλους εταιρειών, προκάλεσε σοβαρή νομική αβεβαιότητα ως προς τη μεταχείριση των διαδικασιών αφερεγγυότητας για τους πολυεθνικούς ομίλους εταιρειών. Αναμφίβολα, οι πιο καινοτόμες ρυθμίσεις του Κανονισμού 848/2015 βρίσκονται στο V Κεφάλαιο του εν λόγω Κανονισμού (άρθρα 56 έως 77) και αφορούν τη διαδικασία αφερεγγυότητας μελών του ομίλου εταιρειών. Ωστόσο, ενδεχομένως, η πιο στοιχειώδης έλλειψη του αναδιατυπωμένου Κανονισμού να συνιστά ο δισταγμός καθιέρωσης ενός συστήματος διαδικαστικής ενοποίησης που θα μπορούσε να επιτρέψει την διεξαγωγή διαδικασιών αφερεγγυότητας όλων των θυγατρικών εταιρειών στο τόπο του ΚΚΣ της μητρικής οντότητας. Τουναντίον, ο Κοινοτικός νομοθέτης περιορίστηκε σε ένα μοντέλο «διαδικαστικού συντονισμού» με σκοπό τον συντονισμό όλων των παράλληλων διαδικασιών αφερεγγυότητας.

Επομένως, καθίσταται σαφές ότι ο Κανονισμός 848/2015, αν και θεσπίζει μια σειρά από καινοτομίες, δεν εισάγει ριζικές τροποποιήσεις στο υφιστάμενο διασυννοριακό σύστημα αφερεγγυότητας.

Ωστόσο, αποτελεί επίσης αλήθεια ότι η επιστήμη του δικαίου είναι ένα πεδίο που υποβάλλεται σε συνεχή μεταρρυθμίσεις καθώς η πραγματικότητα φέρνει πάντα αλλαγές και νέες προκλήσεις, με αποτέλεσμα η εκάστοτε νομοθεσία να προσπαθεί να καλύπτει όσες το δυνατόν περισσότερες περιπτώσεις. Επομένως, αν και ο Κανονισμός 848/2015 φαίνεται να αποτελεί μια πλήρης κανονιστική νομοθετική πράξη με στόχο να καλύψει κάθε πιθανή νομική κατάσταση, η επόμενη μεταρρύθμιση θα μπορούσε να είναι θέμα χρόνου καθώς η ζωή είναι μια συνεχής νομική πρόκληση για προσαρμογή σε νέες καταστάσεις.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

I. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ/ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Jarred Leibner, 'An Executory Approach to Cross-Border Insolvencies' (2010) 64 U Miami L Rev 1171-1172
- 2) Xenia Kler, 'COMI Comity: International Standardization of COMI Factors Needed to Avoid Inconsistent Application within Cross-Border Insolvency Cases' (2018) 34 Am U Int'l L Rev 430-431
- 3) Travis Wofford, 'The Other Establishment Clause: The Misunderstood Minimum Threshold for Recognition' (2009) 44 Tex Int'l L J 665
- 4) Niranjana Menon, 'Insolvency of Intermediaries in Cross-Border Securities Holding Systems' (2017) 22 Unif L Rev 492
- 5) Agata Adamczyk, 'Insolvency of an EU Company May be Declared by a Court of Another Member State' (2009) 2 Ankara B Rev 33-36
- 6) Ανθούλα Π. Παπαδοπούλου, 'Το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στις διαδικασίες αφερεγγυότητας' (2014) σελ. 1
- 7) Γ. Μιχαλόπουλος, «Διασυνοριακές κοινοτικές πτωχεύσεις» (2007) σελ. 53-81, 121, 130
- 8) Alexander J Belohlavek, 'Center of Main Interest (COMI) and Jurisdiction of National Courts in Insolvency Matters (Insolvency Status)' (2008) 50 Int'l JL & Mgmt 53-86
- 9) Χριστιανός Βασίλειος Α., 'Εισαγωγή στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης', Νομική Βιβλιοθήκη (2010), σελ. 116-117
- 10) Marek Szydlo, 'The Notion of Comi in European Insolvency Law' European Business Law Review Volume 20, Issue 5 (2009) pp. 747 – 766
- 11) Ian Fletcher, 'Insolvency in Private International Law' (n 3) 368
- 12) Beatrice Mihaela Moraru & Diab Moh'd Diab Hasanin, 'The Center of Main Interests of the Debtor in the Insolvency Proceedings at the European Union Level Differences between the EU Regulation No. 1346/29 05.2000 and EU Regulation No. 848/20.5.2015' (2017) 7 Juridical Trib 164-168

- 13) Αθανασίου Ι. Λία, Μιχαλόπουλος Ν. Γεώργιος, «Το Δίκαιο της Διασυνοριακής Αφερεγγυότητας», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη (2020), σελ. 129-130
- 14) Michel Menjucq, 'EC-Regulation No 1346/2000 on Insolvency Proceedings and Groups of Companies' (2008) 5 ECFR 135-147
- 15) Wessels Bob, 'EU Insolvency Regulation and its impact on European Business', CESifo DICE Report 1/2006, p. 18.
- 16) Wessels Bob 'The Ongoing Struggle of Multinational Groups of Companies under the EC Insolvency Regulation'. European Company Law 6, no. 4 (2009): 169–176
- 17) Wessels Bob, 'Current Topics of International Insolvency Law', (2004), p. 268 και επ.
- 18) Dario Latella, 'The COMI Concept in the Revision of the European Insolvency Regulation' (2014) 11 ECFR 479-494
- 19) Thomas Biermeyer, 'Case C-396/09 Interedil Srl, Judgment of the Court of 20 October 2011, Not Yet Reported Court Guidance as to the COMI Concept in Cross-Border Insolvency Proceedings' (2011) 18 Maastricht J Eur & Comp L 581-587
- 20) J. Israel, European Cross-Border Insolvency Regulation, (2005) p. 263
- 21) Adrian Cohen & Sara Tapinekis, 'The Location of Letterbox Company's Registered Office is Not Its COMI' (2008) 2 Law & Fin Mkt Rev 411-412
- 22) Ευάγγελος Περάκης, «Πτωχευτικό Δίκαιο», (2012), σελ. 216, 514-515
- 23) Ευγενία Σαχπεκίδου, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο», (2013) σελ. 489
- 24) Mark Arnold, 'Truth or Illusion; COMI Migration and Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation' (2013) 14 Bus L Int'l 245-260
- 25) Adrian Cohen & Nicholas Frome, 'The Eurovision Law Contest' (2008) 2 Law & Fin Mkt Rev 32-35
- 26) Jeremy Cole & John Tillman, 'At Last, Some Answers on Insolvency Jurisdiction' (2006) 25 Int'l Fin L Rev 9
- 27) Βασίλης Γ. Αντωνόπουλος, «Δίκαιο ΑΕ και ΕΠΕ», (2012), σελ. 464 επ.
- 28) Thomas Bachner, 'The Battle over Jurisdiction in European Insolvency Law' (2006) 3 ECFR 310-329

- 29) Andrianesis, Anastasios P, 'The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015'. *European Company Law Journal* 14, no. 1 (2017) 6–14
- 30) Έφη Ι. Κινινή, «Ο νέος Κανονισμός 848/2015 για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας» (2016), σελ 1344
- 31) Rufus F. Abeln, Tom G. Abeln , 'The Future of the European Insolvency Regulation', *Volume 19, Issue 5* (2011) pp. 697 – 706
- 32) Αθανάσιος Δ. Παϊζης, «Η αντιμετώπιση της διασυνοριακής αφερεγγυότητας των ομίλων εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση», *Νομική Βιβλιοθήκη*, (2019) σελ. 6
- 33) Christoph G. Paulus, 'Group Insolvencies-Some Thoughts About New Approaches', (2007), 819-820
- 34) Δέσποινα Λουκιανού «Διασυνοριακή Αφερεγγυότητα Ομίλων Εταιρειών» (2020), σελ. 8, 23-24, 27-28
- 35) Ian Fletcher, 'The European Insolvency Regulation Recast: the main features of the new law', *Insolvency Intelligence* (2015) 28 (7), 97, 98
- 36) Kostoula, Theodora, 'Cross-Border Insolvency of Groups of Companies Under the Regulation (EU) 2015/848'. *European Company Law Journal* 16, no. 3 (2019): 74–82
- 37) G. McCormack, *Reforming the European Insolvency Regulation: A Legal and Policy Perspective*, 10 *J. Private Intl. L.* (2014) 41–67, 42–44
- 38) Γ. Αργυρός/Α. Δεδούλη-Λαζαράκη, «Ευρωπαϊκή Ένωση και το δίκαιο της ευρωπαϊκής οικονομίας», (2018), σελ.289
- 39) Daniele Fabris, 'European Companies' 'Mutilated Freedom'. From The Freedom Of Establishment To The Right Of Cross-Border Conversion' [2019] *SSRN Electronic Journal*
- 40) SÉBASTIEN BINARD and LAURENT SCHUMMER, 'The Case For Further Flexibility In Matters Of Cross-Border Corporate Mobility' [2019] *SSRN Electronic Journal*
- 41) F.M. Mucciarelli, 'Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?' (2015) 10–11
- 42) Λάμπρος Κοτσίρης, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο», Σάκκουλας, (2018), σελ. 800

- 43) Δ. Αυγητίδης, «Η έδρα μητρικής εταιρίας ως κέντρο κυρίων συμφερόντων της θυγατρικής της στο πλαίσιο διασυνοριακής διαδικασίας αφερεγγυότητας», Τεύχος 8-9/2017, Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2017
- 44) I.F. Fletcher & B. Wessels, 'Shaping Rules for Cooperation in International Corporate Insolvency Cases Through Dialogue', (4) Eur. Co. L. (2010) 149–153
- 45) I. Merovach, 'Appropriate Treatment of Corporate Groups in Insolvency: A Universal View', 8(2) Eur. Bus. Org. L. Rev. (2007) 179–194, 187 et seq.
- 46) Bob Wessels, 'Cross-border Insolvency Law in Europe: Present Status and future prospects', 11 Potchefstroom Electronic Law Journal 1 (2008), p. 11.
- 47) Reinhard Bork and Renato Mangano 'European Cross-Border Insolvency', (2016)
- 48) Reinhard Bork and Kristin van Zwieten, 'Commentary on the European Insolvency Regulation' (2016)

II. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ/ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ:

- 1) Williams v. U.S. Fidelity & G. Co., 236 U.S. 549, 554-55. (1915)
- 2) C-341/04 Eurofood IFSC Ltd [2006] ECR I-03813
- 3) C-396/09 InteredilSrl υπό εκκαθάριση v Fallimento Interedil Srl και Intesa Gestione Crediti SpA [2011] ECR I-09915
- 4) C-191/10 Rastelli Davide
- 5) C- 1/04 Staubitz-Schreiber
- 6) C-106/16 Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o.
- 7) Re Ci4net.com Inc [2005] B.C.C. 277
- 8) Case C-116/11 Bank Handlowy w Warszawie SA and other v. Chrstianapol s.p z.o.o.,

III. ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ/ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

- 1) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 29ης Μαΐου 2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας
- 2) Κανονισμός (ΕΕ) 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας
- 3) Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα Colomer στην υπόθεση C- 1/04 Staubitz-Schreiber, σκέψη 62
- 4) UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law (Part three: Treatment of enterprise groups in insolvency), United Nation, July 2012, 83 επ.